

การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิด
เศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

ENHANCING COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT UNDER BCG
MODEL CONCEPT IN BAN PHANGAM, PRACHINBURI

ปฏิมา แม่นปิ่น

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2566

การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิด
เศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

ปริญญานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ
คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีการศึกษา 2566
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ENHANCING COMMUNITY-BASED TOURISM MANAGEMENT UNDER BCG
MODEL CONCEPT IN BAN PHANGAM, PRACHINBURI

PATIMA MANPUEN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of MASTER OF ARTS
(M.A. (Integrated Tourism Management))
Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University

2023

Copyright of Srinakharinwirot University

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ

BCG (BCG Model)

ของ

ปฎิมา แม่นปิ่น

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบปากเปล่าปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด)

..... ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ คู่กระสังข์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสิทธิ เกียนวัฒนา)

ชื่อเรื่อง	การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)
ผู้วิจัย	ปฎิมา แม่นปิ่น
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ปีการศึกษา	2566
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1)ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี (2)เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชมชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี และ (3)เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม ทั้งสิ้น 139 คน และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยว และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งสิ้น 15 คน ผลการวิจัยพบว่า (1)ด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่น เช่น น้ำตกเวฬุวัน ป่าชุมชน บึงน้ำกลางหมู่บ้านผางาม ศูนย์เพาะกล้าไม้ เป็นต้น ด้านศักยภาพชุมชน พบว่า ชุมชนมีชื่อเสียงด้านอากาศที่ดีและบริสุทธิ์ตลอดทั้งปี (2)สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยว พบว่า ชุมชนบ้านผางามเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพภูมิอากาศที่ดี และ(3)แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชมชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ได้แก่ การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมุนไพรในท้องถิ่นโดยการผลิตเป็นสินค้าเพื่อสุขภาพ เพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกจากองค์ความรู้โดยชุมชน แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ได้แก่ การแปรรูปสมุนไพรต้นกระดุกไก่อ้าเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันนวดสมุนไพรบรรเทาอาการปวด และ แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว โดยการร่วมกันเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในชุมชน จากการปลูกสมุนไพรต้นกระดุกไก่อ้าในพื้นที่ชุมชน 1 ต้น ต่อ 1 หลังคาเรือน

คำสำคัญ : การยกระดับการจัดการ, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, แนวคิดเศรษฐกิจ BCG

Title	ENHANCING COMMUNITY- BASED TOURISM MANAGEMENT UNDER BCG MODEL CONCEPT IN BAN PHANGAM, PRACHINBURI
Author	PATIMA MANPUEN
Degree	MASTER OF ARTS
Academic Year	2023
Thesis Advisor	Dr. Jutatip Junead

This research employs a mixed-method approach with the following objectives: (1) to study and analyze the potential of community-based tourism management in Ban Phangam, Prachinburi Province; (2) to examine the behaviors and motivations of tourists visiting Ban Phangam, Prachinburi Province; and (3) to explore ways to enhance community-based tourism management in Ban Phangam, Prachinburi Province, under the BCG Model (Bio-Circular-Green Economy). The quantitative data were collected from 139 respondents through questionnaires, while the qualitative data were gathered from tourism resource audit sheets and in-depth interviews with 15 key informants. The research findings were as follows: (1) regarding prominent tourism resources, the study identified significant attractions such as the Veluwan Waterfall, the community forest, the village central pond, and the seedling cultivation center. Its reputation for good and clean air quality throughout the year highlights the community's potential; (2) tourist attractions include the favorable climate of Ban Phangam, which serves as a critical draw for visitors; and (3) strategies to enhance community-based tourism management in Ban Phangam, Prachinburi Province, under the BCG Model were identified as follows: (1) Bioeconomy: adding value to local herbs by producing health products sold as souvenirs, leveraging community knowledge; (2) Circular Economy: transforming the herb *Gymnema Sylvestre* into herbal massage oil products to relieve pain; and (3) Green Economy: fostering environmental awareness in tourism by increasing green spaces within the community by planting *Gymnema Sylvestre* in each household in the area.

Keyword : Management enhancement, Community-Based tourism, BCG model

กิตติกรรมประกาศ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถจากอาจารย์ ดร.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ที่ให้ความกรุณาตลอดเวลาอันมีค่าในการให้คำปรึกษาและแนะนำ ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง ตลอดระยะเวลาการวิจัย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิศักดิ์ คู่กระสังข์ ที่กรุณามาเป็น ประธานกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสิทธิ์ เกียนวัฒนา กรรมการในการสอบปริญญานิพนธ์ครั้งนี้ ที่กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อปริญญานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาเสียสละ เวลาอันมีค่าเป็นผู้ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตัวแทนชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี นักท่องเที่ยว รวมถึงผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนที่ได้สละเวลาอันมีค่าในการให้ความอนุเคราะห์การเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ บุคลากร รุ่นพี่และเพื่อนร่วมศึกษาคณะพัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และทางบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุก ท่าน ที่คอยให้คำปรึกษา ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ตลอดจนอำนวยความสะดวก และมอบทุนอุดหนุนการศึกษาผู้มีสมรรถนะสูงเข้าศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษาให้แก่ผู้วิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัวแม่ன்பั้น รวมถึงเพื่อนๆ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กับผู้วิจัยมาโดยตลอด ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี

ปฏิมา แม่นปิ่น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญรูปภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของงานวิจัย.....	3
คำถามการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	6
กรอบแนวคิดในงานวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่ได้รับ	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
1. แนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว.....	10
1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว.....	10
1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว.....	12
1.3 รูปแบบการท่องเที่ยว	14
1.4 องค์ประกอบการท่องเที่ยว.....	17
2. แนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	19

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	19
2.2 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	22
2.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	23
3. แนวคิดทฤษฎีด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว.....	28
3.1 ความหมายแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว.....	28
3.2 องค์ประกอบแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว.....	29
4. แนวคิดทฤษฎีด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว.....	30
4.1 ความหมายพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว.....	31
4.2 รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว.....	32
4.3 องค์ประกอบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว.....	33
5. แนวคิดทฤษฎีด้านเศรษฐกิจ BCG (BCG Model).....	34
5.1 ความหมายของโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Model.....	34
5.2 องค์ประกอบของเศรษฐกิจ BCG (BCG Model).....	36
5.3 การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ BCG Tourism.....	37
6. บริบทพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี.....	39
6.1 ประวัติความเป็นมาชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี.....	39
6.2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครอง.....	41
6.3 จำนวนประชากรพื้นที่.....	41
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	41
งานวิจัยภายในประเทศ.....	41
งานวิจัยต่างประเทศ.....	43
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	45

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัด ปราจีนบุรี	46
ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชน บ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี	49
ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)	53
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	56
ความมุ่งหมายข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้าน ผางาม จังหวัดปราจีนบุรี	56
ความมุ่งหมายข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี	79
ความมุ่งหมายข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้าน ผางามจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)	96
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	103
5.1 สรุปผลการวิจัย	103
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	107
5.3 ข้อเสนอแนะ	111
บรรณานุกรม	114
ภาคผนวก	119
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือ	120
ภาคผนวก ข จดหมายขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย	122
ภาคผนวก ค จริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์	130
ภาคผนวก ง เครื่องมือการวิจัย	133
ภาคผนวก จ ภาพประกอบการทำวิจัย	149

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามเพศ.....	79
ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามอายุ	80
ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามระดับการศึกษา	80
ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามอาชีพ.....	81
ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	81
ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักท่องเที่ยว.....	82
ตาราง 7 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามวัตถุประสงค์ ของการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม	83
ตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบการ เดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี.....	83
ตาราง 9 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามจำนวนผู้ร่วม เดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี.....	84
ตาราง 10 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามค่าใช้จ่ายใน การเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี (ต่อคน)	84
ตาราง 11 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามความถี่ใน การเดินทางท่องเที่ยวโดยทั่วไป	85

ตาราง 12 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมกาการท่องเที่ยวจำแนกตาม ประสบการณ์การมาเยือนชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี.....	85
ตาราง 13 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมกาการท่องเที่ยวจำแนกตามยานพาหนะ ที่ใช้ในการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี.....	86
ตาราง 14 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมกาการท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะการ เลือกสถานที่ท่องเที่ยวโดยการพิจารณาจากสิ่งใด.....	87
ตาราง 15 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมกาการท่องเที่ยวจำแนกตามช่องทางการ รับทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว	88
ตาราง 16 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมกาการท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบที่พัก ในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม	88
ตาราง 17 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาว ไทยที่มีต่อความต้องการทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม	89
ตาราง 18 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาว ไทยที่มีต่อสิ่งดึงดูดใจให้เกิดแรงกระตุ้นในการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม	90
ตาราง 19 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาว ไทยที่มีต่อภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม	90
ตาราง 20 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาว ไทยที่มีต่อข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม	91
ตาราง 21 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาว ไทยที่มีต่อประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ได้รับจากชุมชนบ้านผางาม	92
ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาว ไทย สู่แนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อ แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy Tourism) คือการ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรชุมชนและนวัตกรรมชุมชน	93
ตาราง 23 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาว ไทย สู่แนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยชุมชน มีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนอย่างคุ้มค่า.....	94

ตาราง 24 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย สู่แนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยชุมชนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 95

ตาราง 25 แบบร่างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี .. 100

ตาราง 26 แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) 101

สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย	8
ภาพประกอบ 2 แผนที่เขตตำบลบุพพราหมณ์ และที่ตั้งชุมชนบ้านกม. 80	40
ภาพประกอบ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนบ้านผางาม (บ้านกม.80)	57
ภาพประกอบ 4 ทศนิยมภาพโดยรอบของชุมชนบ้านผางาม	62
ภาพประกอบ 5 บึงน้ำบ้านผางาม	63
ภาพประกอบ 6 แหล่งศึกษาเรียนรู้ป่าชุมชน	64
ภาพประกอบ 7 น้ำตกเวฬุวัน	65
ภาพประกอบ 8 ศูนย์เพาะกล้าไม้	66
ภาพประกอบ 9 สำนักสงฆ์เขาทราย	67
ภาพประกอบ 10 สำนักสงฆ์แสงธรรม	68

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สถานการณ์ภาวะเศรษฐกิจซบเซาทั่วโลกในปัจจุบัน ส่งผลกระทบอย่างหนักทุกภาคอุตสาหกรรมในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งสาเหตุเกิดจากวิกฤติการณ์หลายปัจจัยทั่วโลก ไม่ว่าจะเป็น วิกฤติสงครามระหว่างประเทศ โรคระบาดของเชื้อไวรัส หรือแม้กระทั่งภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ ทางรัฐบาลไทยจึงได้กำหนดนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระยะยาวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ภายใต้แนวคิดโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG (BCG Model) เป็นวาระแห่งชาติ เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ ในการเพิ่มสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) และรายได้ภายในประเทศในอัตราที่สูงขึ้น โดยมีสินค้าและบริการในกลุ่ม BCG ที่เป็นเป้าหมายผลักดัน ได้แก่ เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ พลังงานและวัสดุ การท่องเที่ยวและบริการ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563)

รัฐบาลไทยได้ให้มีการจัดตั้งการร่วมมือกันในหลายฝ่าย เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาประเทศทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประเทศไทยสามารถขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจต่อไปได้ ซึ่งส่งผลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในประเทศ โดยสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) เป็นหน่วยงานของภาครัฐที่จัดตั้งขึ้น เพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ภายใต้ชื่อโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG (BCG Model) ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติแบบองค์รวม ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) คือระบบเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มโดยมุ่งเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าสูง เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้ได้มากที่สุด โดยทั้ง 2 เศรษฐกิจต้องอยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องมีการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่ควรมีการหันมาใส่ใจคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่เป็นปากท้องสำคัญของประชาชน ทั้งสอดคล้องกับนโยบายและความต้องการของภาครัฐที่ได้ให้มีการจัดทำรูปแบบแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG Model ที่เป็นการไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง คือการมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของประชากรเป็นหลัก เกิดการกระจายรายได้ถึงผู้ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชน

เข้มแข็ง สร้างมูลค่าสินค้าจากฐานรากให้มีคุณภาพเพื่อเป็นสินค้ามูลค่าสูง และเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพทางการแข่งขัน โดยอยู่ในกรอบความสำคัญในการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563)

รายได้หลักของประเทศไทยมาจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลัก จากผลการแสดงรายได้จากการท่องเที่ยวในปี 2562 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยว 3.01 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้น 2.37% เมื่อเทียบกับปีก่อน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563) แต่เวลาต่อมาเนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด19 ทำให้อัตราการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวลดลง ตั้งแต่ปี 2563-2564 ส่งผลกระทบมาจนถึงปัจจุบัน ทางภาครัฐจึงได้มีนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจากแนวคิดเศรษฐกิจใหม่ BCG Model สู่อุตสาหกรรม BCG Tourism ที่มุ่งเน้นการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีมาประยุกต์กับมิติด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยเริ่มจากการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวสู่การท่องเที่ยวเมืองรอง เป็นการเสริมสร้างศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่น โดยการนำองค์ความรู้ทางเทคโนโลยีสู่การพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งนวัตกรรมจัดการและเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวจากฐานรากที่มั่นคงสู่การพัฒนาในระดับประเทศและภูมิภาคต่อไป (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565)

ชุมชนบ้านผางามเป็นชุมชนท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์และมีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย ซึ่งตั้งอยู่ในจังหวัดปราจีนบุรี ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นทิวเขา ความอุดมสมบูรณ์ของป่าเบญจพรรณ น้ำตก ลำธาร บึงน้ำ และที่สำคัญอากาศที่ดี ซึ่งเป็นชื่อเสียงของชุมชน ดังนั้นชุมชนบ้านผางามจึงเป็นอีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในจังหวัดปราจีนบุรี สามารถเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ ภายใต้ต้นแบบการพัฒนาแนวคิดเศรษฐกิจใหม่ BCG Model จากภาครัฐ เพื่อให้ชุมชนเข้าสู่การเป็นชุมชนทางการท่องเที่ยวในรูปแบบ BCG Tourism โดยผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญ โดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี มีบริบททรัพยากรที่หลากหลายทางการท่องเที่ยวทั้งในด้านการเกษตร เช่น สมุนไพร ผักสวนครัว ผลไม้ตามฤดูกาล พืชหมุนเวียน เป็นต้น ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อม รวมถึงลักษณะภูมิประเทศที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว จึงทำให้ชุมชนบ้านผางามสามารถดำเนินการวิจัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันชุมชนบ้านผางามเป็นชุมชนต้นแบบด้านการพัฒนาและขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน สู่การเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยครอบคลุมการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม

ใน 3 มิติทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ที่มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นการพัฒนาในรูปแบบของผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เช่น การนำเอาพืชผลทางการเกษตรในชุมชนมาต่อยอดและพัฒนาเพื่อให้เป็นสินค้าที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้จากการแปรรูป หรือดัดแปลงสินค้าให้มีความสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าในราคาที่สูงขึ้นได้ โดยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุท้องถิ่นกลับมาใช้ประโยชน์ซ้ำให้ได้มากที่สุดเพื่อให้เกิดความคุ้มค่า ทั้งกระบวนการรีไซเคิล การหมุนเวียนและการดัดแปลง โดยทั้ง 2 ภาคเศรษฐกิจจะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ที่ให้ความสำคัญในการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดความสมดุลและความยั่งยืนทั้งทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมต่อไป

ดังนั้นงานวิจัยในครั้งนี้จึงมีความมุ่งหมายเพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ครอบคลุมการพัฒนาในหลายมิติ ดึงเอาศักยภาพและทรัพยากรที่ชุมชนมีออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งทางการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อต่อยอดไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ ตามนโยบายและแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Model) ที่รวบรวมหลายอุตสาหกรรมไว้ด้วยกัน หนึ่งในนั้นมีอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวร่วมด้วย เพื่อให้เป็นชุมชนทางการท่องเที่ยวสู่รูปแบบ BCG Tourism ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากให้เข้มแข็งสู่การพัฒนาไปถึงจุดสูงสุดที่ตระหนักถึงความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนทั้งในด้านคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เศรษฐกิจไทยกลับมาฟื้นตัวและขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อีกครั้ง

ความมุ่งหมายของงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) คำถามการวิจัย

คำถามการวิจัย

1. ชุมชนบ้านผางามมีทรัพยากรที่สำคัญและโดดเด่นอะไรบ้างที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวชุมชน
2. ชุมชนบ้านผางามมีศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างไร มีความร่วมมือกันภายในชุมชนมากน้อยเพียงใด
3. ความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามสู่การท่องเที่ยวรูปแบบ BCG Tourism เป็นอย่างไร
4. เครื่องมือที่ใช้ในการยกระดับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม สู่การท่องเที่ยวรูปแบบ BCG Tourism มีเครื่องมือใดบ้าง
5. แนวทางการท่องเที่ยว BCG Tourism ของชุมชนบ้านผางาม มีลักษณะอย่างไรขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตในการศึกษาการวิจัยเรื่อง การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม (บ้านกม. 80) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กำนันตำบลบุพราหมณ์ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์ และหัวหน้าอุทยานแห่งชาติทับลาน ตัวแทนภาคเอกชน และชุมชน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 ท่าน จากผู้ที่มีส่วนส่วนเสียด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยสามารถให้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยตัวแทนแต่ละภาคส่วนได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 ท่าน ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชนจำนวน 6 ท่าน ตัวแทนจากชุมชนจำนวน 6 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 5 ปี และอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ โดยให้ความสนใจกับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยไม่ทราบประชากรที่แน่นอนของจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวในชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เป็นจำนวนไม่มากนัก จึงใช้วิธีการคำนวณหาขนาดตัวอย่างจากสูตรการหาจำนวนขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ คอแคน (Cochran, 1953) โดยการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 139 คน ที่สามารถตอบคำถามการวิจัยด้วยความสมัครใจและอุทิศเวลาในการตอบคำถามในระยะเวลาที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาและรวบรวมข้อมูล

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2566 - เดือนมิถุนายน 2567 รวมทั้งสิ้น 12 เดือน ในรวบรวมข้อมูลและจัดทำวิจัยเรื่อง การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

นิยามศัพท์เฉพาะ

ชุมชนบ้านผางาม หมายถึง ชุมชนบ้านผางาม หรือบ้านกม.80 เป็นชุมชนท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ทางภาคตะวันออกของประเทศไทย มีความโดดเด่นของลักษณะภูมิประเทศโดยมีพื้นที่เป็นเนินเขาสูงสลับซับซ้อน สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์และทัศนียภาพทางธรรมชาติที่สวยงามราวกับยืนอยู่บนหน้าผา

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) หมายถึง การท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีการกำหนดทิศทางและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่ซึ่งมีสิทธิในการพัฒนาและการจัดการดูแล เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางการท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

การยกระดับการจัดการ หมายถึง แนวทางการที่ส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นในด้านของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จากการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนรูปแบบเดิม สู่การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) หมายถึง แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่พัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของ เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นแนวคิดที่นำไปใช้เพื่อการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเฉพาะด้านเศรษฐกิจ แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุล เพื่อให้เกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

การท่องเที่ยวรูปแบบ BCG Tourism หมายถึง การพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจองค์รวมทั้ง 3 มิติ ตามหลักการพัฒนาเศรษฐกิจใหม่ BCG Model ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตของเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) สู่การท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบ BCG Tourism ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาความสมดุลด้านสิ่งแวดล้อม

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กัพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและแรงจูงใจในการท่องเที่ยว

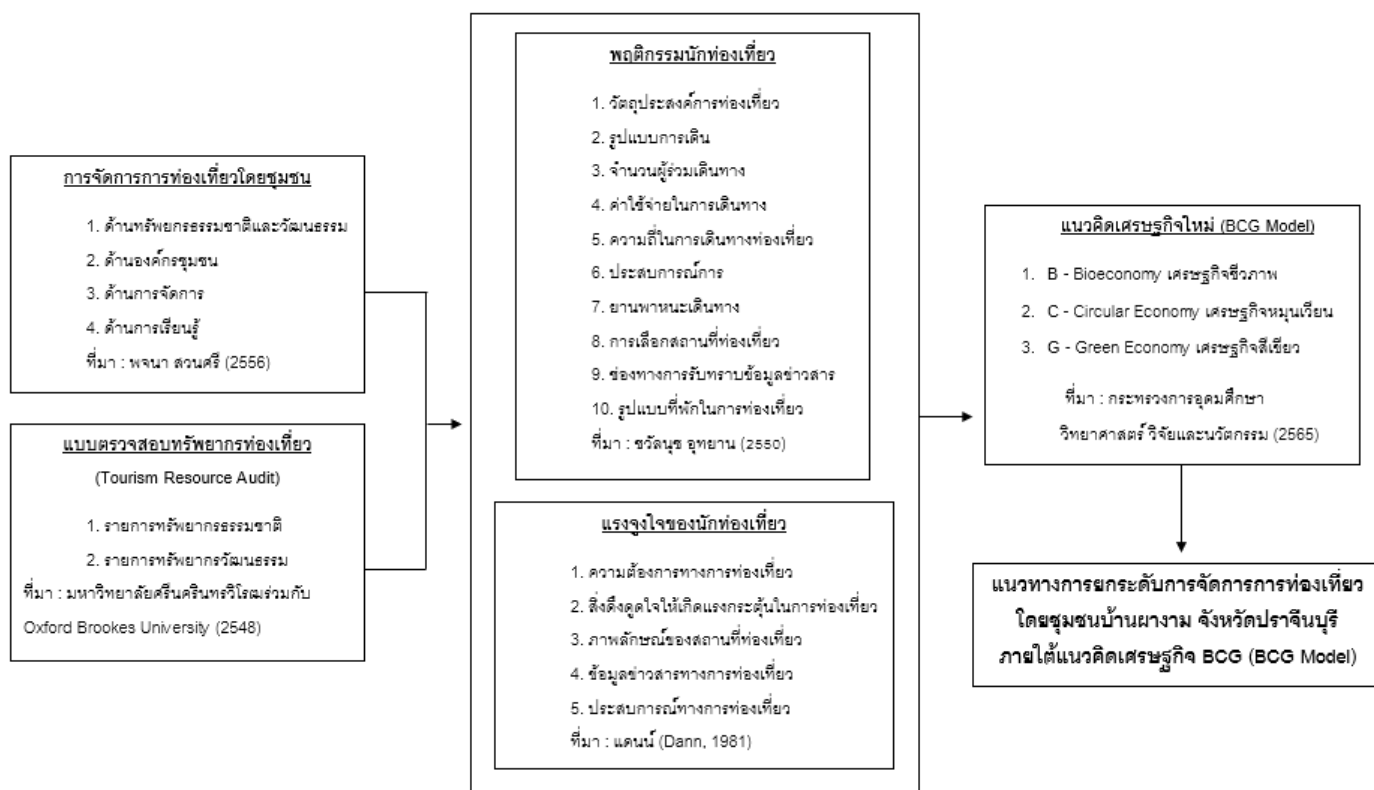
แรงจูงใจในการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งกระตุ้นหรือสิ่งเร้าที่มีผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ให้ทราบความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาปรับใช้สู่กระบวนการการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ผ่านมุมมองของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนชุมชน

พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึง พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับเป้าหมายทางการท่องเที่ยว ด้านความพร้อมในการเดินทางท่องเที่ยว สถานการณ์ที่เอื้ออำนวยหรือส่งผลกระทบต่อ การแปลความหมาย หรือวิถีคิดของนักท่องเที่ยวที่ส่งผลมาจนถึงขั้นตอนของการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ออกมาเป็นผลลัพธ์ที่ตามมาจากการกระทำของนักท่องเที่ยว ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบทรัพยากรและศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนสู่การท่องเที่ยวรูปแบบ BCG Tourism
2. ได้ทราบถึงความต้องการของชุมชนและนักท่องเที่ยวต่อการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรีสู่ BCG Tourism
3. ได้ทราบแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรีสู่ BCG Tourism

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูล แนวคิดทฤษฎีต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว
2. แนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน
3. แนวคิดทฤษฎีด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว
4. แนวคิดทฤษฎีด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว
5. แนวคิดทฤษฎีด้านเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)
6. บริบทพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีจุดหมายและวัตถุประสงค์หลายปัจจัยที่แตกต่างกันโดยมุ่งเน้นทั้งในด้านกิจกรรมและสถานที่ นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามและความหมายของการท่องเที่ยวไว้ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

นิตา ชัชกุล (2550) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การเดินทางของบุคคลหนึ่งเพื่อไปยังสถานที่หนึ่งจากที่อยู่อาศัยโดยปกติของบุคคลนั้น เพื่อวัตถุประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ โดยการเดินทางต้องมีใช้การมุ่งหมายเพื่อไปแสวงหารายได้อื่น

สุดาวรรณ มีบัว (2555) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า เป็นการเดินทางจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่งตามวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการพักผ่อน การประชุมสัมมนา การศึกษาหาความรู้ การติดต่อทางธุรกิจ การแข่งขันกีฬา หรือแม้กระทั่งการเยี่ยมญาติมิตรในต่างแดน โดยที่กล่าวมาข้างต้น เป็นนิยามที่สามารถแสดงให้เห็นว่า การท่องเที่ยวคือการเดินทางที่สร้างความสัมพันธ์ซึ่งทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์โดยเกิดจากการท่องเที่ยวเป็นตัวเชื่อมโยง

ประเสริฐ วิทยารัฐ (2558) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวไว้ว่า การท่องเที่ยวเปรียบเสมือนสินค้าอย่างหนึ่ง ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าชนิดอื่น ผู้ซื้อสินค้าเปรียบเสมือนนักท่องเที่ยวที่ต้องตามหาสินค้าเพื่อซื้อด้วยตนเอง เพราะเมื่อผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวมีความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเมื่อใด จะต้องเดินทางไปยังสถานที่นั้นตามเป้าประสงค์ที่ต้องการด้วยตนเอง โดยสถานที่ท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวนั้นไม่สามารถเดินทางมาหาตัวผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวได้ โดยสินค้าในรูปแบบของการท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่ไม่สามารถเก็บไว้ได้อย่างเช่นสินค้าชนิดอื่น ที่สามารถซื้อเก็บไว้ใช้ในภายหลังได้ ความคุ้มค่าของสินค้าทางการท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ซื้อหรือนักท่องเที่ยวเท่านั้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางไปยังสถานที่ต่างถิ่นเพียงชั่วคราวเท่านั้น ไม่ได้มุ่งหมายเพื่อเป็นการไปยังสถานที่นั้นเป็นการถาวร และเดินทางไปด้วยความสมัครใจ มิใช่การถูกบังคับหรือเพื่อสินค้าอื่นใด หากแต่การเดินทางอยู่ในเงื่อนไข 6 ประการที่กำลังจะกล่าวถึงนี้ ถือว่ามีใช้การท่องเที่ยว ได้แก่

1. เป็นการเดินทางเพื่อไปประกอบอาชีพหรือประกอบธุรกิจใดธุรกิจหนึ่งในประเทศหรือสถานที่ที่ต้องการเดินทางไป
2. เป็นการเดินทางเพื่อตั้งใจไปตั้งถิ่นฐานที่อยู่ถาวรในประเทศหรือสถานที่ที่ต้องการเดินทางไป
3. เป็นการเดินทางเข้าไปยังประเทศใดประเทศหนึ่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทางการทูตหรือองค์กรระหว่างประเทศหรือเอกชนอื่นๆ โดยได้รับค่าตอบแทน
4. เป็นการเดินทางข้ามพรมแดนเพื่อไปทำงานนอกประเทศเป็นประจำทุกวัน
5. เป็นการเดินทางผ่านโดยไม่มีการแวะพักแวะชม แม้ว่าการเดินทางจะอยู่ในอาณาเขตของประเทศหนึ่งประเทศใดเป็นเวลานานกว่า 24 ชั่วโมงก็ตาม
6. เป็นการเดินทางโดยการถูกบังคับเช่นการนำกองทัพทหารเคลื่อนย้ายกำลังพลจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง หรือแม้กระทั่งการย้ายนักโทษคุมขังระหว่างจังหวัด เป็นต้น

จากแนวคิดทฤษฎีความหมายของการท่องเที่ยวสามารถสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางเพื่อไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว ไปด้วยความสมัครใจและไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อเดินทางในการย้ายถิ่นฐานที่อยู่แบบถาวรหรือเพื่อไปประกอบอาชีพและหารายได้ อย่างไรก็ตาม อาจมีวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคลและสถานการณ์ เช่น การท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ความสนุกสนาน เพื่อการเดินทางไปสัมมนา หรือแม้กระทั่งการไปทำกิจกรรมนันทนาการต่างๆ เป็นต้น

1.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีความสำคัญหลากหลายด้านที่ส่งผลต่อหลายภาคส่วน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว โดยความสำคัญของการท่องเที่ยวมีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายรายละเอียดความสำคัญของการท่องเที่ยวไว้ดังต่อไปนี้

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว คือการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวและมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาอันรวดเร็วกว่าภาคการผลิตและการบริการอื่น อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มแข่งขันรุนแรงตามลำดับ มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความอ่อนไหวง่ายจากปัจจัยลบทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้

ภาคเศรษฐกิจ ประสิทธิภาพ (2556) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว คือการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อรายได้โดยรวมของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้เกิดความหมุนเวียนภายในประเทศ ซึ่งรายได้หลักมาจากการเดินทางท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวภายในประเทศและระหว่างประเทศ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ เนื่องจากการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการจ้างงาน ความต้องการบุคลากรทางด้านบริการ มีความจำเป็นต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เกิดการกระจายรายได้อย่างทั่วถึงและขยายเป็นวงกว้างในหลายอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็น การคมนาคม การขนส่งสินค้า สถานที่ให้บริการทางการท่องเที่ยวต่างๆ รวมไปถึงชุมชนท้องถิ่นด้านการท่องเที่ยว

ฉันทิช วรรณถนอม (2552) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวประกอบไปด้วยธุรกิจหลายประเภท ทั้งธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงและธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อม ช่วยให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพได้หลากหลายช่องทาง เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ เพิ่มอัตราการสร้างรายได้เป็นวงกว้าง นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้เกิดการนำเอาทรัพยากรของประเทศมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยชุมชนท้องถิ่นสามารถสร้างงานหัตถกรรมพื้นบ้านจากทรัพยากรท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์และเกิดประโยชน์ เพิ่มการสร้างรายได้และมูลค่าเพิ่มโดยการจัดจำหน่ายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งสรุปได้ว่าบทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่งผลในหลายด้าน ทั้งด้าน

เศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ บทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม บทบาทที่เด่นชัดบทบาทหนึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือบทบาทด้านเศรษฐกิจซึ่งอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างรายได้ที่สำคัญให้ประเทศเป็นลำดับต้น โดยเฉพาะการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

2. ด้านสังคมและวัฒนธรรม ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อสังคมและวัฒนธรรม คือรูปแบบวิถีชีวิตของคนในสังคมมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเป็นตัวกระตุ้น เช่นเดียวกับการเปิดกว้างของสังคมที่มีความพร้อมในการเข้าสู่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของสังคมนั้น เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับหลายฝ่าย เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและความต้องการที่หลากหลาย ผลของการท่องเที่ยวอาจไม่ได้ส่งผลต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องเปลี่ยนแปลงในทันที แต่อาจค่อยๆ เกิดการซึมซับอย่างช้าๆ ธุรกิจหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวภาคต่างๆ ที่มีความอ่อนไหวต่อความรับผิดชอบในวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น จึงควรตระหนักและหมั่นสังเกตติดตาม รวมถึงการพัฒนาโดยนำวัฒนธรรมที่ดีอยู่แล้วและนำวัฒนธรรมภายนอกที่แตกต่างมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ต้องไม่ลืมคุณค่าวัฒนธรรมของตนเองที่มีอยู่เดิมด้วย

3. ด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทบาทและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมกล่าวคือ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมทำให้ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นเหตุให้มีการช่วยกันรักษาสภาพภูมิทัศน์ของสิ่งแวดล้อมในชุมชน เพื่อสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาได้มากขึ้น และสามารถอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวมาสนับสนุนในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นการนำทรัพยากรการท่องเที่ยวมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสำคัญต่อประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันในหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยว และหันมาส่งเสริม

กิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ เพื่อผลักดันให้การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศและมีการพัฒนาให้การท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืนอีกด้วย

อนุชา บูรพชัยศรี (2566) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว คือการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ช่วยสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการและแรงงานในท้องถิ่นสามารถสร้างรายได้ภายในประเทศรวมถึงการกระตุ้นการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดเม็ดเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจ โดยแนวทางที่สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) การกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังประเทศไทยจากต่างประเทศ โดยเน้นการนำเสนอ Soft Power ผ่าน Digital Market และกิจกรรมทางการตลาด 2) กระตุ้นนักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ (ไทยเที่ยวไทย) ให้ประชาชนเดินทางท่องเที่ยวบ่อยครั้งขึ้น 3) การสื่อสารประชาสัมพันธ์เผยแพร่และสร้างกระแสการเดินทางภายในประเทศ ภายใต้แคมเปญ Amazing Thailand, Amazing New Chapters 4) การยกระดับคุณภาพสินค้าเพื่อกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวสำหรับพื้นที่ในการดำเนินการ คือจังหวัดทั่วประเทศไทย เพื่อช่วยผลักดันและสนับสนุนการสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เติบโตตามเป้าหมายของแคมเปญ

จากการศึกษาด้านความสำคัญของการท่องเที่ยวพบว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค จะเห็นได้ว่าหากมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพียงพอต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ สามารถสร้างรายได้ให้กับแหล่งท่องเที่ยวทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างระบบเศรษฐกิจที่ดีได้ในระดับประเทศเนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเกี่ยวโยงในหลายอุตสาหกรรมและกิจกรรมทางเศรษฐกิจเข้าไว้ด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสาธารณูปโภค การคมนาคม การบริการ เป็นต้น

1.3 รูปแบบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวมีหลากหลายรูปแบบซึ่งมีเกณฑ์การแบ่งประเภทของแหล่งท่องเที่ยวตามลักษณะพิเศษทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยรูปแบบการท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 รูปแบบหลัก โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพื่อให้ทราบรูปแบบการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ดังต่อไปนี้

องค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO, 1985) ได้กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยวได้ 3 รูปแบบหลัก ได้แก่

1. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Based Tourism) ประกอบด้วย

1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine ecotourism) คือการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติทางทะเลและระบบนิเวศทางทะเล เป็นการท่องเที่ยวเพื่อได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ โดยมุ่งเน้นในเรื่องของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน

1.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geo-tourism) คือการท่องเที่ยวทางธรรมชาติประเภท หินผา อุโมงค์ถ้ำ ถ้ำหินงอกหินย้อย เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ด้านการเปลี่ยนแปลงของระดับพื้นโลกที่มีการยกตัวสูงขึ้นรวมทั้งการศึกษาด้านธรณีวิทยา เช่น หิน ดิน แร่ธาตุ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน

1.4 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tourism) คือการท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม สวนผลไม้ สวนเกษตร วนเกษตร ฟาร์มปศุสัตว์ และพื้นที่เลี้ยงสัตว์เพื่อการเกษตร เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านเกษตรกรรม และประสบการณ์ด้านการเกษตร

1.5 การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological tourism) คือการท่องเที่ยวเพื่อชมปรากฏการณ์ทางดาราศาสตร์ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา เพื่อการเรียนรู้ระบบสุริยะจักรวาล ปรากฏการณ์ของดวงดาวและการท่องเที่ยวเพื่อประสบการณ์แปลกใหม่

2. รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism) ประกอบด้วย

2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism) คือ การท่องเที่ยวทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ ในท้องถิ่นต่างๆ โดยมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เพิ่มพูนความรู้ทางการศึกษาภายใต้การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและการปลูกจิตสำนึกรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมอันมีคุณค่า

2.2 การท่องเที่ยวชมวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural and traditional tourism) คือการท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่างๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นทั้งในด้านความเชื่อ การประกอบพิธีกรรม การนับถือและเคารพบูชา เป็นการท่องเที่ยวเพื่อมุ่งเน้นการ

อนุรักษ์และเห็นคุณค่าในด้านของมรดกทางวัฒนธรรมที่อาจมีการเลื่อนหายไปได้หากขาดการสืบทอดและรักษา

2.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural tourism / Village tourism) คือการท่องเที่ยวในชุมชน หมู่บ้าน ตามพื้นที่ชนบท โดยประเภทของแหล่งท่องเที่ยวมักมีเอกลักษณ์เฉพาะประจำท้องถิ่นที่โดดเด่นในด้านทักษะเฉพาะภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ภายใต้การท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกต่อสังคมบนพื้นฐานของความยั่งยืน

3. รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special interest tourism) ประกอบด้วย

3.1 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism) คือการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพและความงาม (health beauty and spa) เพื่อการพักผ่อนและสุนทรียภาพ มีผลต่อการรักษาและฟื้นฟูสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม

3.2 การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-meditation tourism) คือการท่องเที่ยวเพื่อทัศนศึกษาในการเพิ่มพูนความรู้และแลกเปลี่ยนแนวความคิดในด้านปรัชญาทางศาสนา หลักการ รวมถึงสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องทางศาสนา เช่น ศิลปะภายในศาสนสถาน งานศิลปะหัตถกรรม อาหารประจำถิ่น เป็นต้น

3.3 การท่องเที่ยวเพื่อศึกษากลุ่มชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมชนกลุ่มน้อย (Ethnic tourism) คือการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ เช่น หมู่บ้านชาวกูย หมู่บ้านชาวกระเหรี่ยง หมู่บ้านชาวจีนฮ่อ เป็นต้น เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ด้านสังคม ศึกษาด้านคุณภาพชีวิต ภายใต้การท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกด้านคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

3.4 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports tourism) คือการท่องเที่ยวเพื่อการเล่นกีฬาตามความสนใจและความถนัด ทั้งในการแข่งขันและการนันทนาการตามแต่ประเภทของกีฬา เช่น ฟุตบอล บาสเก็ตบอล กอล์ฟ สกี ดำน้ำ เป็นต้น เพื่อให้ได้ความเพลิดเพลินหรือประสบการณ์แปลกใหม่ทางการท่องเที่ยว

3.5 การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure travel) คือการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติเพื่อการทำกิจกรรมที่มีลักษณะเฉพาะส่งผลด้านอารมณ์และความรู้สึก ทั้งความเพลิดเพลิน ตื่นเต้น หวาดเสียว เช่น การผจญภัย ปีนเขา ปั่นจักรยานตามแนวเขา เป็นต้น โดยอยู่บนพื้นฐานของความรอบคอบและความปลอดภัย

3.6 การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์และฟาร์มสเตย์ (Home stay & farm stay) คือการท่องเที่ยวเพื่อใช้ชีวิตใกล้ชิดและสัมผัสความเป็นอยู่ร่วมกับคนในชุมชน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น และประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่แปลกใหม่

3.7 การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long stay) คือการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยววัยเกษียณเป็นการท่องเที่ยวในบั้นปลายของชีวิตโดยคำนึงถึงการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ใช้ระยะเวลาในการท่องเที่ยวมากกว่า 1 เดือนขึ้นไป

3.8 การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล (Incentive travel) คือการท่องเที่ยวเพื่อเฉลิมฉลองความสำเร็จหรือช่วงเวลาพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวประจำปีของหน่วยงานภาครัฐ หรือการท่องเที่ยวเพื่อการเฉลิมฉลองรายได้สูงสุดของบริษัทเอกชน โดยมีระยะเวลาในการท่องเที่ยวตั้งแต่ 2-7 วันขึ้นไป

3.9 การท่องเที่ยวเพื่อการประชุม (MICE หมายถึง M=meeting/I= incentive/ C=conference / E=exhibition) คือ การท่องเที่ยวที่มีจำนวนผู้ท่องเที่ยวแบบรวมกลุ่มตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป เพื่อวัตถุประสงค์ในการพบปะพูดคุยและประเด็นที่มีความสนใจร่วมกัน เป็นการท่องเที่ยวที่ใช้ระยะเวลาตั้งแต่ 2 – 4 วันขึ้นไป

3.10 การท่องเที่ยวแบบผสมผสาน คือ เป็นการท่องเที่ยวที่รวบรวมความหลากหลายของรูปแบบการท่องเที่ยวเข้าไว้ด้วยกันในคราวเดียว เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนา หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการผจญภัย เป็นต้น เป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่คล้ายคลึงกันหรือสอดคล้องกันเพื่อให้เกิดความน่าสนใจในมิติการท่องเที่ยว

จะเห็นในว่ารูปแบบการท่องเที่ยวส่งผลต่อวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว เนื่องจากความน่าสนใจและรูปแบบการนำเสนอของแต่ละสถานที่ท่องเที่ยวมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านบริบทพื้นที่ทางการท่องเที่ยว รูปแบบของกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ผู้วิจัยจึงสังเกตเห็นว่า การศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวสามารถนำไปปรับใช้กับบริบทพื้นที่ท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ส่งผลต่อรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องการถ่ายทอด และกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ สามารถนำไปปรับใช้เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.4 องค์ประกอบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของมนุษย์ประเภทหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์และรูปแบบเพื่อการท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน โดยการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ด้านหลัก ไปค้ (Pike, 2008) ได้แก่

1. สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attraction) หมายถึง สิ่งที่สามารถโน้มน้าวใจหรือดึงดูดใจให้เกิดความต้องการเดินทางท่องเที่ยว โดยสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวโดยธรรมชาติ (Natural Attraction Factors) คือความงามทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ท่องเที่ยว เป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวที่อาจมีความสวยงาม ความแปลกใหม่ หรือความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น ความสวยงามของชายหาด ความสวยงามของน้ำตกกลางหุบเขา หรือความสวยงามและแปลกประหลาดของหินงอกหินย้อยภายในถ้ำ เป็นต้น

1.2 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวโดยมนุษย์สร้างขึ้น (Historical and Cultural Attraction Factors) คือสิ่งที่สร้างขึ้นโดยมนุษย์เพื่อให้เกิดความดึงดูดใจของนักท่องเที่ยวในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในสถานที่นั้น อาจเป็นประเภทของสิ่งปลูกสร้างทางสถาปัตยกรรม หรือหัตถกรรมและทักษะกระบวนการต่างๆ เช่น สถาปัตยกรรมวัดอารามหลวง รูปปั้นบุคคลสำคัญ เป็นต้น

1.3 สิ่งดึงดูดใจทางด้านวิถีชีวิตจากการกระทำของมนุษย์ คือการดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้วยรูปแบบของกิจกรรมและการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละท้องถิ่น เช่น งานเทศกาลประจำปี การแข่งขันกีฬาท้องถิ่น เป็นต้น

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Facility) คือสิ่งที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความสะดวกสบายทางการท่องเที่ยว เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่นักท่องเที่ยวควรได้รับหรือการให้บริการในด้านต่างๆสำหรับนักท่องเที่ยว เช่น ที่พักแรม ร้านอาหาร จำนวนห้องน้ำที่เพียงพอในแหล่งท่องเที่ยว จุดให้บริการข้อมูลและข้อสอบถามของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3. การเข้าถึงได้ (Accessibility) คือความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวโดยมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการคมนาคมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและมีความปลอดภัย เช่น เส้นทางไม่ซับซ้อน มีป้ายบอกทางเป็นระยะและชัดเจน เป็นต้น

4. ที่พัก (Accommodation) คือที่พักนอนค้างแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยว โดยมีการคำนึงถึงมาตรฐานของที่พักแรม ความปลอดภัย และรูปแบบที่เหมาะสมต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน เช่น ที่พักประเภทรีสอร์ท ลานกางเต็นท์ บ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยวแบบครอบครัว บังกะโล เป็นต้น

5. กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) คือสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการปฏิบัติในการเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยว เช่น การเดินทางมาเที่ยวทะเลเพื่อทำกิจกรรมดำน้ำ หรือแม้กระทั่งการเดินทางไปจังหวัดเชียงใหม่เพื่อไปเก็บใบชาออแกร์นิกในไร่นาของชุมชนบนดอย เป็นต้น

6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) คือการให้บริการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อสามารถรองรับนักท่องเที่ยวในเรื่องของความสะดวกสบายทางการท่องเที่ยว เช่น บริการร้านอาหาร บริการร้านจำหน่ายของที่ระลึก บริการซักรีดเสื้อผ้า สถานื่อนอนมัยใกล้เคียง สถานีตำรวจ เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวมีองค์ประกอบหลายด้านที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยว ถือเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาไปใช้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวหรือรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีศักยภาพ ในการจัดการและการรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เพราะองค์ประกอบการท่องเที่ยวสามารถให้ข้อมูลจากสิ่งที่นักท่องเที่ยวต้องการทางการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การเข้าถึงของสถานที่ท่องเที่ยว มีความง่ายหรือสะดวกสบายอย่างไร ที่พักที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการ รวมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยว มีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจเลือกเดินทางท่องเที่ยว และการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว

2. แนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีความสำคัญกับประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถที่สร้างรายได้ให้กับประเทศในอัตราที่สูง โดยประเทศไทยได้ถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศจุดหมายปลายทางทางการท่องเที่ยว เป็นอันดับที่ 31 จากทั้งหมด 140 ประเทศทั่วโลก จากการจัดอันดับ World Economic Forum (WEF) ในปี 2019 (สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ, 2562) หนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีส่วนช่วยในการผลักดันและขับเคลื่อนอุตสาหกรรมของประเทศ ได้แก่การท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากปัจจุบันกระแสแนวคิดด้านการท่องเที่ยวที่สร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์และใส่ใจด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นที่นิยมมากขึ้นจึงมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรม (2556) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชน หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญหลักในด้านความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทาง กฎเกณฑ์ ข้อตกลง และแนวทางการจัดการจากสมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวในชุมชนนั้น

เพราะชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่ทางการท่องเที่ยว มีสิทธิในการจัดการ บริหารดูแลพื้นที่ของตน เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดมุมมองการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งด้านความรู้ ประสบการณ์และคุณค่าที่ได้รับจากชุมชน

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2561) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการมุ่งเน้นให้ชุมชนเกิดการบริหารทรัพยากรในท้องถิ่นของตน ผ่านกระบวนการ Co-Creation หรือร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรม โดยการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดความสมดุลหลัก 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้งการเติมเต็มในเรื่องของศักยภาพ ชุมชนให้สามารถได้รับผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยว โดยในมุมมองของนักท่องเที่ยวยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมดูแลผลประโยชน์ดังกล่าวทางการท่องเที่ยวของชุมชนได้เช่นกัน คือหากนักท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งในการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวชุมชนที่ได้สัมผัสและใกล้ชิดกับวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ของชุมชนที่แตกต่าง เช่น การเข้าพักโฮมสเตย์ รับประทานอาหารท้องถิ่น และร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน เป็นต้น หากในมุมมองของผู้นำเที่ยว เช่น ไกด์นำเที่ยว ผู้สื่อความหมายทางการท่องเที่ยว หรือแม้กระทั่งบริษัททัวร์ ก็สามารถปลูกจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว ชุมชนให้กับลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว โดยการแนะนำและสนับสนุนให้นักท่องเที่ยวทำกิจกรรมร่วมกับคนในชุมชน เสนอให้เลือกใช้บริการทางการท่องเที่ยวกับชุมชน เช่น ร้านอาหาร ยานพาหนะ หรือการสนับสนุนให้ชาวบ้านนำเที่ยว เพื่อให้ชุมชนได้เห็นสิ่งที่ตนเองถนัด สิ่งที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนา หรือชุมชนมีความโดดเด่นด้านใด หากชุมชนมีความโดดเด่นในเรื่องของทรัพยากรธรรมชาติ สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ได้ หรือหากชุมชนมีความสามารถในการประกอบอาหารที่มีชื่อเสียงเรื่องรสชาติและวัตถุดิบเฉพาะถิ่น สามารถสร้างให้ชุมชนมีกิจการด้านการประกอบอาหารเพื่อการบริการกับนักท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารใต้เมืองสงขลา ร้านข้าวซอยเมืองเชียงใหม่ เป็นต้น หรือแม้กระทั่งมุมมองด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนที่น่าสนใจ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ก็สามารถจัดทำเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกแก่ผู้มาเยือน จากปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าชุมชนไม่จำเป็นจะต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตดั้งเดิมของตนเพื่อให้เท่าทันกระแสทางการท่องเที่ยวโลก ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่นไว้ได้ ไม่ส่งผลร้าย หรือการลบเลือนของชีวิตชุมชน และยังสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ด้วย โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่หากมาเยือนจะได้รับประสบการณ์แปลกใหม่ ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกคนสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ให้ชุมชนมีรายได้ เกิดความห่วงใย รักและเห็นคุณค่าถิ่นกำเนิด ภูมิใจในวิถีชีวิตของตนเอง และรู้จัก

ปกป้องดูแลทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอง ในมุมมองของนักท่องเที่ยวอย่างที่กล่าวไป คือการได้รับประสบการณ์ที่น่าประทับใจและมีคุณค่า เกิดจิตสำนึกที่ดีในการเดินทาง การท่องเที่ยวโดยชุมชนเปรียบเสมือนการท่องเที่ยวที่สำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ในที่สุด

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2558) ได้พูดถึงการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือในสภาวะปัจจุบันที่เศรษฐกิจมีความถดถอย ส่งผลในประชาชนควรมีรายได้เพิ่มจากรายได้ปัจจุบัน เพื่อคุณภาพการใช้จ่ายใช้สอยในครัวเรือนที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นปัญหาหลักของการดำเนินชีวิต แต่ชุมชนโดยทั่วไปไม่มีต้นตอของปัญหาปากท้องมาจากผลของอัตราการจ้างงานต่ำ รายได้และค่าตอบแทนค่อนข้างน้อย ทำให้คนในชุมชนเกิดการย้ายถิ่นฐานเข้าสู่สังคมเมืองเพื่อหารายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่ตามมาคือการว่างงานในพื้นที่ชนบทตลอดจนปัญหาแออัดที่เพิ่มมากขึ้นในสังคมเมืองเป็นผลพวงที่กระทบต่อกันเป็นลูกโซ่ ทางกรมการท่องเที่ยวจึงเล็งเห็นว่าแต่ละชุมชนมีพื้นที่ตามแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภูมิปัญญา งานฝีมือ และประเพณีอันดีงามที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวได้ จึงได้เกิดเป็นโครงการหรือรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็นการลดปัญหาชุมชน ทั้งเพื่อการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง โดยการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวที่กระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดการตกลงวางแผนเพื่อการพัฒนาชุมชนให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยว อาจจะเป็นการจัดฐานกิจกรรมเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมร่วมกับคนในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์จากชุมชน เช่น มีกลุ่มคนซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนเป็นผู้ให้ความรู้หรือนักสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวภายในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว พานักท่องเที่ยวเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวต่างๆภายในชุมชน หรือแม้กระทั่งกลุ่มผู้ประกอบการชุมชนสามารถพัฒนาฝีมือการประกอบอาหารท้องถิ่นเพื่อให้บริการอาหารแก่นักท่องเที่ยว ทั้งรูปแบบร้านอาหารและการจัดส่งอาหารยังที่พักของนักท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้ชุมชนเองจะต้องมีการจัดทำรูปแบบการดำเนินงานและการจัดการโดยชุมชนที่สามารถเสริมสร้างรายได้และเกิดความยั่งยืนต่อชุมชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดการละทิ้งถิ่นฐานของประชาชน ดังนั้นหากชุมชนสามารถพัฒนาท้องถิ่นตนเองเพื่อการท่องเที่ยวได้ ส่งผลให้ชุมชนมีรายได้ที่ดีขึ้น เกิดความยั่งยืนทั้งการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนและพื้นที่ ปัญหาการว่างงานและการย้ายถิ่นฐานน้อยลง ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในที่สุด

กนกกานต์ แก้วนุช (2564) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบสรุปรวมว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นจากการที่คนในชุมชนเป็นเจ้าของทรัพยากรในพื้นที่ และมีสิทธิหน้าที่ในการร่วมกันวางแผนกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตนและการได้รับประโยชน์ร่วมกัน

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการกล่าวถึงสิ่งที่ชุมชนจะได้รับประโยชน์ โดยมีรูปแบบของการท่องเที่ยวเข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและส่งเสริมชุมชน โดยเป็นเครื่องมือที่ช่วยผลักดันให้ชุมชนเล็งเห็นถึงคุณค่าทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนไม่ว่าจะเป็นศักยภาพทางด้านทรัพยากรในพื้นที่ ทั้งทางธรรมชาติ ทรัพยากรตัวบุคคลในชุมชนเอง ในเรื่องของความสามารถและสิ่งที่ชุมชนมี จุดเด่น เอกลักษณ์ ทั้งด้านความรู้ ฝีมือและวัฒนธรรม เพื่อให้ชุมชนนำออกมาถ่ายทอดเพื่อให้เกิดเป็นรูปแบบทางการท่องเที่ยว ซึ่งอยู่ในขอบเขตที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพื่อพัฒนาสังคมชุมชนเท่านั้น เป็นการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมด้วย โดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืน โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการมุ่งเน้นการพัฒนาที่มาจากการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์ จากทุกฝ่ายในชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยที่ชุมชนเป็นเจ้าของพื้นที่ มีสิทธิในการจัดการและบริหารด้วยตนเอง โดยผ่านการสนับสนุนจากภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดศักยภาพสูงสุด ทั้งจากองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือภาคเอกชน อย่างไรก็ตามปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมาทั้งสิ้นจะเกิดขึ้นไม่ได้ หากชุมชนไม่สร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนหรือการมีความพร้อมเพื่อเป็นชุมชนทางการท่องเที่ยวเสียก่อน ดังนั้นความตั้งใจและความพร้อมที่ชุมชนมีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาความเข้มแข็งภายในชุมชน ความร่วมมือร่วมใจกันของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน ตัวแทนในภาคกิจกรรมต่างๆของชุมชน และประชาชนที่อาศัยในชุมชนด้วยเช่นกัน

2.2 หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วรพงศ์ ผูกภู (2564) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถเข้าถึงการพัฒนาในหลากหลายด้าน ทั้งด้านคุณภาพชีวิต สาธารณูปโภคต่างๆ การกระจายรายได้ การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมถึงการกระจายอำนาจ ที่ให้คนในชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการจัดการพื้นที่และทรัพยากรของชุมชนโดยผ่านกระบวนการความร่วมมือกันของหลายฝ่าย ทั้งภาคชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีหลักการทางการท่องเที่ยวได้แก่

1. ชุมชนเป็นเจ้าของ
2. ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและการตัดสินใจ
3. ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง
4. การยกระดับคุณภาพชีวิต
5. มีความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อม
6. คงความเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่น
7. เกิดการเรียนรู้ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม
8. เคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
9. เกิดผลตอบแทนที่เป็นธรรมแก่คนท้องถิ่น
10. มีการกระจายรายได้สู่สาธารณประโยชน์ของชุมชน

เพื่อให้ชุมชนเป็นไปตามหลักการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างมีศักยภาพสูงสุด ชุมชนต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นชุมชนเข้มแข็งในการพัฒนาทางการท่องเที่ยว มุ่งเน้นให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นในมุมมองของการท่องเที่ยว รู้วิธีจัดการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เกิดการหวงแหน ให้ความสำคัญ และรักษา เพื่อสามารถถ่ายทอดและเพิ่มการรับรู้ให้กับนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน ทั้งในด้านความรู้ ประสบการณ์ที่สร้างความประทับใจ ความคุ้มค่าต่อการมาเยือน ให้สามารถเข้าถึงบริบทชุมชน ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรมประจำถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่โดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืน หากชุมชนมีความเข้มแข็งพร้อมที่จะมีบทบาทสำคัญทางการท่องเที่ยวแล้ว สิ่งที่ชุมชนควรได้รับการพัฒนาท้องถิ่นของตนเพื่อศักยภาพที่ดีขึ้นทางการท่องเที่ยว จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่ายที่มีความเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวและจากหน่วยงานต่างๆไม่ว่าจะเป็นในส่วนของภาครัฐหรือภาคเอกชนด้วย เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นต้น

2.3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่เกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ให้ความหมายและอธิบายองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

พจนานุกรม (2556) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้ความยั่งยืน โดยมีชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทาง การจัดการ และมีบทบาทสำคัญในการเป็นเจ้าของบ้านหรือเจ้าของซึ่งมีสิทธิในการจัดการดูแล และกำหนดกฎเกณฑ์ โดยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สูงสุดต่อผู้มาเยือน โดยมีการกำหนดหลักการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ด้วยกัน 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมคือชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีการพึ่งพาและการนำไปใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน อีกทั้งในด้านของวัฒนธรรมชุมชนที่บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งในด้านความเชื่อ ทักษะ ความรู้ ออกมาในรูปแบบของวัฒนธรรมโดยชุมชน สามารถถ่ายทอดให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมผ่านกิจกรรมต่างๆแก่ผู้มาเยือน เพื่อให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์อันแสนประทับใจจากชุมชน

2. องค์กรชุมชน คือสังคมภายในชุมชนมีระบบที่เกิดจากการเข้าใจซึ่งกันและกันมีการเสนอและยอมรับในด้านความคิดเห็นของกันและกัน รวมถึงจุดมุ่งหมายของประชากรในชุมชนไปในทิศทางเดียวกันอย่างไม่ขัดแย้ง มีผู้ให้ความรู้ประจำท้องถิ่นหรือชุมชน เป็นนักปราชญ์ที่มีความเชี่ยวชาญ เป็นผู้ที่มีทั้งทักษะ ความรู้ ความสามารถ และเรื่องราวประสบการณ์ที่น่าสนใจของชุมชน มีความเข้าใจลึกซึ้งต่อการถ่ายทอด อีกทั้งการรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของหรือเจ้าบ้านที่ดีของชุมชน มีการต้อนรับ และการยินดี พร้อมทั้งจะมีส่วนร่วมในการใช้สิ่งที่ชุมชนมีเพื่อนำมาเข้าสู่ขั้นตอนกระบวนการของการพัฒนาเพื่อชุมชน

3. การจัดการ ชุมชนมีการวางแผนการดำเนินการ การจัดการ และกระบวนการต่างๆ ตามหน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายและคอยควบคุมติดตามให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่เป็นธรรมที่กระจายออกไปอย่างทั่วถึงและการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวสู่การพัฒนาชุมชน รวมทั้งมีการกำหนดกฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ กติกา และแนวทางในการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวร่วมกัน

4. การเรียนรู้ เกิดการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโดยชุมชน ทั้งในด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่น่าสนใจ เรียนรู้ด้านความแตกต่างทางสังคม รวมถึงการส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมให้กับชุมชนและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน

วิระพล ทองมา (2561) กล่าวว่าองค์ประกอบหลักที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ต้องคำนึงถึงหลักของการมีศักยภาพในด้านต่างๆ โดยองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้ต่อไปนี้

1. ศักยภาพคน คือ สมาชิกในชุมชนสำรวจศักยภาพของแต่ละบุคคลทั้งในเรื่องความรู้ ความสามารถ ทักษะและความถนัดส่วนบุคคล

2. ศักยภาพพื้นที่ หมายถึง ทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาพัฒนาต่อยอดสู่การท่องเที่ยว เกิดจากการดำรงรักษา เห็นคุณค่า และหวงแหนทรัพยากรในพื้นที่ชุมชนของตนเอง และการนำมาใช้ต่อยอดเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนบนพื้นฐานของความยั่งยืน

3. ศักยภาพการจัดการ คือ การที่ชุมชนร่วมกันวางแผนในด้านของกระบวนการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวของชุมชนร่วมกัน โดยมีการกระจายอำนาจการตัดสินใจและการจัดสรรประโยชน์ที่ควรจะได้รับร่วมกันอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง โดยต้องมีผู้นำชุมชนซึ่งเป็นที่ยอมรับ มีความรู้และความเข้าใจในการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตน เพื่อเป็นหลักในการพัฒนาและกระจายข้อมูลทางการท่องเที่ยวเพื่อให้ชุมชนเกิดความเข้าใจและการยอมรับร่วมกัน ทั้งในด้านวิสัยทัศน์และความมุ่งหมายของชุมชน

4. ศักยภาพการมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการจัดการและการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน อีกทั้งการร่วมรับประโยชน์ มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันอย่างทั่วถึง ชุมชนเปรียบเสมือนเจ้าของพื้นที่ มีสิทธิในการจัดการและดูแลโดยเกิดจากการร่วมมือกันของชุมชน มีการแสดงความคิดเห็น วิสัยทัศน์ และจุดมุ่งหมายร่วมกันด้วย

สินธุ์ สโรบล (2554) ได้ให้ข้อมูลองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนไว้ด้วยกันทั้งสิ้น 4 องค์ประกอบหลักได้แก่

1. พื้นที่ มีการคำนึงถึงการสำรวจด้านทรัพยากรของพื้นที่โดยเกี่ยวเนื่องกับอัตลักษณ์ในพื้นที่และการเพิ่มคุณค่าให้แก่ทรัพยากรเหล่านั้น เช่น ภูมิประเทศเนินเขาสูง มีวิวทิวทัศน์สวยงาม

2. การจัดการ มีการคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญในด้านของความยั่งยืน

3. การมีส่วนร่วม โดยสมาชิกในชุมชนต่างมีส่วนร่วมต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันทั้งด้านการร่วมคิด กระบวนการจัดการ และการร่วมรับผิดชอบ รวมถึงการได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างทั่วถึง โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นร่วมกัน

4. กิจกรรม เป็นรูปแบบของกิจกรรมที่ส่งมอบโดยชุมชน อาจเป็นรูปแบบของทักษะในด้านต่างๆที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น กิจกรรมที่ปฏิบัติร่วมกับชุมชน โดยกิจกรรมดังกล่าวมีความมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการส่งต่อการเรียนรู้ ทักษะความรู้ และประสบการณ์ที่ดีได้รับความประทับใจกลับไป รวมถึงการปลูกจิตสำนึกรักทั้งมุมมองด้านสังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีความครอบคลุมทุกด้านทางการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชน ด้านการจัดการและด้านการเรียนรู้ ซึ่งในแต่ละด้านมีความสำคัญที่สามารถนำมาวัดศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ จากการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวผ่านองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ส่งผลต่อแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น 2.4 ความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ศศิชา หอมดมลทิล (2562) กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า ประเทศไทยมีรายได้สำคัญหลักจากการท่องเที่ยวซึ่งเป็นแหล่งรายได้หนึ่งที่สำคัญ ส่งผลให้ภาครัฐให้ความสำคัญต่อภาคการท่องเที่ยวของประเทศเป็นอันดับต้น โดยจากกระแสนิยมการท่องเที่ยวในรูปแบบใกล้ชิดและพึ่งพิงธรรมชาติ การใช้ชีวิตตามวิถีชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่มีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ส่งผลให้ภาครัฐมุ่งพัฒนาและทำการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีความมุ่งหวังที่จะให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นแรงขับเคลื่อนเพื่อที่จะทำให้เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นส่งผลในด้านเศรษฐกิจฐานรากที่สำคัญต่อการเติบโตและเป็นแรงผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศไทยนั้นเติบโตตามไปด้วย โดยต้องอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืน

ศรัณย์ บุญประเสริฐ (2563) กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถทำให้ชีวิตของคนในสังคมปัจจุบันเรียบง่ายและสงบงามมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัญหาการแก่งแย่ง แข่งขัน และแข่งขันของคนในชุมชนเมือง หรือคนจากสังคมที่เจริญทางวัตถุ การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงมีความสำคัญมากขึ้นและเป็นจุดหมายที่นักท่องเที่ยวโหยหาและอยากสัมผัสวิถีวัฒนธรรมของชาวบ้านและชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริงมากยิ่งขึ้น

ศุภณีย์ ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน (2554) กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนสนับสนุนการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นสิ่งที่บอกลึกถึงอัตลักษณ์ความเป็นชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนทำให้ชุมชนสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมโดยยังคงอนุรักษ์ซึ่งวัฒนธรรมและการประยุกต์ให้สอดคล้องกับยุคสมัย มีการสืบทอด

ผู้คนรุ่นหลังได้อย่างต่อเนื่อง สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวบ้านในการนำเสนอ “ของดี” จากชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ ทำให้เกิดการสืบค้น ถิ่นทอด และฟื้นฟูวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น

ฉันทพร วณิชฤทธา (2551) กล่าวถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชนว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ คือประโยชน์ในด้านการพัฒนาของชุมชน โดยที่การท่องเที่ยวจัดทำขึ้นเพื่อตอบสนองปัญหาหรือความต้องการของชุมชน เช่น ต้องการแก้ปัญหาเรื่องของสิ่งแวดล้อม ชุมชนนั้นก็จะได้การจัดการสิ่งแวดล้อม ดังนั้นประโยชน์ที่ได้จากการท่องเที่ยวโดยชุมชนก็คือสิ่งที่เป็นเป้าหมายกับชุมชนนั่นเอง

แม้การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นเพียงเครื่องมือในรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ถูกนำมาใช้เพื่อการมุ่งหมายที่จะพัฒนาคุณภาพความเป็นอยู่ของชุมชน สิ่งที่เป็นปัญหาสำคัญซึ่งก่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจนเลยคือ อัตราการจ้างงาน รายได้และค่าตอบแทนที่น้อย โดยขาดความสอดคล้องกับค่าครองชีพในปัจจุบันที่มีอัตรารายได้ที่สวนทางกับค่าใช้จ่าย (กรมการท่องเที่ยว, 2558) จึงทำให้คนในชุมชนส่วนใหญ่ละทิ้งถิ่นฐานของตนเพื่อออกเดินทางเข้าสู่ชุมชนเมืองในการแสวงหาอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้เป็นการบรรเทาปัญหาปากท้องและรายจ่าย ภาระทางการเงินในด้านต่างๆ ทำให้ส่งผลกระทบต่อความแออัดในสังคมเมืองจากการย้ายถิ่นฐาน ในบางชุมชนมีประชาชนบางรายตัดสินใจขายที่ดินและที่อยู่อาศัยให้กับคนนอกโดยมากที่พบเห็นจากประสบการณ์และปัญหาดังกล่าวพบว่า ผู้ที่เข้ามาจับจองพื้นที่เพื่อตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยใหม่ ส่วนมากเป็นนายทุนจากชุมชนเมือง ทำให้พื้นที่ชุมชนถูกแทนที่ด้วยบุคคลภายนอกที่ย้ายถิ่นฐานมา ความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนในชุมชนเริ่มห่างหายไป ทั้งในด้านของวัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ขาดคนในชุมชนดั้งเดิมธำรงรักษา เกิดการปลูกสร้างสิ่งแปลกใหม่แทนการเป็นอยู่เดิมของชุมชน มีการสอดแทรกวัฒนธรรมของคนในชุมชนเมือง ซึ่งขาดความหวงแหนถิ่นฐานขาดการรักษาด้านขนบธรรมเนียมและประเพณีอันดีงามไว้ อีกทั้งส่งผลไปยังทรัพยากรด้านสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศท้องถิ่นที่ถูกทำลาย และได้รับความเสื่อมโทรมตามมาด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้สังเกตเห็นจากปัญหาดังกล่าว คือการคงความเป็นอยู่เดิมของชุมชนได้ ต้องได้รับการพัฒนาในหลายมิติ รวมถึงการนำไปสู่การพัฒนาเพื่อให้ชุมชนมีรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีศักยภาพ ที่สำคัญคือความร่วมมือร่วมใจที่ดีของคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้เกิดความลึกซึ้งในด้านข้อมูลและทิศทางการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อต่อยอดการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงสุดให้กับชุมชน มุ่งเน้นให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สอดคล้องในด้าน

เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยในด้านของเศรษฐกิจ นอกจากการพัฒนาเพื่อเศรษฐกิจระดับชุมชนในเรื่องการสร้างรายได้ให้กับชุมชน เพื่อให้เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้นแล้ว ยังเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อต่อยอดไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศ เพื่อให้เกิดการสร้างรายได้ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศต่อไป และในด้านของสังคมชุมชน วัฒนธรรมอันดีงาม วิถีชีวิตชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นการร่วมสร้างแนวคิดให้ชุมชนเห็นทรัพยากรท้องถิ่นที่ตนมี รวมถึงการนำทรัพยากรเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ต่อยอดให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ในด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดการเพิ่มพูนความรู้และสร้างประสบการณ์ที่ดีรวมถึงการสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน และความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน การร่วมสร้างแนวทางเพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้รู้จัก รู้หวงแหนทรัพยากรทางธรรมชาติ ซึ่งเป็นทรัพยากรหลักที่สำคัญ โดยผ่านกระบวนการวางแผนที่สะท้อนให้เห็นถึงการใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อมอย่าง แนวคิดเศรษฐกิจใหม่ BCG (BCG Model) ที่เกิดขึ้นเป็นกระแสในปัจจุบัน ที่ส่งผลให้หลายองค์กร และหน่วยงานต่างๆ เริ่มหันมาใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อม และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคตต่อไป

3. แนวคิดทฤษฎีด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

แรงจูงใจคือปัจจัยผลักดัน สิ่งเร้าหรือแรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมของแต่ละบุคคล โดยพฤติกรรมสามารถแสดงออกโดยที่บุคคลทั่วไปสามารถรับรู้ได้ เรียกว่าพฤติกรรมภายนอกหรือแม้กระทั่งการส่งผลต่อความรู้สึกทางด้านอารมณ์และจิตใจจากพฤติกรรมภายในผ่านกระบวนการภายในร่างกาย โดยพฤติกรรมเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นได้จากแรงจูงใจทั้งสิ้น โดยมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านแรงจูงใจได้ให้ความหมายรวมถึงแนวคิดและทฤษฎีด้านแรงจูงใจ โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

3.1 ความหมายแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

แสงเดือน ทวีสิน (2549) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจคือแรงจูงใจ (Motivation) มีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “Mover” แปลว่า การเคลื่อนไหว หมายถึงแรงผลักดันให้มนุษย์มีการเคลื่อนไหวเพื่อไปสู่เป้าหมายตามความต้องการของแต่ละบุคคล หากมนุษย์ขาดแรงจูงใจ ก็ไม่ต่างอะไรจากหุ่นยนต์ที่ไม่มีความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการ เพราะในหลายพฤติกรรมของหุ่นยนต์ปฏิบัติต่อเมื่อได้รับชุดคำสั่ง ไม่ได้ผ่านกระบวนการรู้สึกนึกคิดและไม่ได้มีแรงจูงใจเหมือนกับมนุษย์

มาสโลว์ (Maslow, 1954) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีแรงจูงใจที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่า แรงจูงใจคือความต้องการของมนุษย์ โดยที่มนุษย์ใช้แรงจูงใจเป็นหนทางในการค้นหาเป้าหมายของชีวิต ในสิ่งที่ตนเองต้องการและปรารถนา

สมุทรา ชำนาญ (2556) ได้ให้ความหมายของแรงจูงใจ คือเป็นพฤติกรรม ความคาดหวังของมนุษย์ โดยมีกระบวนการที่เกิดจากความพยายาม (Effort) การกระทำอย่างต่อเนื่อง (Persistence) แนวทางการปฏิบัติ (Direction) และเป้าหมายที่ชัดเจน (Goal) เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่มนุษย์นั้นต้องการ

จากความหมายของแรงจูงใจข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แรงจูงใจ คือกระบวนการที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาโดยมีทิศทางเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ โดยมีแรงขับเคลื่อนหรือการกระตุ้นจากปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอกร่วมด้วย ซึ่งลักษณะของพฤติกรรม มีความแตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล โดยการศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวนำให้ผู้วิจัยสามารถทราบถึงปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดเป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและสามารถรับรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวได้

3.2 องค์ประกอบแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

กระบวนการสร้างแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ ซึ่งเป็นรูปแบบของสิ่งเร้าที่มากกระตุ้นให้เกิดความต้องการท่องเที่ยว มีองค์ประกอบ 7 ประการ แดนน (Dann, 1981) ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ทดแทนความต้องการที่ขาดหาย กล่าวคือในสังคมปัจจุบันมนุษย์ต่างเห็นดีเห็นงามจากการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคมเมือง ที่มีความพลุกพล่าน แออัด และการแข่งขันอยู่ตลอดเวลา จึงมองว่าการท่องเที่ยวคือโอกาสที่สามารถชดเชยเวลาจากการทำงาน เพื่อเป็นการพักผ่อนจากเวลาที่ขาดหายไป

2. สถานที่ท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้เกิดแรงกระตุ้นในการท่องเที่ยวคือ สถานที่ท่องเที่ยวมีความโดดเด่นและมีเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดแรงจูงใจและแรงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางไปยังสถานที่นั้น โดยเฉพาะสถานที่ท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ ที่ไม่สามารถมีสถานที่ท่องเที่ยวอื่นทดแทนได้ เช่น การเดินทางไปชมหอไอเฟล กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในประเทศฝรั่งเศส โดยไม่สามารถเดินทางไปชมหอไอเฟลตามสถานที่อื่นได้ หากไม่เดินทางไปประเทศฝรั่งเศสเท่านั้น

3. ภาพลักษณ์ทัศนคติของนักท่องเที่ยวนั้นมีต่อสถานที่ท่องเที่ยวที่ตนไปนั้น คือ ภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวสามารถสร้างทัศนคติให้กับนักท่องเที่ยวได้ทั้งในทางบวกและ

ทางลบ ขึ้นอยู่กับรูปแบบการจัดการของแหล่งท่องเที่ยว นั้น เช่น ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญด้านความสะอาดในพื้นที่สาธารณะและมีกฎหมายควบคุมพฤติกรรมและความเรียบร้อยด้านความสะอาดของเมืองอย่างเคร่งครัด ทำให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนประเทศสิงคโปร์มีทัศนคติต่อแหล่งท่องเที่ยวในประเทศสิงคโปร์ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะอาดเป็นอันดับหนึ่งในแถบทวีปเอเชีย เป็นต้น

4. ข้อมูลข่าวสาร สื่อประเภทต่าง ๆ เป็นรูปแบบการนำเสนอ และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างแรงดึงดูดใจให้เกิดความต้องการเดินทางของนักท่องเที่ยว อาจใช้ข้อความสื่อความหมายหรือรูปภาพเพื่อการกระตุ้นให้เกิดความสนใจมากขึ้น เช่น การใช้ข้อความที่มีความหมายเฉพาะเจาะจง อย่างคำว่าใหญ่ที่สุดในโลก มีหนึ่งเดียวในโลก เป็นต้น

5. วัตถุประสงค์ในการเดินทาง เป็นปัจจัยที่ขึ้นอยู่กับการเดินทางของแต่ละบุคคล โดยวัตถุประสงค์ในการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวอาจเป็นการเดินทางเพื่อต้องการไปพักผ่อนหย่อนใจ หรือการเดินทางที่ต้องการไปศึกษาหาความรู้ แม้กระทั่งการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวตามความสนใจเฉพาะของแต่ละบุคคล

6. ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว แรงจูงใจในการเดินทางของนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่เป็นการเดินทางเพื่อไปท่องเที่ยวเท่านั้น แต่เป็นการเดินทางเพื่อต้องการประสบการณ์แปลกใหม่หรือประสบการณ์ที่ไม่เคยได้พบเจอมาก่อน โดยประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวต้องการพบเจอเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สามารถสร้างแรงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางท่องเที่ยวได้ด้วยเช่นกัน

7. สิ่งกระตุ้นเป็นสิ่งที่มีความหมายและกำหนดรูปแบบของตัวมันเอง กล่าวคือสิ่งกระตุ้นแม้จะมีค่าที่ใกล้เคียงกันและให้ความหมายในแนวทางเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นแรงจูงใจแรงผลักดัน ล้วนแล้วมีจุดประสงค์และความหมายสุดท้ายคือเป็นสิ่งกระตุ้นเพื่อให้เกิดเป้าหมายใดเป้าหมายหนึ่งที่มนุษย์ต้องการนั่นเอง

จากการศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวพบว่า แรงจูงใจคือปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงผลักดัน และเป็นตัวกระตุ้นที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยสามารถบ่งบอกถึงความต้องการที่นักท่องเที่ยวมีต่อการท่องเที่ยว ผ่านองค์ประกอบด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่กล่าวมาทั้งสิ้น

4. แนวคิดทฤษฎีด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเป็นการกระทำทั้งในรูปแบบที่ผู้อื่นสามารถสังเกตเห็นได้ เรียกว่าพฤติกรรมภายนอก และพฤติกรรมภายใน คือความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่างๆ ในรูปแบบความรู้สึกที่มาจากพฤติกรรมภายในจิตใจ โดยพฤติกรรมดังกล่าวของนักท่องเที่ยวอาจเกิดขึ้นได้

ทั้งแบบที่นักท่องเที่ยวสามารถรู้ตัวและไม่สามารถรู้ตัวต่อพฤติกรรมเหล่านั้นได้ (ชวัลนุช อุทยาน, 2550) โดยมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

4.1 ความหมายพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2557) ได้ให้ความหมายพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว คือ ทุกการกระทำของนักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการ ไม่ว่าจะนักท่องเที่ยวจะรู้ตัวหรือไม่รู้ตัว จากการกระทำนั้น โดยเกิดขึ้น ณ สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งโดยสามารถแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมภายใน ซึ่งเป็นการทำงานของอวัยวะภายในร่างกาย ด้านความคิด ด้านอารมณ์และด้านความรู้สึก โดยพฤติกรรมภายในส่งผลต่อพฤติกรรมประเภทที่สอง คือพฤติกรรมภายนอก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เห็นโดยบุคคลอื่นสามารถสังเกตเห็นได้ อาศัยประสาทสัมผัสต่างๆในการรับรู้ อาจกล่าวได้ว่าพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเกิดจากพฤติกรรมภายในจากการรับรู้ผ่านกระบวนการภายในร่างกายและแสดงผลความต้องการออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก เพื่อสามารถรับรู้ความต้องการของนักท่องเที่ยวได้

ฉลองศรี พิมลสมพงศ์ (2550) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ว่า นักท่องเที่ยวเป็นผู้บริโภคที่ต้องการสินค้าและบริการแตกต่างจากการบริโภคสินค้าทั่วไป โดยอุตสาหกรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับด้านการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ผู้ประกอบการ ผู้ให้บริการทางการท่องเที่ยว จำเป็นต้องทำการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของนักท่องเที่ยวว่ามีพฤติกรรมการซื้อและการรับบริการเป็นอย่างไร เพื่อสามารถเพิ่มศักยภาพในอุตสาหกรรมและเพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

รวีวรรณ โปรยรุ่งโรจน์ (2558) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวไว้ว่าเป็น กระบวนการนึกคิดและแสดงผลของนักท่องเที่ยวของกระบวนการการเดินทาง ทั้งก่อนการเดินทาง ระหว่างเดินทางและหลังเดินทางท่องเที่ยว รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความนึกคิดและการแสดงออกด้วย

ณัฐชนก เพชรพรหม (2554) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมนักท่องเที่ยวคือการแสดงออกของนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้สินค้าและบริการในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยมี กระบวนการตัดสินใจและการแสดงออกถึงการตัดสินใจ ในรูปแบบของการกระทำและกิจกรรมต่างๆ ต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งทางการท่องเที่ยว

จากการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่า การทราบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกที่นักท่องเที่ยวแสดงออกนั้น ทั้งแบบรู้สึกตัวและ

ไม่รู้สึกรู้ตัว ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มาจากพฤติกรรม สามารถเข้าถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ นำไปสู่การสร้างรูปแบบยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพในลำดับต่อไป

4.2 รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

พฤติกรรมนักท่องเที่ยวสามารถแบ่งตามรูปแบบของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ซึ่งมาจากพฤติกรรมภายในคือความรู้สึกนึกคิด ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ความรู้สึกชอบและความประทับใจ รวมถึงพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกมา ในรูปแบบของการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยวได้เสนอรูปแบบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้ โคเฮน (Cohen, 1979)

1. นักท่องเที่ยวแบบนันทนาการ (Recreational Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญในด้านของกิจกรรมนันทนาการและการพักผ่อนด้วยการทำกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจเฉพาะ อาจเป็นกิจกรรมนันทนาการกลางแจ้งหรือกิจกรรมรูปแบบงานอดิเรก เช่น การปลูกต้นไม้ การอ่านหนังสือ การเล่นดนตรี เป็นต้น

2. นักท่องเที่ยวแบบปลีกตัวหาความเพลิดเพลิน (The Diversionary Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่ต้องการหลีกเลี่ยงจากความจำเจในชีวิตประจำวัน สนใจการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ อาจเป็นการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพื่อการบำบัดและฟื้นฟูสภาพจิตใจ

3. นักท่องเที่ยวมุ่งหาประสบการณ์ (The Experiential Tourists) เป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางเพื่อแสวงหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ โดยนักท่องเที่ยวประเภทนี้ให้ความสนใจในด้านประสบการณ์ที่ต้องเข้าไปเพื่อศึกษาเรียนรู้และปรับตัวกับแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากที่เคยสัมผัสมาอย่างสิ้นเชิง ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวประเภทนี้

4. นักท่องเที่ยวแบบชอบทดลอง (The Experimental Tourists) ลักษณะเด่นของนักท่องเที่ยวประเภทนี้คือชอบการทดลองทำกิจกรรมหรือท่องเที่ยวสถานที่แปลกใหม่ เช่น การพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเมื่อเดินทางไปท่องเที่ยวในต่างแดน ซึ่งมีความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมเดิมอย่างมาก ที่นักท่องเที่ยวเคยพบหรือสัมผัสมาก่อน

5. นักท่องเที่ยวใช้ชีวิตตามแบบคนท้องถิ่น (The Existential Tourists) นักท่องเที่ยวประเภทนี้ต้องการดำเนินชีวิตภายใต้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตเดียวกับคนท้องถิ่น

นักท่องเที่ยวประเภทนี้ใช้เวลาอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวนั้นเป็นระยะเวลาานาน จนเกิดความชื่นชอบและหลงรักในแหล่งท่องเที่ยวนั้นจนสามารถรับรู้ถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แท้จริงของสถานที่นั้นอย่างลึกซึ้ง เช่น การที่ชาวต่างชาติอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลาานานจนสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี เป็นต้น

จากรูปแบบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวสามารถบ่งบอกความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อสถานที่ท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยแต่ละพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวขึ้นอยู่กับความชอบและความพึงพอใจของแต่ละบุคคลที่มีต่อการท่องเที่ยว เช่น นักท่องเที่ยวแบบเน้นธนาคาร มักชอบทำกิจกรรมประเภทงานอดิเรก อ่านหนังสือ เล่นดนตรี เป็นต้น ซึ่งความแตกต่างของรูปแบบการท่องเที่ยวมีผลต่อความแตกต่างทั้งสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว รูปแบบการเดินทางท่องเที่ยว รวมถึงค่าใช้จ่ายทางการท่องเที่ยว หากเรามีเข้าใจถึงพฤติกรรมที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวแล้ว ก็จะสามารถรับรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของนักท่องเที่ยวได้ด้วยเช่นกัน

4.3 องค์ประกอบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่มีส่วนสำคัญเพื่อนำไปสู่การรับรู้ความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวมีองค์ประกอบหลักด้วยกันทั้งหมด 7 ด้าน (ชวีลนุช อุทยาน, 2550) ได้แก่

1. เป้าหมาย คือความเกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีการกำหนดเป้าหมายในการเดินทางมีลักษณะที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับนักท่องเที่ยวแต่ละบุคคลหรือแต่ละกลุ่ม เช่น เป็นนักท่องเที่ยวให้ความสนใจด้านการท่องเที่ยวเพื่อการทำกิจกรรมกลางแจ้ง หรือเป็นนักท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วม เป็นต้น

2. ด้านความพร้อม คือความพร้อมทางด้านปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวเพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน อาจหมายถึงพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจทางการท่องเที่ยว

3. สถานการณ์ คือเป็นปัจจัยแวดล้อมในสถานการณ์หรือช่วงเวลานั้นของนักท่องเที่ยวซึ่งมีผลต่อรูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว หรือรูปแบบการเดินทางของนักท่องเที่ยว

4. การแปลความหมาย คือการสร้างความเข้าใจและการประมวลผลของนักท่องเที่ยวสู่รูปแบบการตัดสินใจทางการท่องเที่ยวโดยมีผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

5. การตอบสนอง คือเป็นการตัดสินใจที่มาจากกระบวนการคิดจากความและต้องการ ทั้งในการเลือกรูปแบบการท่องเที่ยว หรือการตัดสินใจทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว

6. ผลลัพธ์ที่ตามมา คือผลที่ได้จากการกระทำของนักท่องเที่ยวที่สามารถตัดสินใจได้จากความพึงพอใจหรือเป็นไปตามความคาดหวังของนักท่องเที่ยว

7. ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง คือการได้รับในสิ่งที่ไม่เป็นไปตามที่นักท่องเที่ยวคาดการณ์ไว้ก่อนหน้า บ่งบอกถึงผลลัพธ์ที่ไม่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ

จากการศึกษาองค์ประกอบของพฤติกรรม พบว่า องค์ประกอบของพฤติกรรมนักท่องเที่ยวสามารถบ่งบอกถึงความต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่แตกต่างกัน การทราบพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในแต่ละองค์ประกอบจะช่วยให้เข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการศึกษารายละเอียดของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ส่งผลต่อการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางามได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน

5. แนวคิดทฤษฎีด้านเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

5.1 ความหมายของโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Model

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2564) ได้ให้ความหมายของโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Model หมายถึง เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ 3 มิติไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คำนึงถึงการนำวัสดุต่างๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจต้องอยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน เกิดความสมดุลไปพร้อมกัน โดยเปลี่ยนข้อได้เปรียบที่ไทยมีจากความหลากหลายทางชีวภาพและทางวัฒนธรรม ให้เป็นความสามารถในการแข่งขันด้วยนวัตกรรม เพื่อให้เกิดเศรษฐกิจ BCG ที่เติบโตสู่การมีศักยภาพทางการแข่งขันในระดับโลกได้ เกิดการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ลดความเหลื่อมล้ำ ชุมชนเข้มแข็ง มีความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน

ณรงค์ ศิริเลิศวรกุล (2564) ได้กล่าวถึง โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Model เป็นรูปแบบเศรษฐกิจ Bio-Circular-Green หรือ BCG เป็นการนำแนวคิดของเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green economy) ไปใช้ในการพัฒนาประเทศ เพื่อช่วยผลักดันเศรษฐกิจไทยให้มีความเข้มแข็งและประชาชนมีรายได้สูงขึ้น ประเทศไทยมีความได้เปรียบด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์ โดยอุตสาหกรรมด้าน BCG นั้นมีขนาด 3.4 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 20 ของผลผลิตมวลรวมประชาชาติในประเทศไทยและสร้างงาน 16.5 ล้านตำแหน่ง ขณะเดียวกันความท้าทายของประเทศไทยคือความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ต่ำ การเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ไม่ดี การพึ่งพาตนเองทางเทคโนโลยีต่ำ และรายได้ต่ำลงโดยรูปแบบเศรษฐกิจ BCG จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างการพึ่งพาตนเอง สร้างความยืดหยุ่น และเร่งการฟื้นตัวจากการระบาดของโรคโควิด19

สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2562) ได้พูดถึงโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Model เป็นกลไกที่มีศักยภาพสูงในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในประเทศอย่างทั่วถึง สามารถกระจายโอกาส และลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันสามารถสร้างให้ประเทศไทยก้าวขึ้นเป็นผู้นำระดับโลกในบางสาขาที่ประเทศไทยมีศักยภาพทางการแข่งขัน

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรม (2565) ได้ให้ความหมายของโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Model เป็นโมเดลเศรษฐกิจที่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรม (อว.) กำลังผลักดันอยู่ในขณะนี้ มีความน่าสนใจและมีประโยชน์ คือโมเดลเศรษฐกิจ 3 รูปแบบ แบ่งเป็น 1) Bioeconomy เศรษฐกิจชีวภาพ คือ การพัฒนาเศรษฐกิจจากทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศ โดยใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มุ่งเพิ่มผลผลิต สร้างมูลค่าเพิ่ม รวมถึงลดคาร์บอนไดออกไซด์และของเสียในกระบวนการผลิต 2) Circular Economy เศรษฐกิจหมุนเวียน เป็นความพยายามในการยืดอายุการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ยาวนานที่สุด เป็นการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่และลดของเสียให้เหลือน้อยที่สุด และ 3) Green Economy เศรษฐกิจสีเขียว เป็นการพัฒนาที่ดูความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นการผลิตแบบช่วยให้อะไรดีดีขึ้น ปลอดภัยตั้งแต่จุดผลิตไปถึงการส่งต่อสู่ผู้บริโภค เป็นการนำวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เข้าไปช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับผู้ผลิตที่เป็นฐานการผลิตเดิมอย่างเกษตรกรและชุมชน รวมถึงสนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น การบริโภคสัตว์น้ำ เราต้องทำการอนุรักษ์สัตว์น้ำไว้ด้วยการทำธนาคารสัตว์น้ำยากเป็นการอนุรักษ์และเพิ่มผลผลิตไปในทางเดียวกันในขณะที่เราก็บริโภคไปด้วย ไม่ปล่อยให้ทรัพยากรหมดไปแล้วค่อยกลับมาแก้ไขภายหลัง

จากแนวคิดทฤษฎีและการให้ความหมายของเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) เป็นรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นทางด้านเศรษฐกิจเพียงเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เปรียบเสมือนเป็นต้นทุนที่สำคัญของทุกอุตสาหกรรม ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ซึ่งเป็นรูปแบบการพัฒนา เศรษฐกิจที่มาจากฐานราก

เปรียบเสมือนการสร้างฐานพีระมิดที่แข็งแรง ผู้การไปถึงยอดพีระมิดหรือการพัฒนาเศรษฐกิจ ภาพรวมของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้มีศักยภาพทางการแข่งขันในด้าน เศรษฐกิจสู่ระดับสากลได้อีกด้วย

5.2 องค์ประกอบของเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) เป็นรูปแบบแนวคิดทางเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศที่ช่วยผลักดันเศรษฐกิจไทยให้มีความเข้มแข็ง โดยมีองค์ประกอบหลักทางเศรษฐกิจ 3 มิติ ได้แก่

1. เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) คือการพัฒนาเศรษฐกิจโดยการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นการพัฒนาเพื่อเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง รวมถึงลดคาร์บอนไดออกไซด์และของเสียโดยมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจหมุนเวียน

2. เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) คือการยืดอายุการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้ยาวนานที่สุด เป็นการหมุนเวียนกลับมาใช้ใหม่ และลดของเสียให้เหลือน้อยที่สุด

3. เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) คือการมุ่งเน้นการลดผลกระทบต่อโลกอย่างยั่งยืนโดยเฉพาะความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญเรื่องความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร แก้ไขปัญหามลพิษเพื่อลดผลกระทบต่อโลกโดยมุ่งเน้นไปที่ 4 อุตสาหกรรมเป้าหมาย (S-curves) ได้แก่ เกษตรและอาหาร สุขภาพและการแพทย์ วัสดุและเคมีชีวภาพ และการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์

1. อุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร คือการสนับสนุนให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีสมาร์ทฟาร์มมาปรับใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและผลผลิต ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนจากการลดการใช้ปุ๋ยและยาทางเคมีที่เป็นต้นทุนหลักของเกษตรกรไทย และยังได้ผลผลิตที่ปลอดภัย ได้คุณภาพและปริมาณคงที่ตรงตามความต้องการของตลาด อีกทั้งยังสามารถนำผลผลิตที่ปลอดภัยและมีคุณภาพคงที่มาแปรรูปให้มีมูลค่าที่สูงขึ้นได้อีกด้วย

2. อุตสาหกรรมสุขภาพและการแพทย์ คือการผลิตยาชีววัตถุ วัคซีน และชุดตรวจวินิจฉัยที่มีความจำเป็นได้เองภายในประเทศ ทำให้ผู้ป่วยเข้าถึงยาและเวชภัณฑ์ที่มีราคาแพงได้เพิ่มขึ้นและลดการนำเข้ายาและเวชภัณฑ์เคมีจากต่างประเทศ

3. อุตสาหกรรมวัสดุและเคมีชีวภาพ คือการสนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น สารให้ความหวาน สารแต่งกลิ่นรสชาติ สารออกฤทธิ์ทางชีวภาพ แอลกอฮอล์บริสุทธิ์ พลาสติกชีวภาพ อาหารเสริมสุขภาพ ซึ่งจะ

ช่วยดูดซับผลผลิตทางการเกษตรส่วนเกินในตลาด บรรเทาปัญหาราคาคงต่ำในพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย เช่น อ้อย มันสำปะหลัง ยาง และปาล์ม เป็นต้น

4. อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่จากความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม และระบบบริหารสถานที่ท่องเที่ยว โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยท้องถิ่นสร้างเนื้อหาการท่องเที่ยว ตลอดจนบริหารจัดการเส้นทางและจำนวนนักท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ทำให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพแหล่งใหม่ที่กระจายนักท่องเที่ยวสู่เมืองรองหรือชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดเมืองน่าอยู่และน่าเที่ยวไปพร้อมกัน

จะเห็นได้ว่าจากองค์ประกอบของแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากสู่ศักยภาพทางการแข่งขันที่ครอบคลุมทุกอุตสาหกรรมของประเทศ บนพื้นฐานของความยั่งยืนในการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สามารถนำองค์ประกอบที่ได้จากแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ไปจัดทำเป็นรูปแบบการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น

5.3 การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ BCG Tourism

การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ BCG Tourism เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ที่มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวจากฐานรากในการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น รวมถึงผู้ประกอบการทางการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นด้วย เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศภายใต้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืน และความสร้างสรรค์ โดยมีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจหลายท่านได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ BCG Tourism โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2565) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวตามแนวคิด BCG ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งเริ่มต้นแนวคิดการท่องเที่ยวใหม่โดยใช้การวิจัยความรู้ในเรื่องขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity) นโยบายรัฐบาล (Government Policy) และมาตรฐานระดับประเทศ (National Standard) เข้ามาจัดระเบียบทิศทาง การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพกว่าเดิม เกิด Demand และ Supply ที่สมดุลกันทำให้ด้าน Supply สามารถมองหามาตรฐานในการปรับปรุงสินค้าและบริการของตนเองในแนวคิดของ BCG Model

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2566) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ BCG Tourism เป็นการนำองค์ความรู้และเทคโนโลยีมาประยุกต์กับมิติด้านการท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืนมากขึ้นในทุกมิติ เริ่มต้นด้วยการกระจายมูลค่าทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวไปสู่เมืองรอง การเสริมศักยภาพชุมชนและผู้ประกอบการท้องถิ่นให้เข้มแข็ง การสนับสนุนองค์ความรู้ทางเทคโนโลยี การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการคมนาคม เน้นตลาดนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพมากกว่าเชิงปริมาณ ส่งผลให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวต้องรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา เมื่อพิจารณาต้นทุนด้านความหลากหลายทางชีวภาพและทางวัฒนธรรม จะเห็นว่าเมืองไทยมีปัจจัยที่พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความยั่งยืน

กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม (2565) ได้กล่าวถึงการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์เป็นการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนพื้นฐานของการสร้างการใช้องค์ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์เชื่อมโยงกับทุนทางปัญญาและความหลากหลายทางวัฒนธรรมเพื่อรังสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์หรือบริการรูปแบบใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย การพัฒนาสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวผ่านระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ อาทิ การให้ประสบการณ์กับนักท่องเที่ยวผ่านการท่องเที่ยวเชิงอาหารไทย การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่เชื่อมโยงกับการแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวเชิงศิลปะและวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นต้น รวมถึงการพัฒนาเพื่อส่งออกสินค้าและบริการเหล่านี้ผ่านช่องทางของขวัญ ของฝากที่สร้างสรรค์อย่างมีอัตลักษณ์การจัดการด้านระบบและมาตรฐานที่กำกับธุรกิจที่เกี่ยวข้องทั่วโลก เช่นเดียวกับการมีสมาพันธ์ทางด้านกีฬา การจัดมหกรรมกีฬาระดับโลก เป็นต้น ส่งเสริมและร่วมมือกับภาคธุรกิจการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรมร้านอาหาร และธุรกิจบริการ ในการสร้างนวัตกรรมดิจิทัลรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุที่จะส่งผลกระทบโดยตรงกับการท่องเที่ยวในอีก 5-10 ปีข้างหน้า องค์ประกอบการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ BCG Tourism เป็นการท่องเที่ยวที่เป็นส่วนสำคัญซึ่งสามารถทำให้นักท่องเที่ยวเห็นคุณค่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ ทำให้โมเดลเศรษฐกิจ BCG ในมิติด้านการท่องเที่ยวมีศักยภาพมากขึ้น ต้องประกอบไปด้วย 3 ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนใน BCG Tourism ได้แก่

1. เกษตรกร คือผู้ผลิตอาหารที่ปลอดภัย ปลอดภัยสารพิษ ส่งให้สถานประกอบการโรงแรม ร้านอาหารต่างๆ รับเศษขยะเหลือใช้จากโรงแรมมาทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้ในแปลงเกษตร เพื่อให้เกิดเป็นเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ปรับปรุง สวน ไร่ ฟาร์มให้เป็น

แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวมาพักและถ่ายทอภูมิปัญญาด้านเกษตรปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

2. นักท่องเที่ยว เป็นผู้บริโภคในการเลือกโรงแรม ร้านอาหารที่สนับสนุนธุรกิจสีเขียว เช่น ใช้วัตถุดิบจากเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ใช้ทรัพยากรในโรงแรมให้เหมือนว่าทรัพยากรนั้นเป็นของเรา เช่น โรงแรมที่จัดอาหารแบบบุฟเฟต์ เราควรตักในปริมาณที่เรากินหมดเพื่อลดกระบวนการกำจัดขยะ หรือการซื้อทรัพยากรสิ้นเปลืองชมชุมชนรอบโดยโรงแรม เพื่อสนับสนุนชุมชนท้องถิ่นได้เอื้อประโยชน์การอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

3. ผู้ประกอบการ SME ร้านอาหาร โรงแรม มีการเลือกซื้อวัตถุดิบจากเกษตรกรที่ใช้วิธีปลูกแบบอินทรีย์ ออร์แกนิก มีกระบวนการแยกขยะอย่างเป็นระบบ ในส่วนขยะอินทรีย์ สามารถส่งให้เกษตรกรไปทำปุ๋ยอินทรีย์ได้ หรือจะแปรรูปเป็นปุ๋ยอินทรีย์จำหน่ายให้นักท่องเที่ยวไปลองใช้ที่บ้าน สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวให้เห็นถึงที่มาที่ไปของอาหาร ตั้งแต่การปลูก จนมาเป็นจานได้ สามารถจัดอบรมให้กับฟาร์ม ไร่ ที่สนใจเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ BCG Tourism การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG Model จะช่วยให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีบทบาทร่วมกันในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืน เชื่อว่ายังมีอีกหลายชุมชนที่ต้องการทำแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นวิถีอินทรีย์ด้วยแนวคิด BCG Model จากความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว BCG Tourism รวมถึงชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ที่จะร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนสู่การเป็นชุมชนทางการท่องเที่ยวที่มีความสร้างสรรค์และยั่งยืน ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG Tourism

6. บริบทพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

6.1 ประวัติความเป็นมาชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ชุมชนบ้านผางามหรือบ้าน กม.80 ตั้งอยู่ที่ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เป็นชุมชนขนาดเล็กที่อยู่อาศัยกันแบบรวมกลุ่ม มีผู้อาศัยอยู่ในชุมชนราว 599 คน 337 หลังคาเรือน มีพื้นที่ภายในชุมชนทั้งสิ้น 48,750 ไร่ ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทั้งการเพาะปลูกประเภทผักสวนครัว สมุนไพร ผลไม้ตามฤดูกาลและพืชไร่หมุนเวียน รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์และอาชีพรับจ้างด้านการเกษตร เช่น รับจ้างตัดหญ้า ถางหญ้า เก็บ รับผลไม้

6.2 สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานขององค์กรปกครอง

ชุมชนบ้านผางาม หรือ ชุมชนบ้านกม.80 เป็นพื้นที่อยู่ภายใต้การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดปราจีนบุรี เชื่อมต่อกับตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา โดยสามารถแสดงรายละเอียดพื้นที่เขตติดต่อของตำบลบุพราหมณ์ จังหวัดปราจีนบุรี ได้ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลครบุรี อำเภocrบุรี จังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลนาดี อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

6.3 จำนวนประชากรพื้นที่

จังหวัดปราจีนบุรีมีจำนวนราษฎรทั้งสิ้น 497,778 คน ประชากรตำบลบุพราหมณ์มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 9,252 คน แบ่งเป็นเพศชาย ทั้งสิ้น 4,584 และเพศหญิง 4,661 คน โดยมีจำนวนครัวเรือน 3,702 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 22.77 คน/ตร.กม (ทะเบียนราษฎรอำเภอนาดี, 2566)

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

สุดถนอม ต้นเจริญ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางชั้นแตก จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและแนวทางการรับรู้และการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนบางชั้นแตก ซึ่งเป็นการต่อยอดการวิจัยเพื่อถ่ายทอดความรู้และกระตุ้นจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน จากการรวบรวมข้อมูลจากประชาชน 536 คน จาก 12 หมู่บ้าน พบว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านการจัดการในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด ส่วนการรับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่ากลุ่มตัวอย่างได้เรียนรู้เกี่ยวกับการ

ท่องเที่ยวโดยชุมชนในเรื่องการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วน of ชาวบ้านและผู้มาเยือนมากที่สุด

เบญจวรรณ สุจิต และชัชชัย สุจิต (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ และ 2) สร้างรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่าครบทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ พื้นที่ ด้านความสะดวกในการเข้าถึง ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการจัดการ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านความมีชื่อเสียง ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน การสนับสนุนและส่งเสริมในการพัฒนาการท่องเที่ยวจากสถาบันการศึกษา การพัฒนาผู้นำและคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง การสร้างเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวภายในจังหวัดและในจังหวัดใกล้เคียง และการประเมินผลการดำเนินงานกลุ่มโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ชุติพงศ์ คงสันเทียะ และชฎา นาคใหม่ (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจิว อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาศักยภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย และ (2) ออกแบบและสร้างกิจกรรมสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย บ้านดงป่าเปลือย หมู่ 6 ตำบลนาจิว อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพด้านกำลังการผลิต วิสัยทัศน์ผู้นำและมีโอกาสด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการขึ้นทะเบียนเป็นสินค้าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ส่วนจุดอ่อนและอุปสรรคคือการขาดความรู้และทักษะการแปรรูป คู่แข่งการตลาด และต้นทุนที่เพิ่มสูง ทำให้มีการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ 3 ครั้ง ได้แก่ การให้ความรู้การแปรรูปกล้วยเป็นเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และการแปรรูปขยะ โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีการนำความรู้และทักษะไปใช้ประโยชน์และได้ผลลัพธ์ออกมา 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ไซเดอร์กล้วยสังขม และน้ำหมักชีวภาพจากเปลือกกล้วย โดยอยู่ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ครอบคลุมหลักการ ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว

ชลากาญจนา ประคอง, ทิพรัตน์ หมายหมั่น, เสาวลักษณ์ ปาคำ และไอลดา คำมูล (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลห้วยทราย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของบ้านหัวฝาย และศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าสมุนไพรแปรรูปบ้านหัวฝาย พบว่า สภาพปัจจุบันของผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน บ้านหัวฝาย คือ ปัจจุบันบ้านหัวฝายมีผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปคือ ลูกประคบ ยาหม่อง และการแปรรูปลูกประคบ สำหรับจำหน่ายเพื่อการส่งออกขายเป็นส่วนใหญ่ และ การศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าสมุนไพรแปรรูปบ้านหัวฝาย พบว่า ชุมชนบ้านหัวฝายมีการยกระดับความน่าสนใจในผลิตภัณฑ์สมุนไพร และออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์บรรจุภัณฑ์เพื่อให้เกิดความน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์เพื่อเกิดมูลค่าเพิ่มในตัวผลิตภัณฑ์ โดยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มพื้นที่การปลูกพืชสมุนไพร และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพร เพื่อเป็น พื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

งานวิจัยต่างประเทศ

เอนดาคาล, ฟิกาตู และเฟิร์ดยิวอก (Endalkachew, Fikadu, & Firdiyiwok, 2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนเขตอนุรักษ์ประเทศเอธิโอเปีย พบว่า เอธิโอเปียเป็นประเทศที่ได้รับการยกย่องเรื่องมีการรวบรวมทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นประเทศเอธิโอเปียเหมาะสมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนเพื่อเพิ่มแนวทางการอนุรักษ์และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชนพื้นเมือง การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนในเขตอนุรักษ์ชุมชนเมนกัรว์ชา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนเมนกัรว์ชาเสนอให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติเพิ่มขึ้น เช่น การเดินป่า การดูนกและสัตว์ป่า การปีนเขา เป็นต้น เมื่อเทียบกับกิจกรรมทางวัฒนธรรม ผู้นำชุมชนพื้นเมืองสามารถดำเนินการและบริหารจัดการได้ ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนมีการจัดการที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากชุมชนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในธุรกิจการท่องเที่ยวและการได้รับรายได้ร่วมกันอย่างเท่าเทียม ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและอนุรักษ์วัฒนธรรมและการพัฒนาความเป็นอยู่ขององค์กรชุมชนที่ดี โดยการจัดตั้งแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงนิเวศในครั้งนี้ เพื่อเคารพในสิทธิการปฏิบัติทางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของชุมชนพื้นเมือง

ไซมอน, พอล และสกอตต์ (Simon, Paul and Scott, 2017) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องคุณค่าของการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเมืองบันทายฆมาร์ ประเทศกัมพูชา พบว่า ปัจจุบันการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังเป็นที่นิยม หากมีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการสนับสนุนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนได้อีกด้วย และสามารถส่งมอบประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อนำเสนอเรื่องราว ทศนคติ ความคิดเห็น และความเชื่อมั่นด้านการท่องเที่ยวแก่ชุมชน รวมถึงคุณค่าที่ชุมชนควรได้รับและการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาชุมชนในท้องถิ่นของตนร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า โครงการที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการพัฒนาชุมชนในเชิงบวก อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้กล่าวว่า แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การจะเกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้นั้น จะต้องมีความยั่งยืนทางการเงิน มาจากการมีอาชีพที่มั่นคงของชุมชน และความยั่งยืนทางธุรกิจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการทางการท่องเที่ยวโดยเป็นชุมชนเข้มแข็ง มีการสนับสนุนซึ่งกันและกันภายในชุมชน

ริชาร์ด และบีจาร์น (Richard & Bjarne, 1999) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่าปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถูกมองว่าเป็นการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อการประกอบธุรกิจให้กับผู้ประกอบการ มากกว่าการให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัย โดยการนำเสนอและกำหนดเงื่อนไขรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยมุ่งเน้นทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาเพื่อให้เกิดชุมชนเข้มแข็งทางการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยการวิจัยในครั้งนี้ได้จัดให้มีการสนทนากลุ่มร่วมกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อหารือในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนได้จัดตั้งเงื่อนไขและรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศถึง 10 ประการ เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนในชุมชนมากยิ่งขึ้น

ยาสุโอะ (Yasuo, 2018) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวโดยชุมชนในชนบทของญี่ปุ่น เป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทโดยชุมชน ที่มุ่งเน้นบทบาทขององค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรในเมืองมียางิทางตอนเหนือของประเทศญี่ปุ่น แนวทางการศึกษาเป็นการตรวจสอบการมีส่วนร่วมในชนบทในด้านของกิจกรรมการท่องเที่ยว ขั้นตอนแรก คือการจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนที่ 2 กล่าวถึงคุณสมบัติ

ของกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยทำการเชื่อมโยงคนในชุมชนผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวแบบดั้งเดิม โดยใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนที่มี เช่น อาหารท้องถิ่น เพื่อให้ชาวบ้านในท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรม เช่น การเป็นผู้สอนทำอาหารท้องถิ่น เพื่อเพิ่มศักยภาพทางการเงินให้กับชุมชนผ่านวิสาหกิจชุมชน จึงได้จัดตั้งการท่องเที่ยวโดยมีกิจกรรมการทำอาหารในท้องถิ่นของชุมชน

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) มีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยสามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

1. **การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)** ประกอบด้วย การทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document and Research Review) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview)

2. **การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)** ด้วยการเก็บข้อมูลการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

เป็นการศึกษาด้านศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ได้มาซึ่งการนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา โดยมีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

การกำหนดประชากรและการเลือกตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อทำการศึกษาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยสามารถให้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งสิ้น 15 ท่าน ประกอบด้วยตัวแทนแต่ละภาคส่วนได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 ท่าน ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชนจำนวน 6 ท่าน และตัวแทนจากชุมชนจำนวน 6 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 5 ปี และอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การสร้างเครื่องมืองานวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับตัวแทนที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี สามารถแสดงรายละเอียดขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยได้ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยได้ทำการสร้างประเด็นคำถามการวิจัยเพื่อใช้ในแบบสัมภาษณ์จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีการตั้งประเด็นคำถามให้ครอบคลุมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2 ออกแบบสัมภาษณ์และทำการตรวจสอบความถูกต้องรวมถึงความครบถ้วนของประเด็นคำถามให้ครอบคลุมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

1.3 ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์การวิจัย และเพิ่มเติมข้อเสนอแนะของประเด็นคำถามให้ครอบคลุมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมากขึ้น

1.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่มีความสมบูรณ์ไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน ตัวแทนจากชุมชน และตัวแทนนักท่องเที่ยว

2. แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) ผู้วิจัยจัดทำแบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวโดยประยุกต์จากแบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒร่วมกับ Oxford Brooks University เพื่อทำการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) สามารถแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

2.1 แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) ผู้วิจัยทำการสำรวจทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแต่ละด้าน ได้แก่

2.1.1 รายการทรัพยากรทางธรรมชาติ ได้แก่ ภูมิทัศน์ ภูมิอากาศ พืช สัตว์และแหล่งน้ำ

2.1.2 รายการทรัพยากรทางวัฒนธรรม ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรม และมรดกทางศาสนาและความเชื่อ

3. เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล (SWOT Analysis) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลกระทบกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งด้านปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน มีองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) คือ จุดเด่นหรือข้อได้เปรียบ จุดอ่อน (Weaknesses) คือ จุดด้อยหรือข้อเสียเปรียบ โอกาส (Opportunities) คือ ประโยชน์ที่เอื้ออำนวย และ อุปสรรค (Threats) คือ ข้อจำกัดที่ขัดขวางในกระบวนการและการดำเนินงาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่ม

ตัวแทนแต่ละภาคส่วน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี จากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน และตัวแทนชุมชน โดยมีส่วนร่วมและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวและอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี รวมทั้งการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) โดยการใช้แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความครบถ้วนและความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1.1 จัดทำหนังสือทางราชการเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ออกโดยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยได้ทำการติดต่อประสานงาน เบื้องต้นกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

1.2 ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย และทำการนัดวัน เวลา สถานที่ กับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

1.3 ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมาย โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

1.4 ตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อยืนยันความถูกต้อง และครบถ้วนตามข้อคำถามจากแบบสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการตรวจสอบความเที่ยงของข้อมูล

1.5 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทำการสรุปประเด็นปัญหา เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ในลำดับถัดไป

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยได้ทำการลงพื้นที่ เพื่อสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม ของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยใช้แบบตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit)

การจัดการทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นข้อมูลรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มตัวแทนที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน ตัวแทนชุมชน โดยมี

ส่วนร่วมและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวและอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลรูปแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Research) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการถอดความของข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จากการจดบันทึก และการบันทึกเสียงการสนทนาระหว่างการให้สัมภาษณ์ในประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้านการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

2. ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม (Tourism Resource Audit) ในแต่ละประเด็นมาสรุปในรูปแบบความเรียง ได้แก่ ข้อมูลการศึกษาชุมชน (Community Study) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่น และศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือ (SWOT Analysis) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยข้อมูลที่ได้มาจากกระบวนการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการลงพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี และการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม (Tourism Resource Audit) โดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) ของผู้วิจัย เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลในการนำมาวิเคราะห์ในด้านปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกชุมชน ภายใต้องค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และ อุปสรรค (Threats)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

การดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อสำรวจในด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณกลุ่มเป้าหมาย โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างด้วยการใช้สูตรคำนวณคอคแรน (Cochran, 1977) จำนวน 139 คน

$$\text{จากสูตร} \quad n = \frac{p(1-p)z^2}{e^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

P = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร

e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้

z = ค่า z ที่ระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญ

สัดส่วนประชากรที่ผู้วิจัยสนใจ เท่ากับ 0.1 (ค่า $p = 0.1$) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 มีค่า $z = 1.96$ และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนไว้ที่ 0.05 (ค่า $e = 0.05$)

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าในสูตร} \quad n &= \frac{0.1(1-0.1)(1.96)^2}{(0.05)^2} \\ &= 138.3 \end{aligned}$$

จากการคำนวณกลุ่มตัวอย่างพบว่า ควรดำเนินการเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 138.3 คน และได้ทำการปรับขึ้นเป็น จำนวน 139 คน โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การสร้างเครื่องมืองานวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 139 คน ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิง โดยผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสอบถามจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว รวมถึงทฤษฎีควบคู่กับการท่องเที่ยวชุมชนด้านแนวคิดเศรษฐกิจใหม่ BCG Tourism เพื่อนำมากำหนดข้อคำถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจรายการ (Checklist)

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สู่ BCG Tourism โดยลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบประเมินค่าเป็นตัวเลข (Rating scale)

กำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ ตามมาตราวัดของลิเคอร์ท (Likert, 1932) ได้ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้ทำการอภิปรายผลแบบสอบถามด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สู่ BCG Tourism โดยใช้แบบมาตราอันดับภาค (Interval Scale) จากสูตรการคำนวณได้ดังนี้ (รุ่งนภา เปล่งอารมณ์, 2555)

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างของอันดับภาค} &= \frac{\text{ข้อมูลที่มีค่าสูงสุด} - \text{ข้อมูลที่มีค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

โดยสามารถกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนความคิดเห็นจากแบบสอบถามได้ดังนี้

ช่วงคะแนนที่ได้	ความหมาย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41-4.20	เห็นด้วยมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61-3.40	เห็นด้วยปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81-2.60	เห็นด้วยน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.80	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อคำถามปลายเปิด (Open Ended) ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถตอบข้อคำถามในรูปแบบของการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอย่างมีอิสระ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สู่ BCG Tourism

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวัดคุณภาพของแบบสอบถามวัดความเที่ยงตรง (Validity) โดยการตรวจสอบเนื้อหาของแบบสอบถามเพื่อให้ตรงตามวัตถุประสงค์โดยใช้วิธีการหาค่าโดยใช้ค่าการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องสูตรของ โกวินเนลลี และแฮมเบิลตัน (Rowinelli & Hambleton, 1977) มีการหาคุณภาพของแบบสอบถาม ดังนี้

1. นำแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์ให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้รู้ด้านการวัดผลและเนื้อหา 3 – 5 ท่านพิจารณาแบบสอบถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยกำหนดคะแนนความเห็นดังนี้

- +1 แน่ใจว่าแบบทดสอบสอดคล้องจุดประสงค์
- 0 ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบสอดคล้องจุดประสงค์
- 1 แน่ใจว่าแบบทดสอบไม่สอดคล้องจุดประสงค์

2. นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาคำนวณจากสูตรดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบสอบถามกับวัตถุประสงค์
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

3. เกณฑ์ในการคัดเลือกค่า IOC

ค่า IOC = 1.00 เลือกลงใช้

ค่า IOC = 0.50-0.99 พิจารณาปรับปรุงเนื้อหา

ค่า IOC = ต่ำกว่า 0.50 ไม่เหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวในการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรีสู่ BCG Tourism จากนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 139 คน โดยการเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ตามแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 139 ชุด มาทำการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และความถูกต้อง โดยได้ทำการคัดแยกเฉพาะข้อมูลแบบสอบถามที่สมบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลไปทำการแปลผล โดยใช้โปรแกรมการคำนวณทางสถิติเพื่อการวิจัย SPSS (Statistical Package for the Social Science) มาคำนวณ และหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แล้วนำค่าทางสถิติมาทำการอ่านตีความข้อมูล เพื่อทำการสรุปรวมเป็นข้อมูลรายละเอียดจากแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี และการศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ได้รูปแบบการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยนำเสนอร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและนักท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและนักท่องเที่ยว

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างในขั้นตอนการวิจัยนี้เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งสิ้น 15 ท่าน ได้แก่ ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 ท่าน ตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชนจำนวน 6 ท่าน และตัวแทนชุมชนจำนวน 6 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การสร้างเครื่องมืองานวิจัย

การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) เป็นกระบวนการสนทนาร่วมกันของทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนและนักท่องเที่ยว เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายผลการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนที่ 1 คือ ข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ทราบถึงประเด็นปัญหาด้านการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบเดิมก่อนการนำมาเข้าสู่กระบวนการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนโดยใช้แนวคิดทฤษฎีโมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG Model ผู้การเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนที่ 2 คือ ข้อมูลจากการศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อทราบถึงพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผา

งาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ที่สอดคล้องต่อการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยมีนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน

การจัดการทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การร่างแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนที่ 1 คือข้อมูลการศึกษาและศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนที่ 2 คือ ข้อมูลการศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) โดยจัดให้มีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) ระหว่างผู้วิจัยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน จากการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อตกลงในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) ระหว่างผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน โดยเสนอแนวทางที่ได้ในรูปแบบของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งสิ้น 3 กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ทั้ง 3 มิติทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยนำเสนอออกมาในรูปแบบตารางเปรียบเทียบระหว่าง 1) แนวคิดเศรษฐกิจ BCG 2) แนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม และ 3) รูปแบบกิจกรรม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” ได้ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document and Research Review) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบด้วย การเก็บข้อมูลผ่านการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของงานวิจัยได้ดังต่อไปนี้

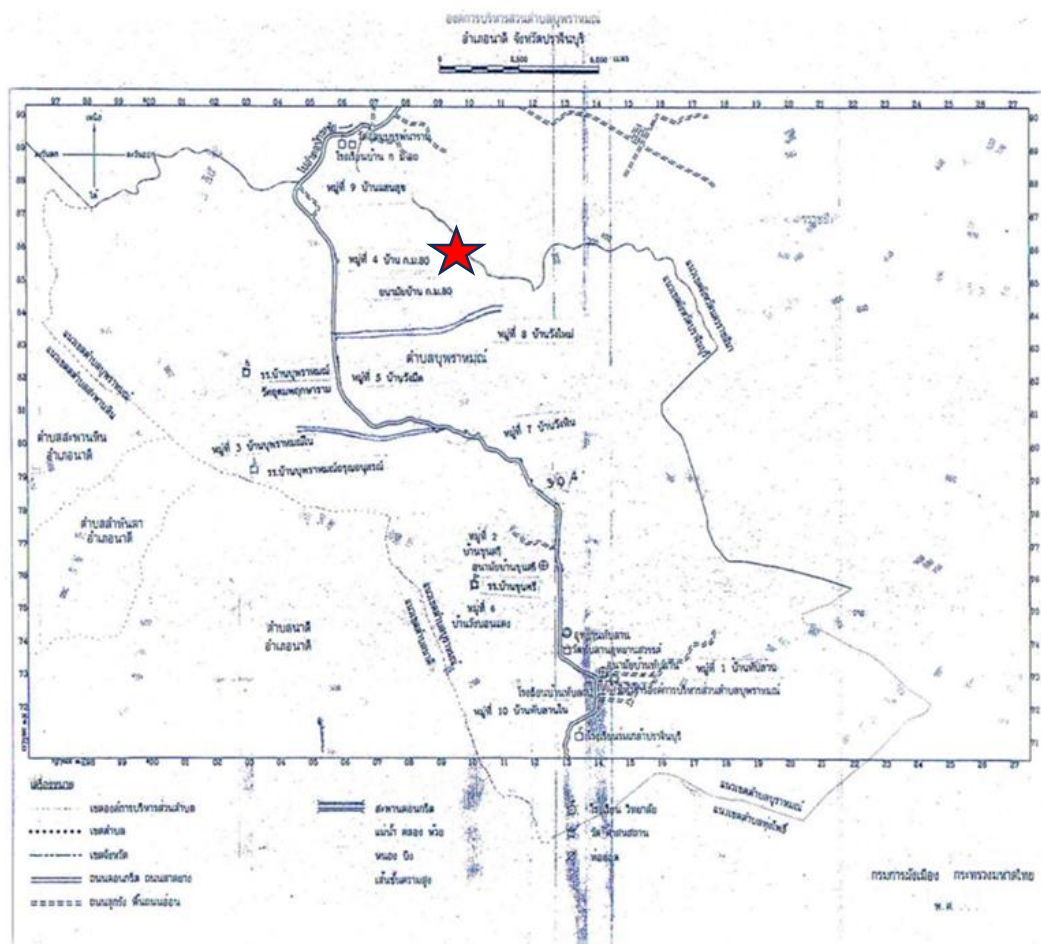
ความมุ่งหมายข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวิธีวิจัยในขั้นตอนที่ 1 คือ ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อให้ได้มาซึ่งการนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ประเด็นปัญหา โดยมีการดำเนินการวิจัยได้แก่ การทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document and Research Review) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยสามารถให้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทั้งสิ้น 15 ท่าน ประกอบด้วยตัวแทนแต่ละภาคส่วนได้แก่ ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐจำนวน 3 ท่าน ตัวแทนจากหน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 6 ท่าน และตัวแทนจากภาคชุมชนจำนวน 6 ท่าน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมและประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวไม่น้อยกว่า 3 ปี และอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis เพื่อประเมินจุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) โดยสามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

1.1 ข้อมูลการศึกษาชุมชน (Community Study)

ชุมชนบ้านผางาม เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่หมู่ที่ 4 ถนนทางหลวงแผ่นดินสาย 304 (นครราชสีมา-ฉะเชิงเทรา) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี อีกทั้งชุมชนบ้านผางามยังตั้งอยู่บนพื้นที่มรดกโลกเชื่อมระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่-ทับลาน โดยเป็นพื้นที่มรดกโลกที่กินพื้นที่ถึง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระบุรี (อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, 2564) โดยชุมชนอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี ซึ่งเป็นอำเภอสุดท้าย สุดเขตทางทิศเหนือของจังหวัดปราจีนบุรี เชื่อมต่ออำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา (องค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์, 2566)

ภาพประกอบ 3 แผนที่แสดงที่ตั้งชุมชนบ้านผางาม (บ้านกม.80)

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์ (2566)

1.2 ข้อมูลทางภูมิศาสตร์

1.2.1 ลักษณะภูมิประเทศ

ชุมชนบ้านผางามมีภูมิประเทศอยู่บนพื้นที่ภูเขาน้อยใหญ่ สลับซับซ้อน ยอดเขาที่มีความสูงที่สุดในพื้นที่ ได้แก่ เขาละมั่ง มีความสูงประมาณ 992 เมตรจากระดับน้ำทะเล มีหุบเขาตามธรรมชาติ เช่น เหว น้ำตก เป็นต้น (องค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์, 2566) พื้นที่บางส่วนที่เป็นร่องเนินเขาซึ่งมีแหล่งต้นน้ำต่างๆ เช่น ลำธาร น้ำตก เป็นต้น

1.2.2 ลักษณะภูมิอากาศ

ชุมชนบ้านผางามตั้งอยู่บนพื้นที่บริเวณเนินเขาสูง มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนภายใต้อิทธิพลของลมมรสุม 2 ชนิด ได้แก่ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ (สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน, 2564) ทำให้ท้องฟ้าปลอดโปร่งอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้งทั่วไป และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีเมฆมากและฝนตกชุกทั่วไป โดยมี 3 ฤดูกาล ได้แก่ ฤดูร้อนในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ฤดูฝนในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และฤดูหนาวในเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม สภาพอากาศในฤดูร้อนมีความแห้งและในบางปีถึงขั้นแล้งมาก ส่งผลกระทบให้เกิดไฟป่าและขาดแคลนทรัพยากรน้ำในแหล่งธรรมชาติ แต่ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่อยู่บนเนินเขาสูง จึงทำให้มีอากาศถ่ายเทและมีลมพัดเย็นสบายจนไม่ทำให้อากาศโดยรวมในพื้นที่ร้อนจนเกินไป ชุมชนบ้านผางามมีความโดดเด่นมากในช่วงของฤดูฝน เนื่องจากชุมชนอยู่บนพื้นที่เนินเขาสูง และบางพื้นที่ของร่องภูเขาที่มีแหล่งน้ำไหลผ่าน ทำให้ในฤดูฝนช่วงหลังฝนตกบริเวณชุมชนบ้านผางามจะมีหมอกหนาลอยอยู่ในอากาศ มีความสวยงามและอากาศเย็นสบาย มักเป็นที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยว ส่วนในฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็นและมีลมพัดแรง โดยมีอุณหภูมิต่ำสุดอยู่ที่ 8 ถึง 11 องศาเซลเซียส

1.2.3 ลักษณะของพืช สัตว์ และความหลากหลายทางชีวภาพ

ชุมชนบ้านผางามมีสภาพแวดล้อมป่าประเภทป่าเบญจพรรณ สภาพทั่วไปของป่าชนิดนี้ค่อนข้างแห้งแล้งมากในฤดูแล้ง และค่อนข้างชุ่มชื้นจัดในฤดูฝน ป่าชนิดนี้มีทั่วไปตามภูเขาและตามที่ราบต่ำ ลักษณะทางนิเวศวิทยาของป่าภาคกลางกับนิเวศวิทยาของป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้และสัตว์ป่าชุมชน โดยมีพืชท้องถิ่นตามธรรมชาติ ได้แก่ ไม้ ป่านศรนารายณ์ พยุง ลาน เป็นต้น (อุทยานแห่งชาติทับลาน, 2558) ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่ค่อนข้างมาก จึงทำให้มีสัตว์ป่าชุมชนหลายชนิด ได้แก่ กระตัง หมูป่า กระต่ายป่า เลียงผา กวางป่า เป็นต้น อีกทั้งสัตว์ปีก เช่น ไก่ฟ้า ไก่แจ้ นกแขกเต้า เป็นต้น ชุมชนบ้านผางามเป็นชุมชนทางการเกษตร ลักษณะของดินในพื้นที่ส่วนมากมักเป็นดินทราย ดินเหนียว และดินร่วนตามลำดับ (กรมพัฒนาที่ดิน, 2561) เหมาะแก่การปลูกพืช

สมุนไพร สวนป่า ผลไม้ตามฤดูกาลบางชนิด เช่น มะขามเทศ มะขามหวาน ลำไย มะยงชิด ละมุด มะไฟ มังคุด ทุเรียน เงาะ เป็นต้น รวมถึงพืชหมุนเวียนได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย ชมัน ข้าวโพด เป็นต้น

1.2.4 ภัยธรรมชาติ

ด้วยบริบทพื้นที่ชุมชนตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมบริเวณป่า โดยภัยธรรมชาติมักเกิดขึ้นตามฤดูกาล ในฤดูร้อนหากมีสภาพอากาศแห้งแล้งและอุณหภูมิที่สูงมาก ทำให้เกิดการเสียดสีของใบไม้แห้งจนเกิดประกายไฟ เกิดเพลิงไหม้สู่ปัญหาไฟป่า และในฤดูฝนหากมีปริมาณน้ำฝนที่มากและฝนตกต่อเนื่องเป็นเวลานานหลายวัน ภัยพิบัติทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นคือน้ำป่าไหลหลากที่มาจากปริมาณน้ำมีจำนวนมากเกินไปซึ่งไหลจากแหล่งน้ำธรรมชาติพัดไหลผ่านพื้นที่ชุมชน หากมีการไหลของน้ำที่แรงหรือระบายน้ำไม่ทัน ชุมชนจะได้รับความเสียหายด้านอุทกภัย (องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย, 2566)

1.3 ข้อมูลด้านสังคม

1.3.1 ประวัติความเป็นมา

ชุมชน “บ้านผางาม” เป็นชื่อที่ชุมชนในท้องถิ่นและชุมชนใกล้เคียงใช้เรียกกันเนื่องจากชุมชนบ้านผางาม เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่หมู่ที่ 4 ถนนทางหลวงแผ่นดินสาย 304 (นครราชสีมา-ฉะเชิงเทรา) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดิ จังหวัดปราจีนบุรี ชุมชนมีภูมิประเทศอยู่บนเนินเขาสูง มีทัศนียภาพที่สวยงาม สามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ได้กว้างขวาง เปรียบเสมือนอยู่บนหน้าผาสูงที่มีความสวยงามจึงได้มีการขนานนามในชื่อชุมชนบ้านผางาม แต่ชื่อแท้จริงแล้วคือ “ชุมชนบ้านกม.80” เพราะชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่กิโลเมตรที่ 80 บนถนนทางหลวงแผ่นดินสาย 304 (นครราชสีมา-ฉะเชิงเทรา) ซึ่งเป็นเส้นทางหลักเชื่อมต่อระหว่างภาคตะวันออกไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อีกทั้งชุมชนบ้านผางามยังตั้งอยู่บนพื้นที่มรดกโลกเชื่อมระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่-ทับลาน โดยเป็นพื้นที่มรดกโลกครอบคลุมพื้นที่ถึง 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระบุรี แต่เดิมพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่ป่าที่มีชาวบ้านจำนวนหนึ่งจาก อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้ย้ายถิ่นฐานมาตั้งรกรากในพื้นที่ชุมชนแห่งนี้เพื่อทำการเกษตรในการเลี้ยงชีพ ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2500 ในขณะนั้นถนนหลวงแผ่นดินสาย 304 ยังเป็นถนนลูกรังหรือถนนดิน ต่อมาในปัจจุบันถนนหลวงแผ่นดินสาย 304 ได้มีการตัดถนนเส้นทางใหม่เพื่อขยายช่องทางการจราจรเพิ่มมากขึ้น เพื่อความสะดวกสบายในการคมนาคมเพราะเป็นถนนที่ใช้เดินทางข้ามจังหวัดและภูมิภาคระหว่างภาคตะวันออกสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถนนหลวงแผ่นดินสาย 304 ในอดีตจึงกลายเป็นถนนที่ใช้ในการสัญจร

ภายในชุมชนบ้านผางาม และมีถนนหลวงแผ่นดินสาย 304 เส้นใหม่ตัดผ่านหน้าชุมชนบ้านผางาม มาจนถึงปัจจุบัน (สัมภาษณ์, 2567)

โดยในปัจจุบัน ได้มีผู้คนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในชุมชนบ้านผางาม มากขึ้นจากผู้คนหลายจังหวัดและหลายภูมิภาค โดยมีจุดประสงค์เพื่อต้องการพื้นที่ในการทำ การเกษตรในชุมชน มักนิยมทำการเกษตรทั้งการปลูกพืชสมุนไพรท้องถิ่น พืชหมุนเวียน สวนผสม และสวนผลไม้ตามฤดูกาล ส่วนพื้นที่ที่มีความลาดชันหรือพื้นที่เนินเขาสูง ที่ไม่ได้ใช้เพื่อการเกษตร ก็จะใช้ให้เป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว นิยมให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักผ่อนโดยการกางเต็นท์ที่ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติโดยรอบ มีอากาศบริสุทธิ์และทัศนียภาพที่ สวยงามบนพื้นที่เนินเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคมซึ่งเป็นช่วงฤดูฝน ด้วยลักษณะภูมิประเทศบนเนินเขาสูงและมีร่องเขาตามธรรมชาติ ที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหลผ่าน หลังจากฝนตกจะมีหมอกหนาลอยอยู่ในอากาศ มีความสวยงาม และเย็นสบาย จนเป็นที่ดึงดูดใจ ของนักท่องเที่ยวและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนบ้านผางาม อีกทั้งในช่วงฤดูหนาว มี นักท่องเที่ยวให้ความสนใจและเข้ามาใช้บริการกางเต็นท์ในพื้นที่ชุมชน เพื่อสัมผัสกับอากาศหนาว และลมพัดเย็นสบายเนื่องจากอยู่บนเนินเขาสูง ที่สามารถรับลมได้เป็นอย่างดี ซึ่งสามารถสร้าง รายได้ด้านการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

1.3.2 จำนวนประชากร

ชุมชนบ้านผางามมีประชากรรวมทั้งสิ้น 599 คน และมีครัวเรือน ทั้งสิ้น 337 ครัวเรือน

1.3.3 ลักษณะที่อยู่อาศัย

การสร้างที่อยู่อาศัยของคนในชุมชน มักสร้างบ้านเรือนแบบกระจาย ตัวอยู่ทั่วไปในชุมชนเนื่องจากแต่ละหลังคาเรือนจะประกอบไปด้วยที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินคือ สวนหรือไร่ของตน จึงทำให้แต่ละพื้นที่ห่างไกลและกระจายตัวกันออกไป จะมีการอาศัยแบบ รวมกลุ่มกันเฉพาะเครือญาติที่มีครอบครัวใหญ่ มักมีชายคาอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ชุมชนนิยม สร้างที่อยู่อาศัยประเภทอิฐและปูนหรือวัสดุทดแทนอื่นที่มีความแข็งแรงร่วมกับไม้เนื้อแข็ง เนื่องจากชุมชนอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและป่าไม้ ต้องการหลีกเลี่ยงปัญหา การสร้างบ้านแล้วถูกทำลายจากปลวกจนเกิดความเสียหายตามมาในภายหลังและมีการซ่อมแซม อยู่บ่อยครั้ง จึงเน้นความคงทน แข็งแรงและแน่นอนหนาของที่อยู่อาศัย โดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อม อยู่ในข้อจำกัดการมีสิ่งปลูกสร้างตามแนวทางของอุทยานแห่งชาติและกรมป่าไม้ โดยยังคงความ กลมกลืนกับธรรมชาติ

1.3.4 เศรษฐกิจและสังคม

ชุมชนบ้านผางามเป็นชุมชนด้านการเกษตร ประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก ทั้งการปลูกพืชประเภทผักสวนครัว สมุนไพร พืชหมุนเวียน เช่น มันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย เป็นต้น และผลไม้ตามฤดูกาล ไม่ว่าจะเป็นมะม่วง มะขาม ฝรั่ง มะขวิด มะไฟ มะม่วง มะขามหวาน ทูเรียน เป็นต้น อีกทั้งอาชีพที่มีความเกี่ยวข้องด้านการเกษตรและรับจ้างทั่วไป เช่น การรับจ้างตัดหญ้า ถางหญ้า เก็บผลไม้ แปรรูปผลไม้ การทำปุ๋ยเพื่อจำหน่ายทางการเกษตรประเภทปุ๋ยมูลสัตว์ต่างๆ อีกทั้งอาชีพด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน เช่น ที่พักสำหรับบริการนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวในชุมชน ส่วนมากให้บริการที่พักประเภทลานกางเต็นท์ และโฮมสเตย์ รวมถึงบริการด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร ร้านกาแฟ ร้านค้าชุมชน เป็นต้น และมีสมาชิกบางส่วนในชุมชนที่ประกอบอาชีพรับจ้างนอกพื้นที่ ทั้งทางด้านอุตสาหกรรมและจับจ้างทั่วไป

1.3.5 การคมนาคมและการขนส่ง

การเดินทางมายังชุมชนบ้านผางามสามารถใช้ถนนทางหลวงแผ่นดินสาย 304 (นครราชสีมา-ฉะเชิงเทรา) ซึ่งเป็นถนนสายหลักที่ตัดผ่านชุมชนบ้านผางาม โดยชุมชนบ้านผางามตั้งอยู่กิโลเมตรที่ 80 ของถนนเส้นนี้ สามารถเดินทางได้สะดวกเพราะเป็นถนน 8 เลน และมีบริการขนส่งสาธารณะผ่านตลอดเส้นทาง เนื่องจากเป็นถนนสายหลักที่ใช้การสัญจรข้ามเขตระหว่างจังหวัดและภูมิภาคจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1.3.6 ความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ชุมชนบ้านผางามมีความแตกต่างด้านความเชื่อและวัฒนธรรมที่ต่างต่างกัน เนื่องจากสมาชิกในชุมชนได้อพยพมาจากอาศัยในชุมชนบ้านผางามจากภูมิลำเนาอื่นและภูมิภาคที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีความเชื่อและวัฒนธรรมส่วนบุคคลที่แตกต่างกันออกไป แต่มีศาสนาและประเพณีที่ยังเหมือนกัน คือการนับถือศาสนาพุทธและยึดหลักปฏิบัติทางด้านประเพณีทางศาสนาเหมือนกัน โดยชุมชนบ้านผางามขาดเอกลักษณ์เฉพาะด้านประเพณีในท้องถิ่น แต่ร่วมกันปฏิบัติและสืบทอดประเพณีอันดีงามร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน โดยเป็นประเพณีของไทยที่มีเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในวันสงกรานต์ เพื่อปลูกฝังเด็กรุ่นใหม่ให้เข้าใจเรื่องของการมีสัมมาคารวะต่อผู้อาวุโสกว่า ส่วนประเพณีทางด้านศาสนาก็เป็นประเพณีที่ปฏิบัติร่วมกันตามความเชื่อทางศาสนา ได้แก่ ประเพณีบวช การตักบาตรวารดิถีขึ้นปีใหม่ การตักบาตรเทโวหลังวันออกพรรษา การสงฆ์น้ำพระในวันสงกรานต์ เป็นต้น

1.3.7 ทรัพยากรการท่องเที่ยว

จากการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้แก่

1.3.7.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ บึงน้ำกลางหมู่บ้านผางาม บ่อน้ำทะเลหมอก แหล่งศึกษาเรียนรู้ป่าชุมชน ศูนย์เพาะกล้าไม้ น้ำตกเวฬุวัน สวนผักอินทรีย์ สวนผักสลัด โรงเรียนใต้เดือน ฟาร์มสัตว์สวยงาม สวนผลไม้ตามฤดูกาล

1.3.7.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ สำนักสงฆ์เขาทราย สำนักสงฆ์แสงธรรม ศาลเจ้าพ่อปู่โทน และศาลเจ้าแม่ทรายทอง

1.4 ผลการตรวจสอบทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี

1.4.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี

1.4.1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

สามารถแสดงรายละเอียดทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของชุมชนบ้านผางาม ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 4 ทิวทัศน์ภาพโดยรอบของชุมชนบ้านผางาม

ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพประกอบ 5 บึงน้ำบ้านผางาม

ที่มา: ผู้วิจัย

ชื่อ: บึงน้ำผางาม

สถานที่ทำกิจกรรม: บึงน้ำบริเวณกลางหมู่บ้านผางาม

ลักษณะเด่น: บึงน้ำกลางหมู่บ้านขนาดใหญ่ของชุมชนบ้านผางาม เป็นบึงน้ำที่ล้อมรอบไปด้วยป่าไม้ชุมชน มีธรรมชาติที่สวยงามและมีชนิดหินขนาดใหญ่ล้อมรอบที่เป็นเอกลักษณ์นักท่องเที่ยวสามารถมาชมวิวทิวทัศน์และทัศนียภาพมุมกว้างของชุมชนบริเวณพื้นที่บนเนินเขาใกล้บึงน้ำ เปรียบเสมือนยืนอยู่บนหน้าผาที่มีความสวยงาม ในช่วงเย็นสามารถชมพระอาทิตย์ตกและชมท้องฟ้าที่สวยงามได้ อีกทั้งยังเป็นบึงน้ำสำหรับใช้อุปโภคของชุมชน ทั้งทางด้านการเกษตรและปะปาหมู่บ้าน

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: บึงน้ำผางามสามารถจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ด้วยการจัดให้เป็นแหล่งน้ำสำหรับศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพทางน้ำและพันธุ์พืชโดยรอบจากป่าชุมชน ให้บริการพายเรือคายัดแก่นักท่องเที่ยวเพื่อสำรวจและศึกษาธรรมชาติ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่นักท่องเที่ยวสามารถออกกำลังกายจากกิจกรรมทางน้ำพร้อมกับการศึกษาธรรมชาติ ที่มุ่งเน้นสร้างการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเป็นมิตร เห็นคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นและการอนุรักษ์ให้เกิดความยั่งยืน

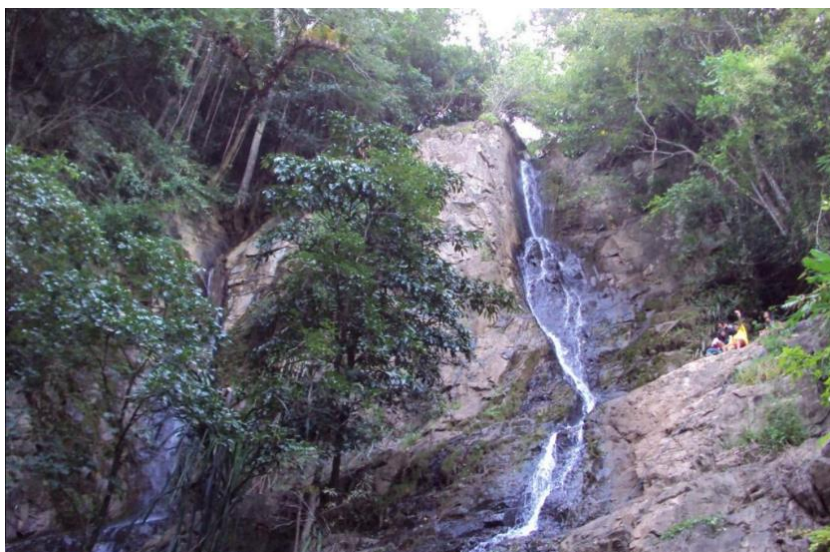
ภาพประกอบ 6 แหล่งศึกษาเรียนรู้ป่าชุมชน
ที่มา: ผู้วิจัย

ชื่อ: แหล่งศึกษาเรียนรู้ป่าชุมชน

สถานที่ทำกิจกรรม: หมู่ 4 บ้านเขาทราย ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ลักษณะเด่น: เป็นป่าชุมชนที่มีความหลากหลายของพันธุ์พืชประเภทไม้ป่าและมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นพืชเฉพาะท้องถิ่น เช่น ต้นตะแบก ประดู่แดง ตะขบป่า ตะโก เป็นต้น อีกทั้งพันธุ์พืชที่ทางอุทยานแห่งชาติจัดให้เป็นพืชอนุรักษ์ เพราะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ได้แก่ ลาน หรือต้นลาน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากอุทยานแห่งชาติทับลาน ให้มีการอนุรักษ์ในพื้นที่ป่าชุมชน มุ่งเน้นการปลูกทดแทนเพื่อขยายพันธุ์และเพื่อเพิ่มพื้นที่ป่าเป็นประจำทุกปี พื้นที่ป่าชุมชนแห่งนี้จึงเหมาะสำหรับเป็นพื้นที่เรียนรู้และศึกษาธรรมชาติไม้ป่าประจำถิ่นที่หาชมได้ยาก

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: แหล่งศึกษาเรียนรู้ป่าชุมชนสามารถจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นสามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจและเสริมสร้างความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้ดังนี้ 1) เส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยมีสมาชิกในชุมชนเป็นนักสื่อความหมายชุมชน ที่สามารถพานักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเยี่ยมชมสถานที่ บอกเล่าเรื่องราวของสถานที่และพันธุ์พืชในพื้นที่ป่าเพื่อถ่ายทอดความรู้ 2) กิจกรรมการอนุรักษ์ป่า คือการปลูกต้นไม้และดูแลรักษาพันธุ์ไม้หายากในพื้นที่ป่าชุมชนและมีการจัดกิจกรรมทำความสะอาดและเส้นทางเดินป่าเพื่อรักษาความสวยงามและความสะอาดของธรรมชาติ 3) การเรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์จากป่า เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรในพื้นที่และการใช้ประโยชน์จากพืชป่าในชีวิตประจำวัน มีการสาธิตการทำผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่น เช่น ยาสมุนไพร ชาชงจากสมุนไพร เป็นต้น

ภาพประกอบ 7 น้ำตกเวฬุวัน

ที่มา: หนังสือ ภัทรพล (2552)

ชื่อ: น้ำตกเวฬุวัน

สถานที่ทำกิจกรรม: ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ลักษณะเด่น: เป็นน้ำตกที่มีหน้าผาสูง เป็นแหล่งน้ำที่ไหลผ่านลงมาจากซอกหินขนาดใหญ่หลายจุดจนเกิดความสวยงามสะดุดตา เป็นน้ำตกที่ต้องเดินลงไปด้านล่างของหุบเขา เนื่องจากมีแหล่งน้ำไหลรวมกันบริเวณด้านล่าง ระยะทางราว 200 เมตร ระหว่างเดินทางนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมธรรมชาติโดยรอบ จึงทำให้นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาน้ำตกเวฬุวัน เพื่อพักผ่อนและทำกิจกรรมนันทนาการประเภทการปีนหน้าผา ที่มีความสูงราว 80 เมตร

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: น้ำตกเวฬุวันสามารถจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ โดยช่วงเวลาที่เหมาะสมต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ ช่วงฤดูฝนของพื้นที่ เนื่องจากน้ำตกเวฬุวันจะมีน้ำตกไหลจากหน้าผาและมีความสวยงามมากในช่วงฤดูกาลนี้ จากปริมาณของน้ำฝน ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถพบเห็นความสวยงามของน้ำตกเวฬุวันได้มากที่สุด อีกทั้งในช่วงฤดูฝนจะเป็นช่วงที่มีผีเสื้อเยอะมากในพื้นที่ เพราะมีความชุ่มชื้นและอุดมสมบูรณ์มากกว่าช่วงฤดูกาลอื่น จึงสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพันธุ์พืชไม้ป่าและสายพันธุ์ของผีเสื้อที่มีความหลากหลาย เหมาะแก่การศึกษาเรียนรู้และเยี่ยมชมความสวยงามซึ่งเกิดขึ้นในเฉพาะฤดูกาลนี้เท่านั้น

ภาพประกอบ 8 ศูนย์เพาะกล้าไม้

ที่มา: ผู้วิจัย

ชื่อ: ศูนย์เพาะกล้าไม้

สถานที่ทำกิจกรรม: หมู่ 4 บ้านกม.80 ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ลักษณะเด่น: เป็นพื้นที่เพาะกล้าไม้ ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ประเภทไม้ป่าสำหรับให้ผู้ที่มีความสนใจพืชไม้ป่าและพืชท้องถิ่น สามารถนำไปเพาะปลูกและขยายพันธุ์ในพื้นที่ของตนเองได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยจัดการต้นน้ำคลองยาง สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 1 (ปราจีนบุรี) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช โดยมีพันธุ์ไม้แจกจ่ายหลายชนิด เช่น ลานป่า ประดู่ มะค่า กระถินเทพา อินทนิล เป็นต้น

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: ศูนย์เพาะกล้าไม้สามารถจัดให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ด้วยการเป็นแหล่งเรียนรู้การเพาะกล้าไม้จากพันธุ์ไม้ป่าแต่ละชนิด ที่นักท่องเที่ยวสามารถการจำแนกประเภทของพืชที่เหมาะสมกับชนิดของดิน วิธีการปลูกที่ถูกต้อง การใช้ประโยชน์จากพืชป่าและพืชท้องถิ่น และแนวทางการอยู่ร่วมกันระหว่างป่ากับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยจัดให้มีกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติ ที่สามารถเรียนรู้ วิชาวิชาการและวงจรชีวิตของพืชแต่ละชนิด ตั้งแต่เป็นเมล็ด ต้นกล้า จนกระทั่งการเติบโตเต็มที่เป็นไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ และประโยชน์ที่ชุมชนใช้สอยจากพืชป่าแต่ละชนิดได้อย่างคุ้มค่า

1.4.1.2 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ภาพประกอบ 9 สำนักสงฆ์เขาทRAY

ที่มา: ผู้วิจัย

ชื่อ: สำนักสงฆ์เขาทRAY

สถานที่ทำกิจกรรม: หมู่ 4 บ้านเขาทRAY ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

ลักษณะเด่น: เป็นสำนักสงฆ์ที่ตั้งอยู่ในที่ป่าชุมชน มีพันธุ์ไม้ป่าที่หาพบได้ยาก รวมถึงไม้ป่าที่เป็นพืชประจำท้องถิ่น เช่น ตะแบก ประดู่แดง ชิงชัน โดยสำนักสงฆ์เขาทRAYได้รับการพิจารณาแต่งตั้งให้เป็นพุทธอุทยานจากสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 สาขาปราจีนบุรี ให้เป็นพื้นที่ป่าชุมชนที่มีการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ป่าหายาก และสามารถใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และเส้นทางศึกษาธรรมชาติ ที่ได้รับการสนับสนุนด้านสื่อความหมายประเภทป้ายบอกทาง ป้ายแสดงเนื้อหาและความรู้เรื่องพันธุ์พืชต่างๆ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจทางธรรมชาติ

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: สำนักสงฆ์เขาทRAYจัดให้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากมีพื้นที่ป่าชุมชนที่อุดมไปด้วยพันธุ์ไม้ป่าหายาก และพืชประจำท้องถิ่น กิจกรรมท่องเที่ยวที่จัดขึ้นสามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าสนใจและเสริมสร้างความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้ดังนี้ 1) เส้นทางศึกษาธรรมชาติ โดยมีสมาชิกในชุมชนเป็นนักสื่อความหมายชุมชน ที่สามารถพานักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนเยี่ยมชมสถานที่ บอกเล่าเรื่องราวของสถานที่และพันธุ์พืชในพื้นที่ป่าเพื่อถ่ายทอดความรู้ 2) กิจกรรมการอนุรักษ์ป่า คือการปลูกต้นไม้และดูแลรักษาพันธุ์ไม้หายากในพื้นที่ป่าชุมชนและมีการจัดกิจกรรมทำความสะอาดป่าและเส้นทางเดินป่าเพื่อรักษาความสวยงามและความสะอาดของธรรมชาติ 3) การเรียนรู้เกี่ยวกับ

พืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์จากป่า เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรในพื้นที่และการใช้ประโยชน์จากพืชป่าในชีวิตประจำวัน การสาธิตการทำผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพรท้องถิ่น เช่น ยาสมุนไพร ชาชงจากสมุนไพร 4) การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ เป็นกิจกรรมการนั่งสมาธิและปฏิบัติธรรมในบริเวณวัดที่เงียบสงบและเป็นธรรมชาติ มีการฟังธรรมเทศนาจากพระสงฆ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติ การอนุรักษ์และเห็นคุณค่าของป่า

ภาพประกอบ 10 สำนักสงฆ์แสงธรรม

ที่มา: Google Earth (2562)

ชื่อ: สำนักสงฆ์แสงธรรม

สถานที่ทำกิจกรรม: บริเวณหน้าทางเข้าหมู่บ้านผางาม

ลักษณะเด่น: สำนักสงฆ์แสงธรรมเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวชุมชนบ้านผางาม ชาวบ้านนิยมมาทำบุญและประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่สำนักสงฆ์แห่งนี้ โดยสำนักสงฆ์แสงธรรมตั้งอยู่บริเวณทางเข้าชุมชนบ้านผางาม หรือหน้าหมู่บ้านผางาม ลักษณะที่โดดเด่นของสถานที่ ได้แก่ มีองค์พระพุทธรูปขนาดใหญ่สีทองอร่าม ซึ่งตั้งอยู่บริเวณด้านหน้าสำนักสงฆ์ ผู้คนที่สัญจรไปมาโดยใช้เส้นทางถนนทางหลวงหมายเลข 304 สามารถพบเห็นได้ทันที เนื่องจากมีความสะอาดตาต่อผู้พบเห็นเป็นอย่างมาก รวมถึงบรรยากาศโดยรอบพื้นที่สำนักสงฆ์มีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ทั้งต้นไม้ขนาดน้อยใหญ่ ที่ให้ความร่มรื่นและเย็นสบาย

การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน: สำนักสงฆ์แสงธรรมจัดให้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เนื่องจากสำนักสงฆ์แสงธรรมเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวชุมชนบ้านผางาม ควรได้รับการดูแลและพัฒนาสถานที่ให้มีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางด้านศาสนา เพื่อปลูกฝังประเพณีอันดีงามให้เกิดขึ้นภายในชุมชน รวมถึงสามารถส่งมอบประสบการณ์แก่

นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนได้ โดยกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสมานธิภายของสำนักสงฆ์ธรรมโดยชุมชน เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวให้ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชนแทนการเดินทางไปท่องเที่ยวสถานที่อื่นหรือวัดภายนอก โดยสามารถสร้างเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) กิจกรรมพึ่งพาตนเองขณะเดินทางเพื่อให้อุบัติเหตุสงบ 2) กิจกรรมนั่งสมาธิฟังเสียงธรรมชาติและสวดมนต์แบบแปลเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางศาสนา 3) กิจกรรมส่งเสริมสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติภายในสำนักสงฆ์จากการปลูกต้นไม้หรือดอกไม้ในพื้นที่

2. ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน เพื่อให้ทราบศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี นำไปสู่แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) โดยข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามปลายเปิด (Open Question) เพื่อให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบคำถาม สามารถให้เหตุผลประกอบในแต่ละประเด็นคำถามเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อคิดเห็น ประเด็นปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนบ้านผางามที่มีต่อการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามพบว่า จากทั้ง 3 ภาคส่วนมีความคิดเห็นตรงกันในประเด็นเรื่องชุมชนบ้านผางามมีความอุดมสมบูรณ์ด้านทรัพยากรในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก ยังคงมีทรัพยากรป่าไม้ ฝืนดินและแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งชาวบ้านในชุมชนสามารถนำมาใช้ในการอุปโภคทั้งในด้านการเกษตรและใช้ในชีวิตรประจำวัน อีกทั้งมีภูมิประเทศที่โดดเด่นทั้งด้านทัศนียภาพที่สวยงามและอากาศที่ดี สมาชิกในชุมชนบ้านผางามรวมถึงชุมชนบริเวณใกล้เคียงต่างขนานนามว่าชุมชนบ้านผางามเป็นชุมชนที่มีทัศนียภาพสวยงามจนได้ชื่อว่า “ชุมชนบ้านผางาม” และมีอากาศที่บริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี จนได้รับชื่อเสียงด้านอากาศที่ดี มีดัชนีที่ดีเป็นอันดับ 7 ของโลก (องค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์, 2566) ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์รายหนึ่ง (ตัวแทนภาครัฐคนที่ 1) กล่าวว่า “สิ่งแรกที่นึกถึงบ้านผางามเลยก็คือ อากาศ เพราะอากาศบ้านเราดีมากเมื่อเทียบกับพื้นที่อื่นๆในตำบลบุพราหมณ์ เวลาที่มีประชุมหรือต้องไปทำงานพื้นที่ข้างล่าง อากาศแตกต่างจากบ้านเราเยอะมาก” เหตุนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านผางามสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่เพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนได้ สามารถบ่งบอกได้ถึงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชุมชนที่สามารถพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างยั่งยืน “ทรัพยากรเรามีความอุดมสมบูรณ์และชุมชนเองก็ใช้ทรัพยากร

อย่างยั่งยืนทั้งอาชีพของตนเองและการท่องเที่ยวด้วย ชุมชนเราไม่ได้มีแค่ธรรมชาติที่เป็นทรัพยากรที่ดีและสำคัญ แต่ทรัพยากรหรือต้นทุนที่เรามีนั้น เรามีทั้งทรัพยากรที่เป็นต้นทุนทางชุมชน (community capital) ทุนทางสังคม (social capital) ทุนทางวัฒนธรรม (culture capital) ทุนทางภูมิปัญญา (intellectual capital) ทุนทางอภิปรัชญาหรือที่เราพูดในมุมการท่องเที่ยวก็คือการบริการ (hospitality capital) และที่ชัดเจนที่สุดเลยคือทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (environmental nature capital)” (ตัวแทนภาคเอกชนคนที่ 2)

ในด้านวัฒนธรรมชุมชนพบว่าชุมชนบ้านผางามเป็นชุมชนที่มีผู้อพยพย้ายถิ่นฐานมาอยู่รวมกันจากในหลายพื้นที่หลายภูมิภาคของประเทศไทย จึงมีประเพณีและวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่างกัน ดังนั้นวัฒนธรรมและประเพณีในชุมชนจึงไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้พบเห็น จะมีก็เพียงวัฒนธรรมและประเพณีที่มีความสอดคล้องกันในด้านศาสนา ที่สมาชิกในชุมชนสามารถปฏิบัติร่วมกันได้ โดยส่วนใหญ่สมาชิกในชุมชนนับถือศาสนาเดียวกันคือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมประเพณีจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทางศาสนา เช่น การตักบาตรเทโวร่วมกันในชุมชนในวันออกพรรษา ประเพณีบวชนาค ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงานแบบไทย เป็นต้น หรือประเพณีที่เป็นประเพณีของไทยซึ่งเป็นประเพณีประจำปี โดยชุมชนจัดกิจกรรมให้สมาชิกในชุมชนได้ปฏิบัติร่วมกัน ได้แก่ การตักบาตรเช้าในวันขึ้นปีใหม่ ตักบาตรทำบุญในวันสงกรานต์ของทุกปีและโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในชุมชนในวันขึ้นปีใหม่ไทยหรือที่เรารู้จักกันในวันสงกรานต์ของไทยในเดือนเมษายนของทุกปี โดยทั้ง 3 ภาคส่วนให้ความเห็นตรงกันในด้านวัฒนธรรมชุมชนว่ากิจกรรมการรดน้ำดำหัวที่จัดขึ้นเป็นประจำเป็นประเพณีที่ชุมชนปฏิบัติมาโดยตลอดและสม่ำเสมอในทุกปี มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อในสมาชิกในชุมชนและเด็กรุ่นใหม่ เข้าใจในเรื่องของการมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่อาวุโสกว่า ชุมชนยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมเหล่านี้และให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ตั้งแต่อยู่ที่นี้มา ประเพณีที่ชุมชนจัดขึ้นและให้ความสำคัญเลยคือวันสงกรานต์ มีการรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ในชุมชน ได้เคยมีส่วนร่วมในกิจกรรมนี้ ชุมชนให้ความสำคัญและปลูกฝังให้เด็กในชุมชนรู้จักอ่อนน้อมต่อผู้ที่อาวุโสกว่า ชุมชนทำกันอย่างจริงจังในทุกปี ซึ่งคนในชุมชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญร่วมมือดีมาก ๆ สังเกตได้จากเด็กๆที่นี่จะสุขภาพ ไม่ก้าวร้าวกับผู้ใหญ่ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ก็มีส่วนช่วยต่อเรื่องพฤติกรรมเด็กๆในชุมชนอยู่มาก” (ตัวแทนภาคเอกชนคนที่ 4)

ด้านองค์กรชุมชน

ชุมชนมีการจัดการที่ตีร่วมนกันระหว่างชุมชน มีการประชุมร่วมกันของชุมชน อย่างสม่ำเสมอเป็นประจำทุกเดือน เพื่อหารือในการพัฒนาชุมชนร่วมกันในแต่ละด้านรวมถึงด้านการท่องเที่ยว ของชุมชนระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน มีการรับฟังปัญหาและแก้ไขปัญหา ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดความเสมอภาคกัน โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “เรามีการประชุมหมู่บ้านกันทุกเดือน ใครมีปัญหาอะไรก็มาร่วมเสนอกัน ผู้นำชุมชนจะคอยเป็นผู้ประสานให้ เกิดความเข้าใจกันในสังคม เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปรองดอง” (ตัวแทนภาครัฐคนที่ 2) อีกทั้งในด้านความร่วมมือร่วมใจกันภายในชุมชน ชุมชนมีความสามัคคีและมีส่วนร่วมในกิจกรรม สาธารณะของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีจิตอาสาช่วยกันภายในชุมชน โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ราย หนึ่งให้ความคิดเห็นว่า “ชุมชนให้ความร่วมมือกันดีในกิจกรรมต่างๆของชุมชน ทั้งที่เป็นกิจกรรม สาธารณะของชุมชนหรือกิจกรรมที่ขอความร่วมมือต่างๆ” (ตัวแทนภาคเอกชนคนที่ 3)

ชุมชนมีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ในเรื่องต่างๆของชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่มาตั้งถิ่นฐานในชุมชนเป็นรุ่นแรกตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2500 ซึ่งถือเป็นบุคคลเก่าแก่ในชุมชน สามารถให้ความรู้ในด้านความเป็นมาของชุมชน ทรัพยากรต่างๆในชุมชน บริบทพื้นที่ในชุมชน รวมถึงวิถีชีวิต ที่เป็นองค์ความรู้ทั้งด้านการเกษตร ด้านป่าไม้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวภายในชุมชนได้ รวมถึงผู้นำชุมชนซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้มีภูมิปัญญาในชุมชน มีความรู้และความเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ในชุมชนและสามารถถ่ายทอดเป็นความรู้ให้กับบุคคลอื่น นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนสามารถ เข้าใจได้เป็นอย่างดี “ชุมชนเรามีปราชญ์ บุคคลเก่าแก่ในชุมชน แต่โดยส่วนใหญ่จะเสียชีวิตกันไปหมดแล้ว ไม่ว่าจะเป็นผู้ใหญ่ค้ำบ้าน ที่เป็นหมอดิน ที่ร่วมกันบุกเบิกชุมชนแห่งนี้มา แต่ปัจจุบันที่ยังหลงเหลือผู้รู้อยู่บ้างแต่ก็มีอายุมากกันแล้ว แต่ยังสามารถบอกเล่าเรื่องราวในชุมชนได้ สามารถบอกเล่าที่มาที่ไปของชุมชนได้” (ตัวแทนชุมชนคนที่ 1)

ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่าง สม่ำเสมอ สมาชิกในชุมชนมีความห่วงใยในทรัพยากรท้องถิ่นของตน มีกระบวนการจัดการด้าน ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ทรัพยากรที่เป็นสิ่งสำคัญและเอกลักษณ์ ในท้องถิ่นยังคงความอุดมสมบูรณ์ไว้มากที่สุด ไม่ว่าจะมาจากกิจกรรมประจำวันหรือจากกิจกรรม ในการดำเนินกิจการ การงานและอาชีพของคนในชุมชนเพื่อการดำรงชีวิต ทั้งในรูปแบบของการ ท่องเที่ยวและการเกษตรชุมชน ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่ง กล่าวว่า “ที่นี้อากาศดี ดินดี พี่เลือก มาปลูกผักปลอดสารพิษที่นี่ ผลผลิตที่ออกมาถึงอกงาม นอกจากจะไว้กินเองแล้ว บ้างก็ยังเอาไป ขายตามตลาดเพื่อสร้างรายได้เสริม ที่เลือกปลูกผักปลอดสารเพราะไม่อยากทำลายทรัพยากรดิน ไม่อยากให้ผักที่เรากินเป็นอันตรายกับเรารวมถึงนักท่องเที่ยวและคนอื่นๆที่มาซื้อไปทานด้วย”

(ตัวแทนชุมชนคนที่ 4) ในส่วนของกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่จัดขึ้นภายในชุมชน ทุกคนต่างให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือทุกกิจกรรมเป็นอย่างดี ทั้งในส่วนของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ทั้งที่เป็นกิจกรรมเพื่อจิตอาสาและกิจกรรมสาธารณะเนื่องในวันสำคัญ เช่น กิจกรรมการร่วมกันปลูกป่าเพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับป่าชุมชน โครงการร่วมมือภักดี รักษาสิ่งแวดล้อมเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 24 กรกฎาคม 2567 และวันต้นไม้ประจำปีของชาติ พ.ศ. 2567 เป็นต้น ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “ปัจจุบันชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น ปัจจุบันชุมชนเริ่มหาแนวทางและอาชีพในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนของตนเองโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านการเกษตร ชุมชนเริ่มเห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นเรื่องความยั่งยืนในพื้นที่ของตนเอง” (ตัวแทนชุมชนคนที่ 6)

ด้านการจัดการ

พบว่ากฎและกติกาจากความคิดเห็นของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามตรงกันว่า กฎและกติกาที่ควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือการใช้เสียงขณะท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ชุมชนเป็นชุมชนท่องเที่ยวที่อยู่ในแหล่งธรรมชาติ มีข้อจำกัดในการปฏิบัติขณะท่องเที่ยวที่ควรปฏิบัติตามเคร่งครัดคือ ทุกสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนต้องมีการควบคุมการใช้เสียงขณะท่องเที่ยว โดยอนุญาตให้ใช้เสียงไม่ว่าจะเป็นจากกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมใดๆ ได้ตั้งแต่เวลา 07:00 ถึง 22:00 น. เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในแหล่งชุมชนและในพื้นที่ป่า หากส่งเสียงดังในยามวิกาลหรือช่วงเวลาที่พักผ่อนอาจเป็นการรบกวนทั้งสมาชิกในชุมชนท่านอื่นรวมถึงสัตว์ป่าในพื้นที่ได้ ลักษณะภูมิประเทศในพื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่เนินเขาสูง หากมีการส่งเสียงจะสามารถได้ยินเสียงกระจายออกไปในวงกว้าง ในส่วนของกฎและกติกาที่ชุมชนท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในลำดับถัดมาคือ การจัดการขยะภายในชุมชน ทั้งที่มาจากกิจกรรมภายในชุมชนของแต่ละครัวเรือนหรือจากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยภายในชุมชนมีการณรงค์ให้นักท่องเที่ยวและสมาชิกในชุมชนแยกขยะให้ถูกประเภท รวมถึงวิธีการกำจัดขยะที่ถูกต้อง เช่น การไม่เผาขยะในพื้นที่ชุมชนซึ่งทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ในข้อนี้ทางภาครัฐและภาคเอกชนให้ข้อคิดเห็นที่ภาครัฐเล็งเห็นถึงความสำคัญในด้านการจัดการขยะในพื้นที่ชุมชนห่างไกลและกำลังเร่งดำเนินการอย่างด่วนที่สุดในการทำพื้นที่ทิ้งขยะให้กับชุมชน เพื่อต้องการลดปัญหาการจัดการขยะอย่างผิดวิธีที่ชุมชนนำมาโดยตลอด คือการเผาทำลาย ซึ่งเป็นการสร้างมลพิษในอากาศเป็นอย่างมาก ชุมชนบ้านผางามเป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงด้านอากาศที่ดีและบริสุทธิ์ จึงไม่ยากให้ปัญหาการเผาขยะมาเป็น

สาเหตุของการสร้างมลพิษให้กับอากาศ ในส่วนของภาคเอกชนเล็งเห็นถึงความสำคัญด้านนี้เช่นกัน ภาคเอกชนกล่าวว่าสามารถคัดแยกขยะและจัดการขยะในพื้นที่ของตนเองได้โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมคือการไม่เผาทำลาย แต่หากในอนาคตชุมชนมีพื้นที่ในการจัดการขยะอย่างถูกวิธีที่มาจาก การสนับสนุนจากภาครัฐ ก็จะสามารถช่วยลดปัญหาการจัดการขยะที่ผิดวิธีจากการเผาได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้มักมาจากชุมชนที่มีการกำจัดขยะด้วยการเผา โดยชุมชนให้ความเห็นว่าจากปัญหาฝุ่นและมลภาวะที่เกิดขึ้นในอากาศ ณ ปัจจุบันที่มีต้นตอมาจากการเผาทำลาย ไม่ว่าจะเป็นการเผาทำลายขยะมูลฝอยหรือการเผาทำลายจากวิถีทางการเกษตรจำพวก วัชพืชหรือเศษไม้ต่างๆ เพื่อจัดการหน้าดิน ชุมชนให้เหตุผลของสาเหตุการเผาว่าไม่มีพื้นที่หรือเทศบาลในการจัดการขยะ ไม่มีบริการจัดทิ้งขยะสำหรับชุมชนและการสนับสนุนเรื่องการกำจัดขยะจากภาครัฐ มีบางครั้งที่ชุมชนนำขยะไปที่ทิ้งที่เทศบาลต่างอำเภอเพื่อจัดการขยะ แต่ไม่สามารถทำได้ทุกครั้งเพราะการเดินทางที่ไม่สะดวก ทำยที่สุดจึงต้องใช้การเผาในการกำจัดขยะด้วยตนเอง ชุมชนยอมรับว่าดำเนินการอย่างนั้นมาโดยตลอด แต่ ณ ปัจจุบันเริ่มมีการเผาน้อยลง เพราะเล็งเห็นถึงปัญหาที่จะตามมามากขึ้น ทั้งมลภาวะทางอากาศ กลิ่นไม่พึงประสงค์ และค่าฝุ่นในชั้นบรรยากาศที่เพิ่มสูงขึ้น และคาดหวังว่าภาครัฐจะมาสนับสนุนเรื่องนี้โดยเร็วอย่างที่เคยกล่าวไว้ โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่ง กล่าวว่า “ชุมชนเราถือเป็นชุมชนท่องเที่ยว มีการให้ความเคารพซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชนด้วยกันและระหว่างนักท่องเที่ยว ซึ่งกฎกติกาพื้นฐานของการท่องเที่ยวในพื้นที่ธรรมชาติและพื้นที่ชุมชน โดยที่นี้จะรู้กันว่า ถ้า 4 หมู่เมื่อไหร่ทุกอย่างต้องหยุด เพื่อไม่ให้รบกวนคนในชุมชนท่านอื่นๆ ที่เขาต้องการเวลาพักผ่อน” (ตัวแทนภาคเอกชนคนที่ 1) และผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่ง กล่าวว่า “ส่วนในเรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องการเผาคือปัญหาใหญ่เลย ชุมชนยังคงเน้นเรื่องการเผาเพราะให้เหตุผลว่าไม่มีที่ทิ้งขยะ จะลงไปทิ้งต่างอำเภอก็ไกล การเผาจึงเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด ซึ่งตอนนี้ เราเริ่มมีตัวอย่างให้เห็นจากจังหวัดทางภาคเหนือที่เขาประสบปัญหาอากาศเป็นพิษ ชุมชนเริ่มเห็นโทษของมันแล้ว ปัจจุบันก็เห็นการเผาน้อยลงบ้างแล้ว” (ตัวแทนภาคเอกชนคนที่ 6) อีกทั้งในเรื่องของความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน เช่นการจอดรถในพื้นที่สาธารณะของนักท่องเที่ยวบริเวณที่พักหรือลานกางเต็นท์ในชุมชน ไม่กีดขวางพื้นที่สาธารณะ ลดการเกิดอุบัติเหตุภายในชุมชน ซึ่งเรื่องนี้ชุมชนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ภาคเอกชนสามารถจัดการปัญหาเหล่านี้ได้โดยไม่กีดขวางการจราจรสามารถลดปัญหาและภาระด้านการจัดการจากภาครัฐในท้องถิ่นได้

ชุมชนมีการจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยว เพื่อการพัฒนาชุมชนร่วมกัน โดยแต่ละภาคส่วนของการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนมีการสนับสนุนให้ชุมชนดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวร่วมกัน ได้แก่ ที่พักในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีการสนับสนุนให้เกษตรกรในชุมชนนำสินค้าทางการเกษตรของตนไปจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวในที่พัก เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถสร้างรายได้จากการจำหน่ายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว นอกเหนือจากการจำหน่ายสู่ตลาดเพียงอย่างเดียว หรือแม้กระทั่งการสั่งอาหารจากร้านค้าในชุมชนเพื่อบริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้สมาชิกในชุมชนสามารถสร้างรายได้และเรียนรู้ด้านการบริการกับนักท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “เมื่อมีผู้มาเยือนในพื้นที่ ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเองต่างแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อให้ผู้มาเยือนสามารถเข้าถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวของสมาชิกในชุมชนอย่าเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นที่พัก อาหาร ผลไม้เพื่อเป็นของที่ระลึก บ้านไหนทำอะไร ผู้มาเยือนต้องการอะไร ก็สามารถแนะนำให้ได้” (ตัวแทนภาคเอกชนคนที่ 5) รวมถึงสมาชิกในชุมชนมีการแนะนำแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และใช้บริการการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างทั่วถึง เช่น นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาพักผ่อนโฮมสเตย์หรือกางเต็นท์ในชุมชน ผู้ประกอบการมีการแนะนำนักท่องเที่ยวในการไปเยี่ยมชมแปลงผักปลอดสารพิษ และศึกษาเรียนรู้ด้านเกษตรอินทรีย์จากสมาชิกในชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสในการสนับสนุนสินค้าของสมาชิกในชุมชนและมอบประสบการณ์ที่น่าประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่สามารถแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกันกับชุมชนได้ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้สมาชิกในชุมชนทุกภาคส่วน สามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวร่วมกันได้เป็นอย่างดี ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “พื่อนำผักอินทรีย์ไปขายในที่พักที่มีนักท่องเที่ยว เวลานั้นนักท่องเที่ยวรู้ว่ามาจากแหล่งปลูกในชุมชน เจ้าของที่พักก็จะแนะนำให้มาที่สวนผักเพื่อให้นักท่องเที่ยวมาชมการปลูก มาชิมผักที่สวน มาถ่ายรูป ทำให้นักท่องเที่ยวขอช่องทางติดต่อกับสวนเรา มีนักท่องเที่ยวหลายคนติดต่อมาของสั่งซื้อผักและต้นอ่อนทางออนไลน์” (ตัวแทนชุมชนคนที่ 2)

ในด้านกองทุนที่เอื้อประโยชน์ ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน รวมถึงด้านการเรียนรู้ พบว่ากองทุนที่เอื้อประโยชน์แก่ชุมชนที่มาจากหน่วยงานภาครัฐนั้น ไม่ได้มีเป็นองค์กรหรือกองทุนมาสนับสนุนชุมชนอย่างชัดเจนมากนัก มักเป็นกองทุนจากหน่วยงานรัฐที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้าร่วม หากผ่านมติของแต่ละโครงการก็จะได้กองทุนนั้นมาเพื่อพัฒนาชุมชนตามจุดประสงค์ที่โครงการกำหนด เช่น โครงการบ้านมั่นคงในชนบท โดยเป็นกองทุนสนับสนุนความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนชนบท ปรับปรุงที่ดินและบ้านทรุดโทรมให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เป็นต้น รวมถึงกองทุนที่มาจากกิจกรรมที่ชุมชนได้มี

การจัดตั้งขึ้นโดยเป็นรูปแบบของการระดมทุนร่วมกัน เพื่อกิจกรรมหรือสาธารณประโยชน์ที่สมาชิกในชุมชนประสงค์ที่จะปฏิบัติร่วมกัน เช่น การทอดผ้าป่าสามัคคีเพื่อระดมทุนในการสนับสนุนทุนการศึกษาและการสร้างอาคารเรียนให้กับเด็กและสถานศึกษาในชุมชน เป็นต้น

ด้านการเรียนรู้

ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามสามารถสร้างการรับรู้และความเข้าใจในวิถีชีวิต รวมถึงวัฒนธรรมที่แตกต่าง พบว่าสมาชิกในชุมชนสามารถสื่อสารและสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยวแก่ผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากสมาชิกในชุมชนซึ่งมีหน้าที่เป็นเจ้าบ้านหรือเจ้าของทรัพยากรในชุมชน สามารถให้ความรู้ คำแนะนำ รวมถึงการถ่ายทอดเรื่องราวต่างๆ ในชุมชนได้ เช่น ในด้านวิถีชีวิต สมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพทางการเกษตรเป็นหลัก โดยสามารถเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวได้ ด้วยการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรให้แก่นักท่องเที่ยว สามารถมอบประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของวิถีชีวิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชปลอดสารพิษ เกษตรอินทรีย์ไร้สารเคมี การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การใช้ทรัพยากรหมุนเวียนทางการเกษตรอย่างคุ้มค่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยมูลสัตว์ เป็นต้น หรือแม้กระทั่งรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถรับรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตของคนในชุมชนได้จากทรัพยากรโดยรอบในชุมชนที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถรับรู้ถึงความห่วงหาอาทรที่ชุมชนมีต่อทรัพยากรในพื้นที่ เน้นรูปแบบการท่องเที่ยวแบบพักผ่อนทางเดินเท้าท่ามกลางการสัมผัสธรรมชาติอย่างใกล้ชิด โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นให้เสื่อมโทรม มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน เช่น การไม่ตัดไม้ทำลายป่า เน้นการปลูกเพิ่มขึ้นเพื่อคงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อเป็นปอดที่แข็งแรงให้กับโลกและสมาชิกในชุมชน ลดการใช้สารเคมีหรือสารอันตรายกับพืชในท้องถิ่น รวมถึงการไม่สร้างมลพิษในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นต่อพื้นที่ ทรัพยากรหรือแม้กระทั่งอากาศในชุมชน เนื่องจากชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีภูมิประเทศที่สวยงาม มีอากาศที่บริสุทธิ์ มีชื่อเสียงทางการท่องเที่ยวว่าเป็นโอโซนอันดับ 7 ของโลก (องค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์, 2566) การสร้างมลภาวะในชุมชนจึงเกิดขึ้นน้อยมาก เช่น การลดปริมาณการกำจัดขยะโดยการเผาทำลาย ซึ่งเป็นต้นเหตุของการสร้างมลภาวะทางอากาศ ทั้งกลิ่นและฝุ่นควัน เป็นต้น โดยสมาชิกในชุมชนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เนื่องจากองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดเป็นวิถีชีวิตและอาชีพเพื่อการสร้างรายได้และความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งในเรื่องการเกษตรรูปแบบต่างๆ รวมถึงข้อมูลและองค์ความรู้ด้านการท่องเที่ยวและการบริการ ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของชาวบ้าน และผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวซึ่งถือเป็น

การปรับตัวในการดำเนินกิจกรรมและดำเนินชีวิตของสมาชิกในชุมชนอีกด้วย ผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “การทำลานกางเต็นท์มันเป็นกิจกรรมที่สร้างการรับรู้ ทำให้ นักท่องเที่ยวเข้าใจในวัฒนธรรมชุมชนและธรรมชาติของพื้นที่ มากกว่าการนอนรีสอร์ทหรือการ นอนโรงแรม เพราะสถานที่เหล่านั้นเป็นพื้นที่ปิด ทำให้นักท่องเที่ยวรักธรรมชาติและเข้าถึงวิถีที่ เรียบง่ายของชุมชนมากขึ้น” (ตัวแทนภาคเอกชนคนที่ 5)

ชุมชนสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้ง ในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือน พบว่า ชุมชนบ้านผางามได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่มีอากาศบริสุทธิ์ เย็นสบายตลอดทั้งปีแม้ในฤดูร้อนก็ตาม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชนรวมถึงพื้นที่บริเวณ ใกล้เคียงต่างก็มีความเห็นตรงกันในเรื่องของอากาศที่ดีของชุมชนบ้านผางาม สมาชิกในชุมชนจึง เห็นความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรที่ตนมีอยู่ โดยสาเหตุหลักของการทำให้อากาศเป็นพิษ หรือการสร้างมลพิษทางอากาศในพื้นที่ชุมชนหรือพื้นที่ชนบทมักมีต้นเหตุมาจากการเผาทำลาย ไม่ว่าจะเป็นการเผาทำลายซากพืชที่เกิดจากการเกษตร การจัดการกับวัชพืชบริเวณหน้าดินใน พื้นที่การเกษตรของชุมชน หรือแม้กระทั่งการเผาทำลายขยะมูลฝอยต่างๆที่เกิดจากการท่องเที่ยว หรือกิจกรรมประจำวันของคนในชุมชนก็ตาม ซึ่งจะทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ ส่งผลให้เกิดกลิ่นไม่ พึงประสงค์ที่เกิดจากการเผาไหม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฝุ่นควันที่เกิดจากการเผาทำลายข้างต้น ผู้นำ ชุมชนบ้านผางามได้พูดถึงค่าฝุ่น PM 2.5 ในสถานการณ์ปัจจุบันของจังหวัดปราจีนบุรี (ระดับ มลพิษทางอากาศปานกลาง ดัชนีคุณภาพอากาศ 83 AQI US วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2567) ว่ามีค่า ฝุ่นสูงใกล้เคียงกับจังหวัดในเขตปริมณฑลอย่างจังหวัดสมุทรปราการ (ระดับมลพิษทางอากาศ ปานกลาง ดัชนีคุณภาพอากาศ 63 AQI US วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2567) ซึ่งเป็นเมืองอุตสาหกรรม ดั้งนั้นทางจังหวัดปราจีนบุรี จึงมีนโยบายในการสั่งการมายังผู้นำชุมชนแต่ละท้องถิ่นในเรื่องของ การเผาทำลายวัสดุต่างๆในพื้นที่ชุมชนที่อาจก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ หากพบควันไฟหรือการ เผาจากสมาชิกในชุมชนหลังคาเรือนใด ที่จะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ จะต้องถูกปรับและถูก ลงโทษโดยผ่านการจัดการโดยผู้นำชุมชน จะเห็นได้ว่าข้อกำหนดดังกล่าวข้างต้น ถือเป็น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นทั้งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่และอากาศในพื้นที่ซึ่งเป็น ทรัพยากรสำคัญและมีชื่อเสียงของชุมชนบ้านผางาม ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงสามารถสร้างจิตสำนึก และการอนุรักษ์ให้แก่ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้จากการที่ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวซึมซับวิถี ชีวิต และการได้ฟังหรือใช้สอยทรัพยากรในชุมชนจากการท่องเที่ยว จนเกิดความรู้สึกเห็นคุณค่า และความห่วงใยที่ชุมชนส่งมอบให้แก่ผู้มาเยือนหรือนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “การปลูกต้นไม้เยอะเปรียบเหมือนเป็นปอดให้กับโลกและตัวเรา

เพราะต้นไม้จะเป็นตัวกรองมลภาวะในอากาศก่อนที่จะเข้าสู่ปอดของเรา ที่เราใช้หายใจในทุกวัน ดังนั้นนอกจากการปลูกต้นไม้ให้มากขึ้นและลดการตัดต้นไม้ที่มีอยู่ ต้องมีการลดการเผาไหม้ให้ลดลงด้วย ซึ่งสามารถลดการจับตัวของฝุ่นในชั้นบรรยากาศได้ บ้านเราชุมชนเราจะยังคงได้ชื่อว่าเป็นชุมชนที่มีไอโซนที่ดีอยู่” (ตัวแทนภาคีรัฐคนที่ 3)

3. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ผลวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในชุมชนจากจุดแข็ง (Strengths) และจุดอ่อน (Weaknesses) การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่

จุดแข็ง (Strengths)

1. เป็นประตูสู่ภาคตะวันออก สู่เขตเศรษฐกิจพิเศษ EEC
2. มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีพืชพันธุ์และสัตว์ป่าหลายชนิด
3. อากาศดี และบริสุทธิ์ มีชื่อเสียงเรื่องไอโซนที่ดีเป็นอันดับ 7 ของโลก จาก การส่งเสริมชื่อเสียงทางการท่องเที่ยว
4. ตั้งอยู่บนพื้นที่มรดกโลก มีการดูแลและควบคุมทรัพยากรธรรมชาติอย่างเคร่งครัด
5. ทำเลตั้งอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลก ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ซึ่งมีศักยภาพในการดึงดูด นักท่องเที่ยว
6. ผู้นำชุมชน และประชาชนชาวบ้านมีความรู้ มีประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างดี
7. ประชาชนมีจิตสำนึกและให้ความร่วมมือที่ดีในการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. ชุมชนมีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และกำหนดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ขาดวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ขาดกลุ่มหรือสมาคมในการจัดการ การท่องเที่ยว
2. ขาดการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสร้างความเข้มแข็ง ให้แก่ ผู้ประกอบการรายย่อย ให้มีองค์ความรู้ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. การเดินทางเข้าถึงโดยรถสาธารณะไปยังชุมชนบ้านผางามและพื้นที่
เชื่อมโยงยังไม่ทั่วถึง

4. คนในชุมชนมีทักษะด้านการสื่อสารภาษาต่างประเทศน้อย

5. ในพื้นที่มีข้อจำกัดการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่บางส่วนอยู่ใน
เขตอุทยานแห่งชาติ

6. ระบบสาธารณูปโภคขาดการจัดการที่ดีอย่างเป็นระบบ เช่น น้ำประปาไม่
เพียงพอ การจัดการขยะ เป็นต้น 7. ขาดทักษะการนำเสนอและถ่ายทอดความรู้ด้านการท่องเที่ยว
ขาดทักษะในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว

ผลวิเคราะห์ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกชุมชนจากโอกาส (Opportunities) และ
อุปสรรค (Threats) การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่

โอกาส (Opportunities)

1. ตั้งอยู่บนถนนทางหลวงสายสำคัญ การคมนาคมสะดวกและเข้าถึงได้ง่าย
2. อยู่ใกล้กับอำเภอที่มีชื่อเสียงด้านการท่องเที่ยว สามารถสร้างการ
ท่องเที่ยวเชื่อมโยงได้

3. การท่องเที่ยวสอดคล้องกับกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบัน เช่น กระแส
การกางเต็นท์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นต้น

4. สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐ ด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว ที่ให้
ความสำคัญกับฐานรากอย่างชุมชนท้องถิ่น

5. จังหวัดปราจีนบุรีมีชื่อเสียงด้านสมุนไพรไทยจากโรงพยาบาลเจ้าพระยา
อภัยภูเบศร สามารถนำองค์ความรู้สมุนไพรไทยมาต่อยอดด้านการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพโดยชุมชน

อุปสรรค (Threats)

1. ศักยภาพการแข่งขันของประเทศเพื่อนบ้าน (โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้) สูงขึ้นจึงลดบทบาทความน่าสนใจของจังหวัด และชุมชนลง

2. เศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมอยู่ในช่วงขาลง

3. การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ ทำให้ผลผลิตไม่ตรงการฤดูกาล ส่งผล
กระทบต่อการท่องเที่ยว

4. ห่างไกลจากความสะดวกสบาย เช่น ร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า
โรงพยาบาล สถานีตำรวจ

5. รูปแบบการขนส่งสาธารณะขาดความหลากหลาย และขาดความเพียงพอ
ต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว

ความมุ่งหมายข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

จากการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้มาซึ่งศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) มีการรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อให้ได้มาซึ่งพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม ที่มีต่อการยกระดับจัดการการท่องเที่ยวชุมชน โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม โดยสามารถแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จำนวน 139 คน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) โดยแสดงรายละเอียดจากตารางที่ 1-6 ดังต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามเพศ

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	70	50.4
	หญิง	63	45.3
	อื่นๆ	6	4.3
รวม		139	100.0

จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบจำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 และเป็นเพศหญิงจำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 45.3 และอื่นๆหรือเพศทางเลือกจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามอายุ

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์		จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ	18-20 ปี	3	2.2
	21-30 ปี	60	43.2
	31-40 ปี	28	20.1
	41-50 ปี	25	18.0
	51-60 ปี	20	14.4
	61 ปี ขึ้นไป	3	2.1
รวม		139	100.0

จากตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามอายุพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 43.2 รองลงมาคืออายุ 31-40 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 และมีอายุ 41-50 ปี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18

ตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	32	23.0
	ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	27	19.5
	ปริญญาตรี	73	52.5
	สูงกว่าปริญญาตรี	7	5.0
รวม		139	100.0

จากตาราง 3 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามระดับการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 รองลงมาคือการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 23 และระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19.5

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามอาชีพ

	ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ	นักเรียน/นิสิตนักศึกษา	14	10.1
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	25	18.0
	พนักงานบริษัทเอกชน	43	30.9
	รับจ้างทั่วไป	27	19.4
	เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการ	24	17.3
	อื่นๆ	6	4.3
รวม		139	100.0

จากตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามอาชีพพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 30.9 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 และ ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18

ตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

	ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ไม่เกิน 15,000 บาท	25	18.0
	15,001 – 20,000 บาท	29	20.9
	20,001-30,000 บาท	33	23.8
	30,001-40,000 บาท	22	15.8
	40,001-50,000 บาท	12	8.6
	มากกว่า 50,000 บาท	18	12.9
รวม		139	100.0

จากตาราง 5 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 20,001-30,000 บาท จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 23.8 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 20.9 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เกิน 15,000 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18

ตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบัน ของนักท่องเที่ยว	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	59	42.5
	ภาคกลาง	18	12.9
	ภาคตะวันออก	47	33.8
	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	10	7.2
	ภาคตะวันตก	2	1.4
	ภาคใต้	3	2.2
รวม		139	100.0

จากตาราง 6 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไป ด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยจำแนกตามถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักท่องเที่ยวพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมา มีถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันอยู่ที่ภาคตะวันออก จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 และมีถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันอยู่ที่ภาคกลาง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 12.9

2. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จำนวน 139 คน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แสดงรายละเอียดดังตาราง 7-16

ตาราง 7 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว		จำนวน (คน)	ร้อยละ
วัตถุประสงค์	ท่องเที่ยว/พักผ่อน	125	86.3
	ศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน	7	5.0
	ประชุม/สัมมนา/ดูงาน	3	2.2
	ทำกิจกรรมนันทนาการ	8	5.8
	อื่นๆ	1	0.7
รวม		144	100.0

*เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 7 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการเดินทางท่องเที่ยวพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อท่องเที่ยว/พักผ่อน จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 86.3 รองลงมาเพื่อทำกิจกรรมนันทนาการ จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 และเพื่อศึกษาและเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5

ตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว		จำนวน (คน)	ร้อยละ
รูปแบบการเดินทาง	เดินทางเพียงคนเดียว	9	6.5
	มากับครอบครัวหรือเครือญาติ	58	41.7
	มากับเพื่อน	64	46.0
	มากับองค์กร/หน่วยงาน/บริษัท	8	5.8
รวม		139	100.0

จากตาราง 8 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบการเดินทางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรูปแบบการเดินทางโดยการมากับเพื่อน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมามีรูปแบบการเดินทางโดยการมากับครอบครัวหรือเครือญาติ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 และเดินทางเพียงคนเดียว จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5

ตาราง 9 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามจำนวนผู้ร่วมเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว		จำนวน (คน)	ร้อยละ
จำนวนผู้ร่วมเดินทาง	เพียงคนเดียว	9	6.5
	2-5 คน	91	65.4
	5-10 คน	30	21.6
	ตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป	9	6.5
รวม		139	100.0

จากตาราง 9 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามจำนวนผู้ร่วมเดินทางพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีจำนวนผู้ร่วมเดินทาง 2-5 คน จำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 65.4 รองลงมามีผู้ร่วมเดินทางมาด้วย 5-10 คน จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 21.6 และเดินทางมาเพียงคนเดียว 9 คน และเดินทางตั้งแต่ 10 คนขึ้นไปจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.5 เท่ากัน

ตาราง 10 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี (ต่อคน)

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง	ต่ำกว่า 1,000 บาท/คน	7	5.0
	1,001-1,500 บาท/คน	12	8.6
	1,501-2,000 บาท/คน	23	16.6
	2,001-2,500 บาท/คน	25	18.0
	2,501-3,000 บาท/คน	28	20.1
	มากกว่า 3,000 บาท/คน	44	31.7
รวม		139	100.0

จากตาราง 10 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี (ต่อคน) พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางามมากกว่า 3,000 บาท/

คน จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 31.7 รองลงมามีค่าใช้จ่ายในการเดินทางตั้งแต่ 2,501-3,000 บาท/คน จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 20.1 และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางตั้งแต่ 2,001-2,500 บาท/คน จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18

ตาราง 11 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวโดยทั่วไป

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
ความถี่ในการเดินทาง	1 ครั้ง/สัปดาห์	5	3.7
ท่องเที่ยว	1 ครั้ง/เดือน	53	38.1
	1 ครั้ง/3 เดือน	47	33.8
	2 ครั้ง/ปี	22	15.8
	ต่ำกว่า 2 ครั้ง/ปี	12	8.6
รวม	139	100.0	

จากตาราง 11 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวโดยทั่วไป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว 1 ครั้ง/เดือน จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 38.1 รองลงมามีความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยว 1 ครั้ง/3 เดือน จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 และ 2 ครั้ง/ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8

ตาราง 12 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามประสบการณ์การมาเยือนชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
ประสบการณ์	ครั้งแรก	64	46.0
การมาเยือน	ครั้งที่ 2	25	18.0
	ครั้งที่ 3	9	6.5
	มากกว่า 3 ครั้ง	41	29.5
รวม	139	100.0	

จากตาราง 12 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามประสบการณ์การมาเยือนชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการมาเยือนชุมชนบ้านผางามครั้งแรก จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 46 รองลงมา มีประสบการณ์ในการมาเยือนชุมชนบ้านผางามมากกว่า 3 ครั้ง จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 29.5 และมีประสบการณ์ในการมาเยือนชุมชนบ้านผางามครั้งที่ 2 จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 18

ตาราง 13 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูลด้านพฤติกรรมท่องเที่ยว		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ยานพาหนะที่ใช้ในการ	รถส่วนบุคคล	129	93.0
เดินทาง	รถโดยสารสาธารณะ	7	5.0
	บริการรถรับจ้าง	3	2.0
รวม		139	100.0

จากตาราง 13 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางมายังชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางโดยรถส่วนบุคคล จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 93 รองลงมา เป็นรถโดยสารสาธารณะ จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5 และใช้บริการรถรับจ้าง จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2

ตาราง 14 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมกาท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวโดยการพิจารณาจากสิ่งใด

	ข้อมูลด้านพฤติกรรมกาท่องเที่ยว	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ลักษณะการเลือก	เลือกจากชื่อเสียงและความนิยม	31	15.0
สถานที่ท่องเที่ยว	ของสถานที่ท่องเที่ยว		
	เลือกจากผู้มีอิทธิพลจากสื่อ เช่น	8	3.9
	ดารา นักแสดง อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) รายการท่องเที่ยว		
	เลือกจากความต้องการ	43	20.8
	ประสบการณ์ใหม่ในสถานที่		
	ท่องเที่ยวที่ไม่เคยไปมาก่อน		
	เลือกจากความสะดวกสบายในการ	69	33.3
	เดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว		
	เลือกสถานที่ท่องเที่ยวจากรูปแบบ	56	27.0
	การให้บริการ หรือกิจกรรมการ		
	ท่องเที่ยว		
รวม		207	100.0

*เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จาก ตาราง 14 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมกาท่องเที่ยวจำแนกตามลักษณะการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวโดยการพิจารณาจากสิ่งใด พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกจากความสะดวกสบายในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 33.3 รองลงมาเลือกสถานที่ท่องเที่ยวจากรูปแบบการให้บริการ หรือกิจกรรมกาท่องเที่ยว จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 27 และ เลือกจากความต้องการประสบการณ์ใหม่ในสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่เคยไปมาก่อน จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 20.8

ตาราง 15 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามช่องทางการรับทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว		จำนวน (คน)	ร้อยละ
ช่องทางการรับทราบ	คำบอกเล่าของบุคคลอื่น/เพื่อน/ญาติ/พี่น้อง	84	47.0
ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว	สื่อโซเชียลมีเดีย/อินเทอร์เน็ต	83	46.3
	สื่อสิ่งพิมพ์ (ใบปลิว/นิตยสาร/เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว)	3	1.7
	ป้ายประชาสัมพันธ์	9	5.0
	รวม	179	100.0

*เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 15 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามช่องทางการรับทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ช่องทางการรับทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากคำบอกเล่าของบุคคลอื่น/เพื่อน/ญาติ/พี่น้อง จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 47 รองลงมาเป็นสื่อโซเชียลมีเดีย/อินเทอร์เน็ต จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5 และป้ายประชาสัมพันธ์ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 5

ตาราง 16 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบที่พักในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม

ข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยว		จำนวน (คน)	ร้อยละ
รูปแบบที่พัก	กางเต็นท์	87	55.0
	รีสอร์ท	25	15.9
	โฮมสเตย์	16	10.1
	ห้องพักร/บ้านพักรายวัน	27	17.1
	อื่นๆ	3	1.9
รวม	158	100.0	

*เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตาราง 16 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวจำแนกตามรูปแบบที่พักในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้บริการที่พักรูปแบบการกางเต็นท์ จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 55 รองลงมาเป็นที่พักรูปแบบห้องพัก/บ้านพัก รายวัน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 17.1 และที่พักรูปแบบรีสอร์ท 25 คน คิดเป็น 15.9

3. การวิเคราะห์ข้อมูลด้านแรงจูงใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สู่แนวคิด BCG Tourism

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สู่แนวคิด BCG Tourism จำนวน 139 คน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) แสดงรายละเอียดดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านแรงจูงใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแสดงรายละเอียดจากตารางที่ 17-21 ได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 17 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อความต้องการทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ	4.69	0.49	มากที่สุด
2. ต้องการศึกษาศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ	4.24	0.76	มากที่สุด
3. ต้องการหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายในสังคมเมือง	4.62	0.56	มากที่สุด
4. ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น การเพาะปลูกทางการเกษตรแบบไร้สารพิษ	4.07	0.84	มาก
5. ต้องการทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น เดินชมสวน พืชพันธุ์ และผลไม้ตามฤดูกาลในชุมชน	4.14	0.80	มาก
6. ต้องการแวะพักระหว่างเดินทางไกล	3.94	0.95	มาก
รวม	4.28	0.73	มากที่สุด

จากตารางที่ 17 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อความต้องการทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม โดยต้องการพักผ่อนหย่อนใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$) รองลงมาคือต้องการหลีกเลี่ยงความวุ่นวายในสังคมเมือง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) และต้องการศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.24$)

ตาราง 18 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อสิ่งดึงดูดใจให้เกิดแรงกระตุ้นในการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งดึงดูดใจให้เกิดแรงกระตุ้น ในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวสวยงาม	4.60	0.60	มากที่สุด
2. สภาพภูมิอากาศที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว	4.76	0.50	มากที่สุด
3. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว	4.66	0.61	มากที่สุด
4. สถานที่ท่องเที่ยวเดินทางสะดวกและง่ายแก่การเข้าถึง	4.53	0.67	มากที่สุด
5. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว	4.29	0.81	มากที่สุด
รวม	4.56	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 18 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อสิ่งดึงดูดใจให้เกิดแรงกระตุ้นในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม โดยอันดับแรกคือสภาพภูมิอากาศที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) รองลงมาคือความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) และทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวสวยงาม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$)

ตาราง 19 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของสถานที่ ท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ชุมชนบ้านผางามมีทัศนียภาพที่สวยงาม	4.57	0.58	มากที่สุด
2. เป็นสถานที่ที่มีสภาพอากาศเย็นและบริสุทธิ์ ตลอดทั้งปี	4.66	0.59	มากที่สุด

ตาราง 19 (ต่อ)

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามมีความสร้างสรรค์	4.48	0.74	มากที่สุด
4. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่	4.62	0.60	มากที่สุด
5. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทางธรรมชาติ	4.38	0.73	มากที่สุด
รวม	4.54	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 19 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามอันดับแรกคือชุมชนบ้านผางามเป็นสถานที่ที่มีสภาพอากาศเย็นและบริสุทธิ์ตลอดทั้งปี อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.66) รองลงมาคือชุมชนบ้านผางามมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.62) และชุมชนบ้านผางามมีทัศนียภาพที่สวยงาม อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.57)

ตาราง 20 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. คำบอกเล่าของบุคคลอื่น/เพื่อน/ญาติ/พี่น้อง	4.34	0.78	มากที่สุด
2. สื่อโซเชียลมีเดีย/อินเทอร์เน็ต	4.26	0.77	มากที่สุด
3. สื่อสิ่งพิมพ์ (ใบปลิว/นิตยสาร/ เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว)	3.26	1.01	ปานกลาง
4. การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดปราจีนบุรี/หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่	3.23	0.96	ปานกลาง
รวม	3.77	0.88	มาก

จากตารางที่ 20 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม อันดับแรกคือข่าวสารจากคำบอกเล่าของบุคคลอื่น/เพื่อน/ญาติ/พี่น้อง อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} = 4.34) รองลงมาคือได้รับข่าวสาร

การท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามจากสื่อโซเชียลมีเดีย/อินเทอร์เน็ต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.26$) และจากสื่อสิ่งพิมพ์ (ใบปลิว/นิตยสาร/ เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.26$)

ตาราง 21 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ได้รับจากชุมชนบ้านผางาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ได้รับจากชุมชนบ้านผางาม	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่	4.50	0.66	มากที่สุด
2. ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากชาวสวนในชุมชน	4.30	0.81	มากที่สุด
3. ได้รับประสบการณ์ที่ดีด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร, สถานพยาบาล, บัณฑิตารวจ	4.24	0.74	มากที่สุด
4. ได้รับประสบการณ์ด้านการบริการที่ดีจากบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยว	4.53	0.65	มากที่สุด
5. การเดินทางสะดวกสบายเข้าถึงง่าย	4.54	0.62	มากที่สุด
6. ได้รับประสบการณ์ด้านค่าใช้จ่ายที่มีความเหมาะสมในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม	4.28	0.71	มากที่สุด
7. ได้รับประสบการณ์ในสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม	4.57	0.61	มากที่สุด
รวม	4.42	0.68	มากที่สุด

จากตารางที่ 21 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ได้รับจากชุมชนบ้านผางาม อันดับแรกคือได้รับประสบการณ์ในสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.57$) รองลงมาคือการเดินทางสะดวกสบายเข้าถึงง่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.54$) และได้รับประสบการณ์ด้านการบริการที่ดีจากบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.53$)

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านแรงจูงใจของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สุ่มแนวคิด BCG Tourism ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยแสดงรายละเอียดจากตารางที่ 22-24 ได้ดังต่อไปนี้

ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย สุ่มแนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อ แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy Tourism) คือการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรชุมชนและนวัตกรรมชุมชน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ B (Bioeconomy Tourism)	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ชุมชนบ้านผางามมีจุดเด่นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อากาศบริสุทธิ์เป็นแหล่งไอโซนอันดับ 7 ของโลก ยูเนสโก (UNESCO, 2009)	4.60	0.57	มากที่สุด
2. ชุมชนบ้านผางามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวบนพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติมีผีป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์สูง และเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์	4.57	0.65	มากที่สุด
3. ชุมชนนำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายเป็นสินค้าของฝากและของที่ระลึก	4.14	0.87	มาก
4. ชุมชนจำหน่ายของฝากและของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว	4.00	0.92	มาก
รวม	4.32	0.75	มากที่สุด

จากตาราง 22 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย สุ่มแนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) คือการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรชุมชนและนวัตกรรมชุมชน อันดับแรกคือชุมชนบ้านผางามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวบนพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติมีผีป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์สูง และเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด (\bar{X} =4.57) รองลงมาคือชุมชนบ้านผางามมีจุดเด่นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อากาศบริสุทธิ์เป็นแหล่งไอโซนอันดับ 7 ของ

โลกยูเนสโก (UNESCO, 2009) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.60$) และชุมชนนำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายเป็นสินค้าของฝากและของที่ระลึกเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.14$)

ตาราง 23 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย สู่แนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยชุมชนมีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนอย่างคุ้มค่า

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน C (Circular Economy)	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในชุมชนบ้านผางามใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ใช้แก้วน้ำที่สามารถล้างทำความสะอาดได้แทนการใช้แก้วพลาสติกแบบใช้แล้วทิ้ง	4.25	0.82	มากที่สุด
2. ชุมชนบ้านผางามตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยวจากวัสดุธรรมชาติเหลือใช้ เช่น ลำไม้ไผ่ ดอกเลา หลังคาใบจาก	4.39	0.80	มากที่สุด
3. ชุมชนบ้านผางามนำผลผลิตทางการเกษตร เหลือใช้มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น นำเศษผลไม้ที่ร่วงในสวนมาใช้แปรรูปทำน้ำยาล้างจาน	4.17	0.90	มาก
รวม	4.27	0.84	มากที่สุด

จากตาราง 23 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย สู่แนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) โดยชุมชนมีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนอย่างคุ้มค่า อันดับแรกคือชุมชนบ้านผางามตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยวจากวัสดุธรรมชาติเหลือใช้ เช่น ลำไม้ไผ่ ดอกเลา หลังคาใบจาก อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.39$) รองลงมาคือร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในชุมชนบ้านผางามใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ใช้แก้วน้ำที่สามารถล้างทำความสะอาดได้แทนการใช้แก้วพลาสติกแบบใช้แล้วทิ้ง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.25$) และชุมชนบ้านผางามนำผลผลิตทางการเกษตร เหลือใช้มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น นำเศษผลไม้ที่ร่วงในสวนมาใช้แปรรูปทำน้ำยาล้างจานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.17$)

ตาราง 24 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย สู่แนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยชุมชนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว G (Green Economy)	\bar{X}	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การก่อสร้างและรูปแบบที่พักหรือโฮมสเตย์ ไม่ทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ไม่บุกรุกพื้นที่ป่าและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า	4.39	0.77	มากที่สุด
2. ให้บริการที่พักแบบลานกางเต็นท์เป็นหลักเพื่อลดปริมาณการก่อสร้างและลดการใช้เครื่องปรับอากาศเพื่อประหยัดพลังงาน	4.56	0.56	มากที่สุด
3. แสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนใช้พลังงานสะอาดจากโซล่าเซลล์ (Solar Cell)	4.39	0.78	มากที่สุด
4. การทำกิจกรรมและการใช้เสียงขณะท่องเที่ยวไม่เกินเวลา 21.00น. เพื่อไม่ส่งผลกระทบต่อเกิดมลภาวะทางเสียงต่อชุมชนและสัตว์ป่าในพื้นที่	4.10	0.80	มาก
5. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีการแยกขยะอย่างถูกประเภทเพื่อลดปัญหาขยะเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม	4.36	0.78	มากที่สุด
รวม	4.32	0.75	มากที่สุด

จากตาราง 24 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย สู่แนวคิด BCG Tourism ที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยชุมชนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม อันดับแรกคือชุมชนให้บริการที่พักแบบลานกางเต็นท์เป็นหลักเพื่อลดปริมาณการก่อสร้างและลดการใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$) รองลงมาคือชุมชนมีการก่อสร้างและรูปแบบที่พักหรือโฮมสเตย์ไม่ทำลายระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ไม่บุกรุกพื้นที่ป่าและที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.39$) และแสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนใช้พลังงานสะอาดจากโซล่าเซลล์ (Solar Cell) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.39$)

ความมุ่งหมายข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

จากผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากความมุ่งหมายงานวิจัยข้อที่ 1 และ 2 รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในด้านความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) เพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) สามารถแสดงผลการศึกษาได้ดังต่อไปนี้

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

พบว่าโดยส่วนใหญ่มีความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจ BCG โดยแต่ละภาคส่วนต่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า แนวคิดเศรษฐกิจ BCG เป็นแนวคิดที่สามารถเข้าใจได้ง่าย และสามารถปฏิบัติตามได้ เนื่องจากเป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับกิจกรรมและด้านการเกษตรของคนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ที่มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรท้องถิ่น เช่น การนำใบมะพร้าวมาตากแห้งเพื่อนำไปสานสำหรับใช้มุงทำหลังคาที่พักโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ หรือการนำก้านมะพร้าวมาเหลาเพื่อทำไม้กวาดทางมะพร้าว นำไปจำหน่ายเป็นสินค้าสำหรับใช้สอยในครัวเรือนเพื่อสร้างรายได้ ซึ่งสอดคล้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นการหมุนเวียนทรัพยากรในท้องถิ่นโดยการนำวัสดุไปใช้ซ้ำเพื่อให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด โดยทุกกิจกรรมต้องอยู่ภายใต้การพัฒนาที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและเกิดความยั่งยืนตามหลักเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “มีความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจ BCG อย่างมาก เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ส่วนของเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) สิ่งของที่ใช้ในการตกแต่งสวนหรืออุปกรณ์ต่างๆ เช่น ชั้นวางของ บ้ายบอกลง ก็นำไม้เก่าที่เหลือใช้จากกิจกรรมต่างๆ มาปรับปรุงให้สวยงามแทนการซื้อใหม่ ส่วนเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นการกรีนจากตัวเอง โดยการหันมาทานอาหารที่เป็นมังสวิรัต (Vegan) มากขึ้น เพื่อเป็นการช่วยลดการสร้างก๊าซมีเทน (Methane) จากการทานเนื้อสัตว์” (ตัวแทนภาคเอกชนคนที่ 1)

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ตามนโยบายภาครัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์ทุกภาคส่วนมีความคิดเห็นตรงกันว่าแนวคิดเศรษฐกิจ BCG เป็นแนวคิดที่เรียบง่าย สามารถปฏิบัติได้และไม่ต้องลงทุนในงบประมาณสูง ซึ่งมีความเหมาะสมกับการนำมาปรับใช้เพื่อการกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยว

โดยชุมชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนซึ่งเป็นทั้งชุมชนทางการเกษตรและชุมชนท่องเที่ยว เพราะการกระตุ้นเศรษฐกิจในหลายแนวคิดต้องอิงงบประมาณในการลงทุนเพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจอย่างมาก เช่น การใช้งบประมาณลงทุนกับศิลปินไทยในต่างประเทศเพื่อสร้างแรงจูงใจให้เกิดอิทธิพลในด้านการเปลี่ยนแปลง (Soft Power) ในการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาหาร เครื่องแต่งกาย วัฒนธรรม เป็นต้น อาจเกิดผลลัพธ์ในภาพรวมของประเทศ แต่ไม่สามารถส่งผลลงมาถึงฐานรากของชุมชนอย่างแท้จริงได้ ซึ่งควรได้รับการพัฒนาและกระตุ้นเศรษฐกิจไปพร้อมๆกัน โดยภายใต้การกระตุ้นเศรษฐกิจและการพัฒนาจะต้องมุ่งเน้นและให้ความสำคัญในด้านของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรท้องถิ่นด้วย ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า “เห็นด้วยในการนำแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) มาใช้ในการกระตุ้นเศรษฐกิจท่องเที่ยว เนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจถ้าจะเติบโตอย่างยั่งยืน ต้องไม่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่เพียงแค่เราได้ผลประโยชน์จากธรรมชาติ แต่ต้องไม่ได้มาด้วยการทำลายสิ่งแวดล้อมไปด้วย” (ตัวแทนภาครัฐท่านที่ 1)

3. ความคิดเห็นในการนำแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) มาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม

การนำแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) มาใช้ในการมาพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามสามารถเป็นไปได้ เนื่องจากชุมชนเล็งเห็นว่าแนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชนต่างลงความเห็นตรงกันว่าต้องสร้างการรับรู้ให้แก่ชุมชนให้เกิดความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจ BCG อย่างถ่องแท้และต้องสามารถถ่ายทอดแนวคิด BCG ในเรื่องของประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจริงกับคนในชุมชนรวมถึงประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับจากแนวคิดเศรษฐกิจ BCG เมื่อเกิดความรู้ความเข้าใจแล้วจึงจะสามารถปฏิบัติออกมาให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ โดยมุมมองทางด้านชุมชนมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันคือ หากแนวคิดเศรษฐกิจ BCG สามารถทำให้ชุมชนเกิดการพัฒนาและมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวได้จริง สิ่งที่ชุมชนต้องการคือ การแบ่งปันความรู้ แนวคิด หลักการ และวิธีการที่ชัดเจนสำหรับชุมชนเพราะชุมชนต่างก็ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามที่ดีขึ้นในหลายมิติ ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและคุณภาพชีวิต โดยผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่งให้ความคิดเห็นว่า “เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่เราควรดูแลและรักษา ไม่ใช่เรื่องไกลตัวและมันเป็นหน้าที่ของทุกคน แนวคิด BCG เป็นเรื่องที่เราเข้าใจได้ง่าย ชุมชนสามารถทำได้แน่นอน ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้น ต้องมีการปลูกฝังเรื่องสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เด็ก เรื่องทรัพยากรธรรมชาติรอบตัวเราให้พวกเขาเห็นว่ามันเป็นสิ่งสำคัญ นำแนวคิด BCG มาสอนและปลูกฝังด้วย ให้เขาซึมซับ

ตั้งแต่เด็ก ฝึกการสร้างวินัยด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ฝึกการทิ้งขยะให้ถูกที่ โดยเฉพาะในพื้นที่แหล่งธรรมชาติ เป็นต้น” (ตัวแทนภาคเอกชนท่านที่ 5)

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนบ้านผางาม สามารถยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

ชุมชนบ้านผางามมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นต้นทุนที่ดีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเป็นอย่างมาก เป็นศักยภาพที่สำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางามสามารถยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวตามแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ได้ รวมถึงสมาชิกในชุมชนจะต้องเกิดความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจ BCG สามารถทราบแนวทางและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง รวมถึงจะต้องทราบถึงประโยชน์ที่ตนเองและชุมชนจะได้รับอย่างแท้จริง โดยชุมชนบ้านผางามมีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวที่มีความใกล้เคียงกับแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ค่อนข้างมากอยู่แล้ว ดังนั้นหากสมาชิกในชุมชนสามารถปฏิบัติได้แบบองค์รวมในทุกด้านของแนวคิดเศรษฐกิจ BCG และสามารถพัฒนาให้เกิดกระบวนการที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น สามารถยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ต่อไปได้ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ท่านหนึ่ง กล่าวว่า “ทรัพยากรธรรมชาติของเราค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพอากาศที่มีความโดดเด่น เมื่อเทียบกับพื้นที่บริเวณใกล้เคียงกัน รวมถึงทัศนียภาพก็มีความสวยงาม เราอยู่ในพื้นที่สูง มีวิวที่สวยงาม ถือว่าชุมชนเรามีศักยภาพที่มีความได้เปรียบทั้งด้านการเกษตรและการท่องเที่ยว ที่จะสามารถจัดการการท่องเที่ยวตามแนวคิด BCG ได้” (ตัวแทนภาครัฐท่านที่ 2)

5. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

พบว่าข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากภาคเอกชนและชุมชน มีความคิดเห็นตรงกันว่า หากชุมชนบ้านผางามมีวิสาหกิจชุมชน กลุ่ม หรือสมาคมเพื่อการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวชุมชนโดยเฉพาะ จะทำให้ชุมชนมีศูนย์กลางในการพัฒนาและกระจายข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของชุมชนที่มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัจจุบันมีการหารือด้านการท่องเที่ยวชุมชนผ่านการหารือร่วมกันจากการประชุมสมาคมชุมชนในหลากหลายประเด็นที่เกิดขึ้นโดยรวมภายในชุมชน โดยมีการจัดขึ้นที่ศาลาประชาคมของชุมชนเป็นประจำทุกเดือน ไม่ได้มีการหารือด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะหรือมีความชัดเจนและตรงประเด็นมากนัก หากมีพื้นที่หรือการจัดตั้งสมาคมหรือกลุ่มในการระดมความคิดเห็นเพื่อร่วมพัฒนาและแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกันที่ชัดเจนมากขึ้น คือการมุ่งเน้นเพื่อการจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนที่ชัดเจนนั้น จะทำให้การท่องเที่ยวชุมชนมีศักยภาพที่โดดเด่นเกิดขึ้นในชุมชนได้มากยิ่งขึ้น ในมุมมองจากภาครัฐมี

ข้อเสนอแนะว่าชุมชนมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชน แต่อีกหนึ่งศักยภาพที่สำคัญของการท่องเที่ยวชุมชนคือ ทรัพยากรบุคคล กล่าวคือสมาชิกในชุมชนจะต้องมีความกระตือรือร้นในการพัฒนา มีความสามัคคีเกิดขึ้นในชุมชน และต้องมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาาร่วมกันให้มากเพียงพอก่อน หรือที่เรารู้จักในเรื่องของชุมชนเข้มแข็ง ทั้งในภาคเอกชนและชุมชน จึงจะนำไปสู่การท่องเที่ยวชุมชนที่สามารถยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวสู่แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ได้

จากการศึกษาวิจัยตามความมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี และความมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ชุมชนบ้านผางามมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น ในด้านศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม พบว่า ชุมชนบ้านผางามมีองค์ประกอบครบถ้วนทั้งในด้านการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ด้านองค์การชุมชนด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้

ในด้านองค์ความรู้และความเข้าใจต่อแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) พบว่า สมาชิกในชุมชนมีความรู้และความเข้าใจในแนวคิด 3 เศรษฐกิจหลัก ได้แก่ แนวเศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยชุมชนมีกิจกรรมการท่องเที่ยว กิจวัตรประจำวัน และการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจรูปแบบ BCG จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลที่ได้จากแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ภายในชุมชนบ้านผางาม นำมาออกแบบแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนบ้านผางาม จากมุมมองของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ในรูปแบบ BCG Tourism ภายในชุมชนบ้านผางาม จากการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ภายในชุมชนบ้านผางามและแบบสอบถามจากนักท่องเที่ยวด้านแรงจูงใจแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สู่ BCG Tourism โดยนำเสนอร่างแนวทางการร่างแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ที่มีความสอดคล้องกันของข้อมูล โดยแสดงรายละเอียดได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การร่างแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนที่ 1 คือข้อมูลการศึกษาและศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนที่ 2 คือ ข้อมูลการศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ตาราง 25 แบบร่างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

แบบร่างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)		
เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy)	เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)	เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)
1. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมุนไพรในท้องถิ่น เช่น การผลิตสินค้าสุขภาพจากสมุนไพรจำหน่ายเป็นของที่ระลึกโดยชุมชน	1. ชุมชนบ้านผางามใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่น ใบมะพร้าวและก้านมะพร้าว มาสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มเป็นหลังคาบ้านพักกระท่อม ไม้กวาดทางมะพร้าว	1. สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยชุมชนด้วยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชนจากการปลูกสมุนไพร 1 ต้น ต่อ 1 หลังคาเรือน
2. การอบรมและปฏิบัติการร่วมกับแพทย์แผนไทย โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร สร้างมูลค่าเพิ่มและส่งเสริมการสร้างอาชีพแก่ชุมชนจากการแปรรูปสมุนไพร ได้แก่ แปรรูปเป็นน้ำมันนวดบรรเทาอาการปวดจากต้นกระตึกไก่ดำ	2. นำวัสดุเหลือใช้มาแปรรูปเป็นสิ่งของใหม่ที่ใช้ประโยชน์ได้ เช่น การนำไม้เหลือใช้มาทำป้ายบอกทางหรือชั้นวางของ ลดการซื้อวัสดุใหม่และใช้ทรัพยากรที่มีอย่างยั่งยืน	2. การเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภค เช่น การรับประทานอาหารมังสวิรัต เพื่อลดการผลิตก๊าซมีเทนที่เป็นสาเหตุของภาวะโลกร้อน
3. การแปรรูปสมุนไพรท้องถิ่นประเภทพืชหมุนเวียน เช่น การทำสบู่เหลวจากขมิ้น เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับพืชสมุนไพรจากชุมชน	3. นำน้ำเสียจากกิจกรรมในครัวเรือนไปใช้ประโยชน์อีกครั้ง เช่น การรดน้ำต้นไม้ ช่วยลดการใช้น้ำจืดและส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม	3. การติดตั้งโซลาร์เซลล์ในบ้านเรือนเพื่อใช้พลังงานสะอาดและลดการพึ่งพาพลังงานจากภายนอก

จากตาราง 25 แบบร่างแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ที่สอดคล้องกันจากการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี และความมุ่งการศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม

ขั้นตอนที่ 2 เสนอแนวทางการยกระดับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) โดยจัดให้มีการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) ระหว่างผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน จากการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และข้อตกลงในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ร่วมกัน

ขั้นตอนที่ 3 ข้อสรุปแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Group interview) ระหว่างผู้วิจัยและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน โดยเสนอแนวทางที่ได้ในรูปแบบของกิจกรรมทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ทั้งสิ้น 3 กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ทั้ง 3 มิติทางเศรษฐกิจ ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) โดยนำเสนอออกมาในรูปแบบตารางเปรียบเทียบระหว่าง 1) แนวคิดเศรษฐกิจ BCG 2) แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม และ 3) รูปแบบกิจกรรม ดังนี้

ตาราง 26 แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

**การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี
ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)**

แนวคิดเศรษฐกิจ BCG	แนวทางการยกระดับการจัดการ ท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม	รูปแบบกิจกรรม
เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy)	การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมุนไพรในท้องถิ่น ผลิตเป็นสินค้าเพื่อสุขภาพเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกจากองค์ความรู้โดยชุมชน	จัดอบรมและ ปฏิบัติการร่วมกับ แพทย์แผนไทยจาก โรงพยาบาลเจ้าพระยา อภัยภูเบศร

ตาราง 26 (ต่อ)

เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)	นำสมุนไพอร์ท้องถิ่น "ต้นกระดุกไก่อดำ" มา แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันนวดบรรเทา อาการปวด	ทำน้ำมันนวดบรรเทา อาการปวดจาก สมุนไพอร์ท้องถิ่น ดุกไก่อดำ ร่วมกับแพทย์ แผนไทย โรงพยาบาล เจ้าพระยาอภัยภูเบศร
เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)	เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน โดยการร่วม ปลูกสมุนไพอร์ท้องถิ่นดุกไก่อดำในพื้นที่ ชุมชน	สมาชิกในชุมชน ร่วมกันปลูกสมุนไพ อร์ท้องถิ่นดุกไก่อดำ 1 ต้น ต่อ 1 หลังคาเรือน

จากตาราง 26 กิจกรรมการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ได้จัดขึ้นทั้งหมด 3 กิจกรรม เพื่อให้ครอบคลุมแนวคิดเศรษฐกิจ BCG ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) และเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) สามารถยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยนำเสนอออกมาในรูปแบบตารางเปรียบเทียบระหว่าง 1) แนวคิดเศรษฐกิจ BCG 2) แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม และ 3) รูปแบบกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรท้องถิ่น สามารถใช้ทรัพยากรหมุนเวียนในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าสูงสุด และอยู่ภายใต้การให้ความสำคัญและใส่ใจด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี มีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืนทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” ผู้วิจัยได้สรุปผลการดำเนินการวิจัย โดยแบ่งออกเป็นหัวข้อดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สรุปผลการวิจัยตามความมุ่งหมายข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี จากผลการตรวจสอบทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่โดดเด่นของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความโดดเด่น ได้แก่ บึงน้ำผางาม แหล่งศึกษาเรียนรู้ป่าชุมชน น้ำตกเจ็ดฟุ้ง และศูนย์เพาะกล้าไม้ ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่น ได้แก่ สำนักสงฆ์เขาทรายและ สำนักสงฆ์แสงธรรม

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีความน่าสนใจ สามารถสร้างแรงจูงใจต่อนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาท่องเที่ยวที่ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ อากาศที่ดีและเย็นสบายตลอดทั้งปี โดยชุมชนบ้านผางามได้รับชื่อเสียงด้านอากาศที่ดี มีไอเซนดีเป็นอันดับ 7 ของโลก โดยมีรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่น่าสนใจได้แก่ ลานกางเต็นท์ สวนเกษตรอินทรีย์สวนผักไฮโดรโปนิคส์ สวนผลไม้ตามฤดูกาล และฟาร์มสัตว์ปีกสวยงาม

ผลการศึกษาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม พบว่า ชุมชนบ้านผางามมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอากาศที่ดีและบริสุทธิ์ สมาชิกชุมชนบ้านผางาม ชุมชนใกล้เคียงและนักท่องเที่ยว ต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่าชุมชนบ้านผางามมีอากาศที่ดีตลอดทั้งปี อากาศหนาวเย็นในฤดูหนาวเหมาะแก่การกางเต็นท์ และในฤดูร้อนมีถ้ำถ้ำอากาศทำให้อุณหภูมิไม่ร้อนมาก รวมถึงในช่วงฤดูฝนพื้นที่ชุมชนบ้านผางามมีหมอกหนาลอยในอากาศหลังฝนตก ทำให้

อากาศเย็นสบายและบรรยากาศโดยรอบสวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามได้ตลอดทั้งปี อีกทั้งชุมชนผางาม อยู่บนพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ ผืนป่าดงพญาเย็น-เขาใหญ่นี้จึงมีทรัพยากรป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์อย่างป่าเบญจพรรณ และสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ไม่ว่าจะเป็นกระทิง กวางป่า เลียงผา เป็นต้น รวมถึงทรัพยากรแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ น้ำตก ธารน้ำ บ่อน้ำพุร้อน และบึงน้ำขนาดใหญ่ ด้านทรัพยากรทางวัฒนธรรมพบว่า ชุมชนไม่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของชุมชน มีเพียงวัฒนธรรมและประเพณีที่มีความสอดคล้องกันในด้านศาสนา โดยส่วนใหญ่สมาชิกในชุมชนนับถือศาสนาเดียวกันคือศาสนาพุทธ วัฒนธรรมและประเพณีจึงเป็นไปในทิศทางเดียวกันในทางศาสนา เช่น การตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา ประเพณีงานบวชนาค งานบุญขึ้นบ้านใหม่ รวมถึงประเพณีไทย ที่ชุมชนให้ความสำคัญและปฏิบัติร่วมกันทุกปี ได้แก่ ประเพณีรดน้ำดำหัวในวันปีใหม่ไทยหรือวันสงกรานต์ของไทย เพื่อเป็นการปลูกฝังให้สมาชิกในชุมชนและเยาวชนรุ่นหลัง เข้าใจในเรื่องของการมีสัมมาคารวะต่อผู้ที่อาวุโสกว่า รู้จักเรื่องมารยาทและการอ่อนน้อมถ่อมตน

ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนพบว่า ชุมชนมีการจัดการที่ดีร่วมกันระหว่างชุมชน มีการจัดการประชุมชุมชนประจำทุกเดือน เพื่อหารือร่วมกันในการพัฒนาชุมชน มีการรับฟังปัญหาและแก้ไขปัญหาหารือร่วมกันในแต่ละด้าน รวมถึงด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งกิจกรรมอาสาเพื่อชุมชนและกิจกรรมสาธารณะ เช่น การร่วมกันปลูกป่า 500 ต้นในชุมชนเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปี

ศักยภาพด้านการจัดการชุมชนพบว่า ชุมชนมีกฎ-กติกาและข้อปฏิบัติร่วมกันด้านการท่องเที่ยวเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชน ได้แก่ การควบคุมการใช้เสียงขณะท่องเที่ยว โดยอนุญาตให้ใช้เสียงไม่ว่าจะเป็นจากกิจกรรมนันทนาการหรือกิจกรรมใดๆ ได้ตั้งแต่เวลา 07:00 น. ถึง 22:00 น. เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในแหล่งชุมชนและในพื้นที่ป่า หากส่งเสียงดังในยามวิกาลหรือช่วงเวลาที่พักผ่อน อาจเป็นการรบกวนทั้งสมาชิกในชุมชน รวมถึงสัตว์ป่าในพื้นที่ได้ และปัญหาการจอดรถของนักท่องเที่ยว พบว่า มีกฎ-กติกาและข้อปฏิบัติร่วมกัน ได้แก่ ไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวจอดรถข้างทางที่กีดขวางเส้นทางจราจรภายในชุมชน เพื่อลดการเกิดอุบัติเหตุและความสะดวกต่อการสัญจร ของสมาชิกในชุมชน ในส่วนของกฎ-กติกาและข้อปฏิบัติร่วมกันด้านสิ่งแวดล้อมชุมชน ได้แก่ การกำจัดขยะที่ถูกต้อง ทั้งในส่วนของชุมชนและนักท่องเที่ยว จากการสำรวจพื้นที่ชุมชนพบว่า ชุมชนบ้านผางามไม่มีพื้นที่ส่วนกลางสำหรับการจัดการขยะและการอำนวยความสะดวกจากภาครัฐรูปแบบเทศบาล จึงมีการจัดการขยะด้วยการเผาอย่างผิดวิธี ซึ่ง

ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม จึงมีกฎ-กติกาและข้อปฏิบัติเรื่องของสิ่งแวดล้อม คือการจัดการจัดการขยะด้วยการเผาในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าฝุ่นในอากาศที่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศภายในชุมชน

ศักยภาพด้านการเรียนรู้พบว่า ชุมชนบ้านผางามมีปราชญ์ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน และผู้มีความรู้เรื่องราวชุมชนและการท่องเที่ยว รวมถึงสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้เป็นอย่างดี สามารถมอบประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวในรูปแบบของวิถีชีวิตทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชปลอดสารพิษ เกษตรอินทรีย์ไร้สารเคมี การเพาะพันธุ์กล้าไม้ การใช้ทรัพยากรหมุนเวียนทางการเกษตรอย่างคุ้มค่า การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรปুষหมัก ปุ๋ยมูลสัตว์ เป็นต้น เนื่องจากเป็นอาชีพหลักของชุมชน รวมถึงเป็นการสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ในด้านการท่องเที่ยวชุมชนสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนจากประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวและการบอกเล่าเรื่องราวการท่องเที่ยวภายในชุมชน

5.1.2 สรุปผลการวิจัยตามความมุ่งหมายข้อที่ 2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 21-30 ปี มีการศึกษา อยู่ในระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ที่ 20,001-30,000 บาท โดยมีถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันในเขตพื้นที่กรุงเทพฯและปริมณฑล

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามเพื่อ การท่องเที่ยวและการพักผ่อน โดยมีรูปแบบการเดินทางที่มากับครอบครัวหรือเครือญาติ จำนวนผู้ร่วมเดินทางตั้งแต่ 2-5 คน มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากกว่า 3,000 บาท โดยคิดเป็นค่าใช้จ่ายต่อคน ซึ่งความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวส่วนใหญ่คือ 1 ครั้ง/เดือน โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การมาเยือนชุมชนบ้านผางามเป็นครั้งแรก ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นรถส่วนบุคคล ลักษณะพฤติกรรมในการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวเลือกจากความสะดวกสบายในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวนั้นเป็นอันดับแรก โดยช่องทางการรับทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม มาจากคำบอกเล่าของบุคคลอื่น เพื่อน ญาติและพี่น้อง และรูปแบบที่พักที่นักท่องเที่ยวเลือกใช้บริการมากที่สุดคือกางเต็นท์

แรงจูงใจของผู้ตอบแบบสอบถามที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความต้องการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามเพื่อต้องการพักผ่อนหย่อนใจ โดยสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นในการเดินทางมาท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางาม มากที่สุดคือ สภาพอากาศที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม ในส่วนของภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามที่โดดเด่นมากที่สุดคือ ชุมชนบ้านผางามเป็นสถานที่ที่มีสภาพอากาศเย็นและบริสุทธิ์ตลอดทั้งปี โดยนักท่องเที่ยวทราบข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามจากคำบอกเล่าของบุคคลอื่น เพื่อน ญาติและพี่น้อง นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวจากชุมชนบ้านผางามคือ ชุมชนบ้านผางามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม

แรงจูงใจของผู้ตอบแบบสอบถามการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามสู่แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Tourism)

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เกิดแรงจูงใจการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ คือ ชุมชนบ้านผางามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวบนพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์สูงและเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ แรงจูงใจด้านแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนของการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม คือ ชุมชนบ้านผางามมีการตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยวจากวัสดุธรรมชาติเหลือใช้ เช่นลำไม้ไผ่ดอกเลาหลังคาใบจาก และแรงจูงใจ การท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว คือ ชุมชนบ้านผางามเป็นชุมชนที่ให้บริการที่พักแบบลานกางเต็นท์เป็นหลักซึ่งช่วยลดปริมาณการก่อสร้างและลดการใช้เครื่องปรับอากาศเพื่อประหยัดพลังงาน

5.1.3 สรุปผลการวิจัยตามความมุ่งหมายข้อที่ 3 แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยการนำแนวคิดเศรษฐกิจ BCG มาใช้ในชุมชนบ้านผางามได้รับการตอบรับอย่างดีจากผู้คนในชุมชนและแสดงถึงความเข้าใจที่ชัดเจนในแนวคิดนี้ โดยสามารถสรุปรายละเอียดและการนำไปใช้ตามแนวคิด BCG ได้ดังนี้

1. เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy)

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสมุนไพรในท้องถิ่น ผลิตเป็นสินค้าเพื่อสุขภาพเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกจากองค์ความรู้โดยชุมชน โดยมีรูปแบบกิจกรรม ได้แก่ จัดอบรมและปฏิบัติการร่วมกับแพทย์แผนไทยจากโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

2. เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

การนำสมุนไพรท้องถิ่น "ต้นกระดุกไก่อดำ" มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์น้ำมันนวดบรรเทาอาการปวด โดยมีรูปแบบกิจกรรม ได้แก่ การทำน้ำมันนวดบรรเทา อาการปวดจากสมุนไพรต้นกระดุกไก่อดำ (Workshop) ร่วมกับแพทย์แผนไทยปฏิบัติการสังกัดโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

3. เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy)

เพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน โดยการร่วมปลูก สมุนไพรต้นกระดุกไก่อดำในพื้นที่ชุมชน โดยมีรูปแบบกิจกรรม ได้แก่ สมาชิกในชุมชนสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมร่วมกัน โดยการปลูกสมุนไพรต้นกระดุกไก่อดำ 1 ต้น ต่อ 1 หลังคาเรือน เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวภายในชุมชน

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

4.1 การจัดตั้งกลุ่มหรือสมาคมเพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะอาจช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการพัฒนาที่ยั่งยืนในชุมชน

4.2 การสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตั้งแต่วัยเด็ก

4.3 ชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเศรษฐกิจ BCG อย่างถ่องแท้ และมีการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติได้จริงและเห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจน

4.4 ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และทัศนียภาพที่สวยงาม เป็นจุดเด่นที่สามารถนำมาใช้พัฒนาการท่องเที่ยวได้

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ศักยภาพชุมชนและทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น สามารถนำไปสู่การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีศักยภาพ ต้องมีองค์ประกอบครบถ้วนของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นในพื้นที่ ทั้งทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากการศึกษาและวิเคราะห์

ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าชุมชนบ้านผางามมีศักยภาพด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น อีกทั้งศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม มีองค์ประกอบครบถ้วน ทั้ง 4 ด้าน ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ พจนา สนวนศรี และสมภพ ยี่จ่อหอ (2556) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน จำเป็นต้องมีองค์ประกอบด้านการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สำคัญทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม ด้านองค์กรชุมชนด้านการจัดการ และด้านการเรียนรู้ ภายใต้ความยั่งยืน โดยมีชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทาง การจัดการ และมีบทบาทสำคัญในการเป็นเจ้าของบ้านหรือเจ้าของ ซึ่งมีสิทธิในการจัดการ ดูแล และกำหนดกฎเกณฑ์ โดยให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สูงสุดต่อผู้มาเยือน ซึ่งมีความสอดคล้องกับ ฌ์ฐพัชร มณีโรจน์ (2560) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนคือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวร่วมกัน ทั้งด้านการจัดการและการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว และสอดคล้องกับ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (2558) พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกที่บริหารจัดการโดยชุมชนอย่างสร้างสรรค์มีมาตรฐานก่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมท้องถิ่นและคุณภาพชีวิตที่ดี

พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

การศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญในการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเนื่องจาก นักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยว เมื่อเราทราบพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เกิดจากแรงจูงใจทางการท่องเที่ยวแล้ว ทำให้ชุมชนสามารถยกระดับการจัดการและมีรูปแบบการจัดการที่ตอบสนองได้ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีความสอดคล้องกับ พรรณทิมา วรณสุทธิ และวัลย์ลักษณ์ พันธุ์ (2566) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน พบว่าหากชุมชนสามารถนำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งในการศึกษาพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวในครั้งนี้ ยังมีความสอดคล้องกับ ชมพูนุท สมแสน และ ลินจง โพชาริ (2564) โดยทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสกลนคร พบว่า

การวิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวขึ้นเพื่อให้ชุมชนทราบกลยุทธ์หรือวิธีการที่ตรงตามความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุด และสอดคล้องกับ วิจัยจรยา วิระกุล (2563) ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการมาท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวทำให้ทราบถึงความต้องการและความพึงพอใจที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้ภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ในการปรับกลยุทธ์และวิธีการ รวมถึงการจัดการที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดทั้งรายได้ทั้งในส่วนของผู้ประกอบการและการจ้างงานภายในชุมชน

ผลที่ได้จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยสิ่งดึงดูดใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดแรงกระตุ้นในการเดินทางมาท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามมากที่สุดคือ สภาพอากาศที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม โดยภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามที่โดดเด่นมากที่สุดคือ ชุมชนบ้านผางามเป็นสถานที่ที่มีสภาพอากาศบริสุทธิ์และเย็นสบายตลอดทั้งปี โดยผลลัพธ์ข้างต้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่า นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม เพราะทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มีศักยภาพที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ โดยสิ่งสำคัญด้านการจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนควรคำนึงถึงมากที่สุดคือการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนในด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับ สุรีย์ เข้มทอง (2556) พบว่า การท่องเที่ยวชุมชนมีความสอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเนื่องจากเป็นการท่องเที่ยวที่ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อด้านลบที่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ดังนั้นการให้ความรู้ความเข้าใจนักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนรวมทั้งชุมชนเป็นเรื่องที่สำคัญ และยังมีความสอดคล้องกับ พรหมภัสสร ชุณหบุญญทิพย์ และ พัชณี สมกำลัง (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง สื่อความหมายธรรมชาติ : เครื่องมือการท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กล่าวว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์เพราะทำให้เกิดสุนทรียภาพแห่งชีวิตอันเป็นความปรารถนาของมนุษย์ทุกคน แต่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็ได้สร้างผลกระทบต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมากด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวสามารถเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสมดุลธรรมชาติและทรัพยากรให้มีความ

เหมาะสมได้ เพียงแค่มีวิธีการหรือแนวคิดด้านจัดการที่มีศักยภาพ โดยมีการบูรณาการร่วมกัน ระหว่างการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ สังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม ให้เกิดความสมดุลซึ่งกันและกัน

จากผลการตอบแบบสอบถามของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแนวคิดเศรษฐกิจ BCG เพื่อการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี พบว่าด้านเศรษฐกิจชีวภาพ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่า ความโดดเด่นทางการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามคือการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวบนพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์สูง และเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ ในด้านเศรษฐกิจหมุนเวียน ที่นักท่องเที่ยวมีต่อการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม พบว่าชุมชนบ้านผางามมีการตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยวโดยใช้ทรัพยากรหมุนเวียนในท้องถิ่นจากวัสดุธรรมชาติเหลือใช้ เช่นลำไม้ไผ่ ดอกเลา มีการทำหลังคาบ้านเรือนและกระท่อมด้วยใบจาก และเศรษฐกิจสีเขียวของการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามที่ให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมคือ ชุมชนให้บริการที่พักแบบลานกางเต็นท์เป็นหลัก ซึ่งช่วยลดปริมาณการก่อสร้างและลดการใช้เครื่องปรับอากาศเพื่อการประหยัดพลังงาน ซึ่งเป็นส่วนช่วยในการลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน โดยมีความสอดคล้องกับ เสงี่ยมบุญพัฒน์ และ อรพรรณ บุญพัฒน์ (2566) พบว่าปัจจุบันมีการยอมรับกันทั่วไปว่าการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและรุนแรงกลายเป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญในการรักษาและหวงแหนธรรมชาติ นำไปสู่การตั้งคำถามว่าจะช่วยปกป้องและรักษาธรรมชาติให้มีความยั่งยืนได้อย่างไร ประเทศไทยโดยคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้โมเดลเศรษฐกิจ BCG เป็นแนวทางส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อลดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมในปี 2564 แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวภายใต้ชื่อ BCG Tourism ซึ่งเป็นแนวคิดที่ต้องให้เกิดการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และมีความสอดคล้องกับ ดารณี อาจหาญ และ เกียรติวีร์ เจริญวิศาล (2556) พบว่า การบูรณาการแนวคิดภาคการท่องเที่ยวซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ BCG ด้วยเป้าหมายการเพิ่มรายได้การท่องเที่ยวจากกิจกรรมในท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็น ที่พัก อาหาร สมุนไพร และสินค้าคุณภาพจากท้องถิ่น การจ้างงานในชุมชนเพิ่มขึ้น ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยว สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวได้รับมาตรฐานความยั่งยืนระดับสากล

การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมีการกล่าวถึงการให้ความสำคัญด้านทรัพยากรท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม เพื่อการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การนำแนวคิดที่มุ่งเน้นด้านสิ่งแวดล้อมมาใช้ในยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีแนวทางการปฏิบัติเพื่อการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยแนวคิดเศรษฐกิจ BCG เป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่นอกจากจะให้ความสำคัญด้านสิ่งแวดล้อมแล้ว ยังเป็นแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวมที่ให้ความสำคัญจากฐานรากที่มั่นคงคือชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศ ซึ่งมีความสอดคล้องกับ วิถีกร หมายมั่น, ชำนาญ ท่องมาก, บัณฑิต รัตนไตร และฐานิสสร โจรจนดิลก (2566) พบว่า เศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว กำลังมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงของประเทศไทย โดยได้บูรณาการองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วย แนวคิด “โมเดลเศรษฐกิจBCG” อันนำไปสู่การหลุดออกจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ควบ คู่ ไป กับ การรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประเทศไทยได้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ และสอดคล้องกับ ชุดิพงส์ คงสันเทียะ และ ชฎาล นาคใหม่ (2566) ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจ BCG ถูกนำเสนอในฐานะทางออกสำคัญของวิกฤติเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นดังที่รัฐบาลไทยได้กำหนดให้เป็นวาระสำคัญในการพัฒนาประเทศ ด้วยความหวังว่าจะช่วยนำพาเศรษฐกิจของประเทศไทยให้รอดพ้นภาวะผันผวนของโลก เพื่อผลักดันให้ประเทศมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนและกระจายรายได้ โอกาส และความมั่งคั่งได้อย่างทั่วถึง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

5.3.1.1 หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามในท้องถิ่น ควรมีสันับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน กลุ่มหรือสมาคมเพื่อการท่องเที่ยวให้กับชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้ทุกภาคส่วนที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนได้มีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อคิดเห็น แนวทางการแก้ปัญหา และรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวภายในชุมชนบ้านผางามร่วมกัน

5.3.1.2 ควรมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่น เรื่องการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามให้แก่บุคคลทั่วไปได้รับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวของชุมชนมากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้คนเป็นจำนวนมาก และหน่วยงานภาครัฐมีอิทธิพลต่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและมีความน่าเชื่อถือมากกว่าบุคคลธรรมดาทั่วไป หากภาครัฐมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามมากขึ้น ส่งผลต่อจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังชุมชนบ้านผางามในอัตราที่เพิ่มมากขึ้นด้วย

5.3.1.3 หน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นควรมีรูปแบบการจัดการสาธารณูปโภคภายในชุมชนบ้านผางามที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการประปาชุมชน เนื่องจากชุมชนมีแหล่งน้ำในท้องถิ่นแต่ขาดระบบการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงพอต่อการให้บริการด้านความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนซึ่งเป็นสาธารณูปโภคหลักที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวชุมชนด้วยเช่นกัน

5.3.1.4 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและชุมชน ควรมีการจัดอบรมและถ่ายทอดความรู้ด้านการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน เพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางามที่มีมาตรฐาน ความชัดเจน และมีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

5.3.1.5 ชุมชนควรมีพื้นที่ส่วนกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ด้านการท่องเที่ยวและจำหน่ายสินค้าด้านการท่องเที่ยวจากผลผลิตทางการเกษตรภายในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือนที่สัญจรผ่านไปมาในชุมชนสามารถมองเห็นพื้นที่ส่วนกลางและสามารถมีส่วนร่วมกับชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางามจังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) พบว่าการใช้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG เป็นเครื่องมือจัดการการท่องเที่ยวชุมชนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ทั้งเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งช่วยเพิ่มมูลค่าทรัพยากรท้องถิ่น ใช้ทรัพยากรหมุนเวียนอย่างคุ้มค่า และจัดการทรัพยากรโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวได้ดีขึ้น ประเด็นการวิจัยที่ควรนำไปศึกษาต่อไป ในประเด็นดังต่อไปนี้

5.3.2.1 การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนบ้านผางาม โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG เป็นเครื่องมือการจัดการ เนื่องจากชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่น่าสนใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ เช่น ต้นลาน ลานป่า

5.3.2.2 การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านผางาม เนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีศักยภาพหลากหลายด้าน ควรมีการจัดการที่ดีเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในอนาคต

5.3.2.3 กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม เพื่อให้ชุมชนเป็นที่รู้จักและสร้างการรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- Cochran. (n.d.). *Sampling techniques*. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Cohen, E. (1979). *A Phenomenology of Tourist Experiences*. *Sociology*. 13(2), 179–201.
- Dann, G. M. (1981). *Tourist Motivation an Appraisal*. *Annals of Tourism Research*. 8, 187–219. [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(81\)90082-7](https://doi.org/10.1016/0160-7383(81)90082-7)
- Endalkachew, T., Fikadu, S., & Firdiywok, A. (2020). Current community based ecotourism practices in Menz Guassa community conservation area, Ethiopia. *GeoJournal*, 86, 2135–2147. [https://doi.org/10.1007/s10708-020-10179-3\(01234](https://doi.org/10.1007/s10708-020-10179-3(01234)
- Maslow, A. H. (1954). *Maslow's General Theory of Human & Motivation*. New York : Harper & Row.
- Pike, S. (2008). *Destination Marketing: Anintegrated marketing communication approach*. Butterworth-Heinmann, Burlington, MA.
- Richard, W., & Bjarne, Y. (1998). Conditions for the transformation of eco-tourism into sustainable tourism. *Environmental Policy and Governments*, 8(6), 193–201. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0976\(199811/12\)8:6<193::AID-EET164>3.0.CO;2-4](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0976(199811/12)8:6<193::AID-EET164>3.0.CO;2-4)
- Simon, P., Paul, D., & Scott, R. (2017). The value of community-based tourism in Banteay Chhmar, Cambodia. *International Journal of Tourism Space, Place and Environment*, 19(3). <https://doi.org/10.1080/14616688.2016.1183143>
- Yasuo, O. (2018). Community Based Tourism in Rural Japan: The case of a network-making non-profit organization. *WIT Transactions on Ecology and the Environment; Southampton*, 227, 11–19. <https://doi.org/DOI:10.2495/ST180021>
- กนกกานต์ แก้วนุช. (2564). *การจัดการการท่องเที่ยวและพัฒนาชุมชนการท่องเที่ยวภายใต้พลวัตโลก*. กรุงเทพฯ : ปริมาต์พับลิชชิ่ง.
- กรมพัฒนาที่ดิน. (2561). *การใช้ประโยชน์ที่ดิน*. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.).
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว*. สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- <https://www.mots.go.th/download/article/Tourism%20economic%20review.pdf>

- กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์การวิจัยและนวัตกรรม. (2565). *สอวช. ไขคำตอบ BCG Economy Model สำคัญอย่างไร ทำไมถึงประกาศเป็นวาระแห่งชาติ*. NXPO. สืบค้นจาก <https://www.nxpo.or.th/th/7040/>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2565). *BCG Model สู่ BCG Tourism แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไทย ส่วนผสมความยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/23-2up-bcg-model-to-bcg-tourism>
- ฉลองศรี พิมลสมพงษ์. (2550). *การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉันทิช วรรณถนอม. (2552). *ความหมายและความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. สืบค้นจาก <https://tourismatbuu.wordpress.com/>
- ชมพูนุท สมแสน และลินจง โพชารี. (2567). *พฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดสกลนคร*. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 18(57), 16–36.
- ชลากาญจนา ประคอง, ทิพรรัตน์ หมายหมั่น, เสาวลักษณ์ ปาคำ, และไอลดา คำมูล. (2565). *แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรแปรรูปของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านหัวฝาย ตำบลห้วยทราย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่*. *วารสารช่วงมญา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 16(2), 26–36.
- ชวีลินุช อุทยาน. (2551). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. *Touristbehaviour*. สืบค้นจาก <https://touristbehaviour.wordpress.com/1/>
- ชุตติพงศ์ คงสันเทียะ และชฎาล นาคใหม่. (2566). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG: กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจิว อำเภอสังขุม จังหวัดหนองคาย*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 40(1), 130–151.
- ฐิติกร หมายมั่น, ชำนาญ ทองมาก, บัณฑิต รัตน์ไตร และฐานิสร โรจนดิลก. (2566). *โมเดลเศรษฐกิจ BCG เพื่อการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน*. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 13(2), 14–27.
- ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย นานาชาติ*, 13(2), 25–46.
- ณัฐชนก เพชรพรหม. (2554). *วิเคราะห์พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี [รายงานผลการวิจัย]*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- ดารณี อาจหาญ และเกิดศิริ เจริญวิศาล. (2565). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอาหารภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 12(2), 276–291.
- ฉันทพร วณิชฤทธา. (2561). *การจัดการความรู้ในชุมชน: กรณีศึกษาด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชนมีส่วนร่วม จังหวัดสมุทรสงคราม* [ปริญญาานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นิตา ชัชชกุล. (2550). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2557). *อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- เบญจวรรณ สุจริต และชัชชัย สุจริต. (2563). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลนางพญา อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ | *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 2(12), 53–65.
- ประเสริฐ วิทยาวิฑู. (2548). *หนังสือสังคมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- พจนา สอนศรี. (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ: หจก. วนิดาการพิมพ์.
- พรพนทิมา วรณสุทธิ และวลัยลักษณ์ พันธุ์. (2561). การบริหารจัดการท่องเที่ยวอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัยที่ตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 8(1), 99–109.
- พรหมภัสสร ชุณหบุญญทิพย์ และพัชนี สมกำลัง. (2558). สื่อความหมายธรรมชาติ: เครื่องมือการท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. *วารสารวิถีสังคมมนุษย์*, 3(1), 183–200.
- ภัคศิษฐ์ ประสิทธิ์. (2556). *แนวโน้มการท่องเที่ยวในประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://www.thailand-china.com/getdoc/872789f7-c76b-445a-88d1-6aa64cfc1285/EconomicSysAndSit.aspx?lang=th-TH>
- รวีวรรณ ไพรยรุ่งโรจน์. (2558). *พฤติกรรมนักท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วรพงศ์ ผูกู. (2564). *หลักการของการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. Randdcreation. สืบค้นจาก <https://www.randdcreation.com/content/6829/หลักการและองค์ประกอบ-ในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม>
- วัลย์จรรยา วิระกุล. (2563). พฤติกรรมและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการมาท่องเที่ยว กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*,

14(1), 191–204.

วีระพล ทองมา. (2561). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism: CBT) สำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนในเขตที่ดินป่าไม้*. สืบค้นจาก www.dnp.go.th/fca16/file/i49xy4ghqzsh3j1.doc.

ศรัณย์ บุญประเสริฐ. (2563). *ท่องเที่ยวชุมชน บนเส้นทางเรียนรู้*. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. สืบค้นจาก http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=4812&filename=i

ศูนย์ประสานงานเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2554). *ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT)*. CBT-N-CC | Thailand CBT Network Coordination Center. สืบค้นจาก <https://thaicomunitybasedtourismnetwork.wordpress.com/cbt/benefits/>

สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. (2563). *รู้จักการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT)*. CBT Youth Club. สืบค้นจาก <https://cbtyouth.wordpress.com/cbt-youth/cbt/>

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2564). *การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน พื้นที่ภูมินิเวศน์ทับลาน*. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.).

สมุทรา ชำนาญ. (2556). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา ทฤษฎี และปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. ระวัง: พีเอส. การพิมพ์.

สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. (2562). *“ท่องเที่ยวไทย” อยู่อันดับไหนในเวทีท่องเที่ยวโลก*. nia.or.th. สืบค้นจาก <https://www.nia.or.th/2022/index.php/WEF2019>

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563). *โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG*. สืบค้นจาก https://www.nstda.or.th/home/knowledge_post/bcg-by-nstda/

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2566). *การจัดงานเกษตร & BCG แฟร์ จังหวัดนครสวรรค์*. BCG. สืบค้นจาก <https://www.bcg.in.th/news/agriculture-bcg-fair-nakhon-sawan/>

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.). (2564). *BCG เพิ่มคุณภาพชีวิต เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม* [สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.)]. สืบค้นจาก <https://www.bcg.in.th/>

สินธุ์ สโรบล. (2554). *เศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ: การสำรวจองค์ความรู้และการจัดการโดยชุมชนในภาคเหนือตอนบน* [รายงานผลการวิจัย]. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สุดถนอม ตันเจริญ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางชั้นแตก จังหวัดสมุทรสงคราม: Community Based Tourism*

Management and Sustainable Tourism Development of Bangkantaek Community.
วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 13(2), 1–24.

สุดาวรรณ มีบัว. (2555). นครศรีธรรมราชดินแดนพุทธภูมิ: การพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
โดยความร่วมมือของชุมชน [วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรม
ศาสตร์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุรีย์ เข้มทอง. (2556). แนวปฏิบัติที่ดีของการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. วารสารการจัดการ
สมัยใหม่, 11(2), 1–10.

สุวดี เหมือนอัน. (2564). พาไปรู้จักกับโมเดลเศรษฐกิจ BCG ที่กระทรวง อว. กำลังผลักดันอยู่ จะมี
ความน่าสนใจและมีประโยชน์ยังไงบ้าง. กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ
นวัตกรรม. สืบค้นจาก [https://www.mhesi.go.th/index.php/all-
media/infographic/7155-6503282general.html](https://www.mhesi.go.th/index.php/all-media/infographic/7155-6503282general.html)

เสงี่ยม บุญพัฒน์ และอรวรรณ บุญพัฒน์. (2566). การประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงอาหาใน
จังหวัดเชียงราย ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG. วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ,
5(3), 679–693.

แสงเดือน ทวีสิน. (2549). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยเส็ง.

หนึ่ง ภัทรพล. (2552). เทียน้ำตกบ่อทอง น้ำตกเวฬุวัน อุทยานแห่งชาติทับลาน อ.นาดี จ.

ปราจีนบุรี. สืบค้นจาก <https://shorturl.asia/0BqVf>

องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย. (2566). ย้อนรอย! ปมน้ำท่วมอุโมงค์
เชื่อมป่า เหตุฝนตกหนัก-ภูมิประเทศ. ThaiPBS. สืบค้นจาก
<https://www.thaipbs.or.th/news/content/332186>

องค์การท่องเที่ยวโลก. (2528). รูปแบบการท่องเที่ยว. สืบค้นจาก

https://hmong.in.th/wiki/Tourism_industry

องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2561). การท่องเที่ยวหรือ
อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นเรื่องใกล้ตัวกว่าที่คิด. TAT Review Magazine. สืบค้นจาก
<https://tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>

องค์การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่นฉบับที่ 2. งานวางแผนสถิติและ
วิชาการสำนักปลัด.

อนุชา บุญพาศศรี. (2566). เปิดปฏิทินท่องเที่ยวปี 2566 ชูซอฟท์พาวเวอร์สร้างจุดขาย 8 ด้าน. สืบค้น
จาก <https://www.ryt9.com/s/iq01/3417843>

อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่. (2564). 'ธรรมชาติ' และ 'อากาศบริสุทธิ์' ไม่ไกลจากเมืองหลวงที่หลายคน
ฝันถึงและอยากจะมาสัมผัสสักครั้ง อุทยานที่เป็นผืนป่ามรดกโลก ดินแดนสวรรค์แห่งนักท่องเที่ยว
ไพร และบ้านหลังใหญ่ของสัตว์ป่า. Khaoyainationalpark. สืบค้นจาก

<https://www.khaoyainationalpark.com/>

อุทยานแห่งชาติทับลาน. (2558). พืชพรรณและสัตว์ป่า. สืบค้นจาก

<https://portal.dnp.go.th/Content/nationalpark?contentId=986>

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนภูมิ ปองเสงี่ยม	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการ
ท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
2. อาจารย์ ดร.จิรัชย์ หมื่นฤทธิ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการ
ท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิม
พระเกียรติ
3. อาจารย์ ดร.ชมพูนท ภาณุภาส	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการ
จัดการการท่องเที่ยวแบบ
บูรณาการ คณะพัฒนธรรม
สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครี
นทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร.อุษณีย์ วัชรไพศาล	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการ
จัดการการท่องเที่ยวแบบ
บูรณาการ คณะพัฒนธรรม
สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครี
นทรวิโรฒ
4. อาจารย์ ดร.กึ่งกนก เสาวภาวงศ์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการ
จัดการการท่องเที่ยวแบบ
บูรณาการ คณะพัฒนธรรม
สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครี
นทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข

จดหมายขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัย

ที่ อว 8718/154

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

2 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์

เนื่องด้วย นางสาวปฎิมา แม่นปิ่น นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” โดยมี อาจารย์ ดร.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” กับ 1) ตัวแทนจากภาครัฐ และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ชุมชนบ้านกม.80 (บ้านผางาม) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2567 ถึงเดือนมิถุนายน 2567 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 097 354 5565

ที่ อว 8718/169

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

6 กุมภาพันธ์ 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ท่านผู้อำนวยการ

เนื่องด้วย นางสาวปฎิมา แม่นปิ่น นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว
แบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การยกระดับการจัดการ
การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” โดยมี
อาจารย์ ดร.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เรื่อง “การยกระดับการจัดการ
การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” กับ
1) ตัวแทนจากภาครัฐ และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็น
ข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ชุมชนบ้านกม.80 (ผางาม) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี
ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2567 ถึงเดือนมิถุนายน 2567 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว
ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 097 354 5565

ที่ อว 8718/767

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

14 พฤษภาคม 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติทับลาน

เนื่องด้วย นางสาวปัทมา แม่นปิ่น นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” โดยมีอาจารย์ ดร.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC - 672024

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” กับ 1) ตัวแทนจากภาครัฐ และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ชุมชนบ้านกม.80 (บ้านผางาม) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2567 ถึงเดือนมิถุนายน 2567 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 097 354 5565

ที่ อว 8718/902

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

10 มิถุนายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร

เนื่องด้วย นางสาวปฎิมา แม่นปิ่น นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” โดยมีอาจารย์ ดร. จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC - 672024

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัย (Knowledge Transfer) เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” ให้กับ 1) ตัวแทนจากภาครัฐ และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2567 เวลา 9.00 – 11.00 น. ณ ศาลาประชาคม ชุมชนบ้านกม.80 (บ้านผางาม) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ทั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 097 354 5565

ที่ อว 8718/902

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

10 มิถุนายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน แพทย์แผนไทยปฏิบัติการปรางทิพย์ เทียนทอง

เนื่องด้วย นางสาวปฏิมา แม่นปิ่น นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์ เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” โดยมี อาจารย์ ดร.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC - 672024

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัย (Knowledge Transfer) เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” ให้กับ 1) ตัวแทนจากภาครัฐ และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2567 เวลา 9.00 – 11.00 น. ณ ศาลาประชาคม ชุมชนบ้านกม.80 (บ้านผางาม) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ทั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 097 354 5565

ที่ อว 8718/902

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

10 มิถุนายน 2567

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน นายกองค้การบริหารส่วนตำบลบุพราหมณ์

เนื่องด้วย นางสาวปฏิมา แม่นปิ่น นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” โดยมีอาจารย์ ดร.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC - 672024

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัย (Knowledge Transfer) เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” ให้กับ 1) ตัวแทนจากภาครัฐ และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2567 เวลา 9.00 – 11.00 น. ณ ศาลาประชาคม ชุมชนบ้านกม.80 (บ้านผางาม) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ทั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 097 354 5565

ที่ อว 8718/902

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
114 สุขุมวิท 23 แขวงคลองเตยเหนือ
เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

10 มิถุนายน 2567

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการถ่ายทอดองค์ความรู้เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน ท่านตำบลบุพราหมณ์

เนื่องด้วย นางสาวปฎิมา แม่นปิ่น นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง “การยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” โดยมีอาจารย์ ดร.จุฑาธิปต์ จันทร์เอียด เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท และได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง : SWUEC - 672024

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิในการถ่ายทอดองค์ความรู้จากงานวิจัย (Knowledge Transfer) เรื่อง “การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)” กับ 1) ตัวแทนจากภาครัฐ และ 2) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ในวันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2567 เวลา 9.00 – 11.00 น. ณ ศาลาประชาคม ชุมชนบ้านกม.80 (บ้านผางาม) ตำบลบุพราหมณ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย ทั้งนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 097 354 5565

ภาคผนวก ค
จริยธรรมงานวิจัยในมนุษย์

AF19-03-03.1
August, 2023

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

หนังสือฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ชื่อโครงการวิจัย : การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG MODEL)

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวปัทมา แม่นปิ่น

หน่วยงานต้นสังกัด : คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หมายเลขรับรองโครงการวิจัย : SWUEC-672024

รายการเอกสารที่รับรอง :

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณา	ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567
2. โครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์	ฉบับที่ 1 ลงวันที่ 9 มกราคม 2567
3. เอกสารข้อมูลและขอความยินยอมสำหรับอาสาสมัคร	ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	ฉบับที่ 3 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2567
5. ประวัติผู้วิจัย	

ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยยึดหลักเกณฑ์ตาม Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามโครงการวิจัยนี้ได้

วันที่รับรอง : 16 กุมภาพันธ์ 2567

วันที่หมดอายุ : 15 กุมภาพันธ์ 2568

(ลงชื่อ).....

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ชุดสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ (ชุดที่ 2)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

หน่วยจริยธรรมและมาตรฐานการวิจัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาคารนวัตกรรม ศ.ดร.สาโรช บัวศรี ชั้น 17

โทร. (02) 6495000 ต่อ 17503, 17506 โทรสาร (02) 2042590

AF20-03-03.0

May, 2023

Certificate of Ethical Committee Approval

This is to certify that:

Protocol Title: THE ELEVATING OF COMMUNITY BASED TOURISM MANAGEMENT IN BAN PHANGAM, PRACHIBURI PROVINCE BASED ON BCG.

Principal investigator: Ms.Patima Manpuen

Institution: Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University

Protocol code: SWUEC-672024

Documents approved:

1. Submission form	version no. 3 date 12 February 2024
2. Full research proposal	version no. 1 date 9 January 2024
3. Participant information sheet and consent form	version no. 3 date 12 February 2024
4. Questionnaire/data collection form	version no. 3 date 12 February 2024
5. Investigator's biography	

have been reviewed and approved by the Human Research Ethics Committee of Srinakharinwirot University based on Declaration of Helsinki, Belmont Report, International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP), International Guidelines for Human Research, along with laws and regulations of Thailand. Thus, the approval for conducting the study is granted.

Date of approval: 16/02/2024

Date of expiration: 15/02/2025

(Associate Professor Sittipong Wattananonsakul, Ph.D.)

Chairman, Social Science and Behavioral Science Research Sub-Committee
of Srinakharinwirot University (Panel 2)

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรีภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

ความสำคัญ

งานวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ดึงเอาศักยภาพและทรัพยากรที่ชุมชนมีออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสู่การเป็นชุมชนเข้มแข็งทางการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อต่อยอดไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจระดับประเทศตามนโยบายและแผนการพัฒนาเศรษฐกิจของภาครัฐที่มุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม (BCG Model) โดยแบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านพฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี โดยมีผลต่อกระบวนการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

โดยแบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สู่ BCG Tourism

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย หน้าคำตอบของท่านในช่อง และเติมข้อความหรือตัวเลขในช่องว่างที่กำหนดไว้ให้ โดยข้อมูลทั้งหมดที่ได้รับจะถูกเก็บเป็นความลับ

ส่วนที่1 ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อ1 : เพศ

- หญิง ชาย อื่นๆ.....

ข้อ2 : อายุ

1. 18 - 20 ปี 2. 21 - 30 ปี
 3. 31 - 40 ปี 4. 41 - 50 ปี
 5. 51 - 60 ปี 6. 61 ปีขึ้นไป

ข้อ3 : ระดับการศึกษา

1. ต่ำกว่าปริญญาตรี 2. ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า
 3. ปริญญาตรี 4. สูงกว่าปริญญาตรี

ข้อ4 : อาชีพ

1. นักเรียน/นิสิตนักศึกษา 2.ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 3. พนักงานบริษัทเอกชน 4. รับจ้างทั่วไป
 5. เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการ 6. อื่นๆ.....

ข้อ5 : รายได้ต่อเดือน

1. ไม่เกิน 15,000 บาท 2. 15,001 - 20,000 บาท
 3. 20,001 - 30,000 บาท 4. 30,001 - 40,000 บาท
 5. 40,001 - 50,000 บาท 6. มากกว่า 50,000 บาท

ข้อ6 : ถิ่นที่อยู่อาศัยปัจจุบันของนักท่องเที่ยว

1. กรุงเทพฯ และปริมณฑล 2. ภาคกลาง 3. ภาคตะวันออก
 3. ภาคตะวันออก 4. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 5. ภาคตะวันตก 6. ภาคเหนือ 7. ภาคใต้

ข้อ 6 : ประสพการณ์การมาเยือนชุมชนบ้านผางาม

1. ครั้งแรก 2. ครั้งที่ 2
 3. ครั้งที่ 3 4. มากกว่า 3 ครั้ง

ข้อ 7 : ยานพาหนะที่เดินทางมาท่องเที่ยว

1. รถส่วนบุคคล 2. รถโดยสารสาธารณะ
 3. บริการรถรับจ้าง 4. อื่นๆ.....

ข้อ 8 : ลักษณะการเลือกสถานที่ท่องเที่ยวของท่านพิจารณาจากสิ่งใดเป็นอันดับแรก
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. เลือกจากชื่อเสียงและความนิยมของสถานที่ท่องเที่ยว
 2. เลือกจากผู้มีอิทธิพลจากสื่อ เช่น ดารา นักแสดง อินฟลูเอนเซอร์ (Influencer)
รายการท่องเที่ยว
 3. เลือกจากความต้องการประสบการณ์ใหม่ ในสถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่เคยไปมาก่อน
 4. เลือกจากความสะดวกสบายในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว
 5. เลือกสถานที่ท่องเที่ยวจากรูปแบบการให้บริการหรือกิจกรรมการท่องเที่ยว
 6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ข้อ 9 : ช่องทางการรับทราบข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1. คำบอกเล่าของบุคคลอื่น/เพื่อน/ญาติ/พี่น้อง
 2. สื่อโซเชียลมีเดีย/อินเทอร์เน็ต
 3. สื่อสิ่งพิมพ์ (ใบปลิว/นิตยสาร/เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว)
 4. ป้ายประชาสัมพันธ์
 5. อื่นๆ (โปรดระบุ)

ข้อ 10 : รูปแบบที่พักในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม

1. กางเต็นท์ 2. รีสอร์ท
 3. โฮมสเตย์ 4. ห้องพักร/บ้านพัก ราชวัน
 5. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้าน
ผางาม จังหวัดปราจีนบุรี สู่ BCG Tourism

เกณฑ์ในการบ่งชี้ศักยภาพ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม					
1.1 ความต้องการทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม					
1. ต้องการพักผ่อนหย่อนใจ					
2. ต้องการศึกษาศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ					
3. ต้องการหลีกเลี่ยงจากความวุ่นวายในสังคมเมือง					
4. ต้องการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เช่น การเพราะปลูกทางการเกษตรแบบไร้สารพิษ					
5. ต้องการทำกิจกรรมนันทนาการ เช่น เดินชมสวนพืชพันธุ์และผลไม้ตามฤดูกาลในชุมชน					
6. ต้องการแวะพักระหว่างเดินทางไกล					
1.2 สิ่งดึงดูดใจให้เกิดแรงกระตุ้นในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม					
1. ทัศนียภาพของแหล่งท่องเที่ยวสวยงาม					
2. สภาพภูมิอากาศที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว					
3. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยว					
4. สถานที่ท่องเที่ยวเดินทางสะดวกและง่ายแก่การเข้าถึง					
5. ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว					
1.3 ภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม					
1. ชุมชนบ้านผางามมีทัศนียภาพที่สวยงาม					
2. เป็นสถานที่ที่มีสภาพอากาศเย็นและบริสุทธิ์ตลอดทั้งปี					
3. กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามมีความสร้างสรรค์					
4. ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในพื้นที่					
5. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทางธรรมชาติ					

1.4 ข้อมูลข่าวสารทางการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม					
1. คำบอกเล่าของบุคคลอื่น/เพื่อน/ญาติ/พี่น้อง					
2. สื่อโซเชียลมีเดีย/อินเทอร์เน็ต					
3. สื่อสิ่งพิมพ์ (ใบปลิว/นิตยสาร/ เอกสารแนะนำการท่องเที่ยว)					
4. การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดปราจีนบุรี/หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่					
1.5 ประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ได้รับจากชุมชนบ้านผางาม					
1. ได้รับประสบการณ์การท่องเที่ยวที่แปลกใหม่					
2. ได้รับประสบการณ์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตรจากชาวสวนในชุมชน					
3. ท่านได้รับประสบการณ์ที่ดีด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหาร,สถานพยาบาล,ปั๊มน้ำมัน					
4. ท่านได้รับประสบการณ์ด้านการบริการที่ดีจากบุคลากรในแหล่งท่องเที่ยว					
5. การเดินทางสะดวกสบายเข้าถึงง่าย					
6. ท่านได้รับประสบการณ์ด้านค่าใช้จ่ายที่มีความเหมาะสมในการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม					
7. ท่านได้รับประสบการณ์ในสถานที่ท่องเที่ยวที่ให้ ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม					
2. การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านผางามสู่แนวคิดเศรษฐกิจ BCG Tourism					
2.1 แนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ B - Bioeconomy Tourism (การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทรัพยากรชุมชนและนวัตกรรมชุมชน)					
1. ชุมชนบ้านผางามมีจุดเด่นเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ อากาศบริสุทธิ์เป็นแหล่งโอโซนอันดับ 7 ของโลก ยูเนสโก (UNESCO, 2009)					
2. ชุมชนบ้านผางามเป็นสถานที่ท่องเที่ยวบนพื้นที่มรดกโลกทางธรรมชาติ มีผืนป่าที่มีความหลากหลายทางชีวภาพ					

และความอุดมสมบูรณ์สูง และเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ใกล้สูญพันธุ์					
3. ชุมชนนำผลผลิตทางการเกษตรมาจำหน่ายเป็นสินค้า ของฝากและของที่ระลึก					
4. ชุมชนจำหน่ายของฝากและของที่ระลึกในแหล่ง ท่องเที่ยว					
2.2 แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน C - Circular Economy (ชุมชนมีการใช้ทรัพยากรหมุนเวียนอย่างคุ้มค่า)					
1. ร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่มในชุมชนบ้านผางาม ใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่น ใช้แก้วน้ำที่ สามารถล้างทำความสะอาดได้แทนการใช้แก้วพลาสติก แบบใช้แล้วทิ้ง					
2. ชุมชนบ้านผางามตกแต่งสถานที่ท่องเที่ยวจากวัสดุ ธรรมชาติเหลือใช้ เช่น ลำไม้ไผ่ ดอกเลา หลังคาใบจาก					
3. ชุมชนบ้านผางามนำผลผลิตทางการเกษตร เหลือใช้มา แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ เช่น นำเศษผลไม้ที่ร่วงในสวนมาใช้ แปรรูปทำน้ำยาล้างจาน					
2.3 แนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว G - Green Economy (ชุมชนเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม)					
1. การก่อสร้างและรูปแบบที่พักหรือรีสอร์ท ไม่ทำลาย ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม ไม่บุกรุกพื้นที่ป่าและที่อยู่ อาศัยของสัตว์ป่า					
2. ให้บริการที่พักแบบลานกางเต็นท์เป็นหลักเพื่อลด ปริมาณการก่อสร้างและลดการใช้เครื่องปรับอากาศเพื่อ ประหยัดพลังงาน					
3. แสงสว่างในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนใช้พลังงานสะอาดจาก โซลาร์เซลล์ (Solar Cell)					
4. การทำกิจกรรมและการใช้เสียงขณะท่องเที่ยวไม่เกิน เวลา 21.00น. เพื่อไม่ส่งผลกระทบต่อหรือเกิดมลภาวะทาง					

เสียงต่อชุมชนและสัตว์ป่าในพื้นที่					
5. แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนมีการแยกขยะอย่างถูกประเภท เพื่อลดปัญหาขยะเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อม					

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
(นางสาวปฎิมา แม่นปิ่น)

นิติตระดับปริญญาโท
คณะวิศวกรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สาขาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรื่อง การยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี
ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

ถึงท่านผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อนำไปสู่แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน

1. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
2. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี
3. แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)
4. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ส่วนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบ สัมภาษณ์

1.1 องค์กร/หน่วยงาน

- ภาครัฐ/หน่วยงานในกำกับ (โปรดระบุ).....
- ภาคเอกชน/ผู้ประกอบการ (โปรดระบุ).....
- ภาคชุมชน (โปรดระบุ).....

1.2 ตำแหน่งงาน.....

ส่วนที่2 ศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม

2.1 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม

ชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิธีการผลิตที่พึ่งพาและใช้
ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนหรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นหรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

2.2 ด้านองค์กรชุมชน

ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

มีปราชญ์ หรือผู้มีความรู้และทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลายหรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาชุมชนหรือไม่อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

2.3 ด้านการจัดการ

มีกฎ-กติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว หรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

มีองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการท่องเที่ยวและสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้หรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมหรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

มีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนด้านการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

2.4 ด้านการเรียนรู้

ลักษณะของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างได้หรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

ชุมชนมีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับผู้มาเยือนหรือไม่

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

ชุมชนสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม ทั้งในส่วนของ
ชาวบ้านและผู้มาเยือนหรือไม่ อย่างไร

ใช่ ไม่ใช่

(เหตุผลประกอบ)

.....

ส่วนที่3 แนวทางการยกระดับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผางาม

จังหวัดปราจีนบุรี ภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model)

3.1 ท่านมีเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3.2 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ตาม
นโยบายภาครัฐในการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

3.3 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรหากมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) มา
พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนบ้านผางาม

.....

.....

.....

.....

3.4 ท่านคิดว่าชุมชนบ้านผางามมีศักยภาพสามารถยกระดับการจัดการการท่องเที่ยว
โดยชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG (BCG Model) ได้หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมหรือข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
(นางสาวปฎิมา แม่นปิ่น)

นิตินระดับปริญญาโท
คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
สาขาการจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit)

ชื่อแหล่งท่องเที่ยว..... อำเภอ..... ตำบล..... วัน/เดือน/ปี..... เวลา.....

1. ทรัพยากรทางธรรมชาติ

ทรัพยากรทางธรรมชาติ	ชื่อและลักษณะ	ที่ตั้ง(แผนที่)	การเข้าถึง	ผู้ใช้ประโยชน์	การให้บริการนักท่องเที่ยว	ชื่อผู้ติดต่อสถานที่โทรศัพท์/โทรสาร
1.1 ภูมิทัศน์และภูมิอากาศ: หาด ถ้ำ ที่ราบ ภูเขา ฤดูกาล เกาะ ฯลฯ						
1.2 พืช ต้นไม้ ดอกไม้: ป่า ไร่ เขา สวน ผลไม้ ฟาร์ม ต้นไม้ ป่าไม้ ป่าชายเลน สมุนไพร สวนครัว ความหลากหลายทางชีวภาพ ฯลฯ						
1.3 สัตว์: นก สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ใกล้สูญพันธุ์ แมลง สัตว์ป่า สัตว์เลี้ยง ปศุสัตว์ ฯลฯ						
1.4 แหล่งน้ำ: ลำธาร แม่น้ำ คู่งน้ำ บึงหนอง คลอง นาตก ทะเลสาบ ทะเล อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ฯลฯ						

2. รายการทรัพยากรวัฒนธรรม

ทรัพยากรทางวัฒนธรรม	ชื่อและลักษณะ	ที่ตั้ง (แผนที่)	การเข้าถึง	ผู้ใช้ประโยชน์	การให้บริการ นักท่องเที่ยว	ชื่อผู้ติดต่อสถานที่ โทรศัพท์/โทรสาร
2.1 มรดกด้านวัฒนธรรม: ปราสาท บ่อม ที่เกิดคนสำคัญ โบราณสถาน โบราณวัตถุ หมู่บ้าน/เมือง วัฒนธรรมพื้นบ้าน ศูนย์ข้อมูล ศูนย์วัฒนธรรม สถาบันราชการ						
2.2 มรดกด้านศาสนา: โบสถ์ วิหารสุเหร่า โบสถ์คริสต์ วัด สถาน ศาสนสถาน เจดีย์ ปราสาทขอม พระพุทธรูปปางต่างๆ จิตรกรรม ปูนูนกรรม พระไตรปิฎก ไบเบิล ภูเขา						
2.3 มรดกด้านความเชื่อ: ศิลปะชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย ชาวเขา ดนตรีอาหาร ทัศนกรรม ภาษาถิ่น การแสดง						

ภาคผนวก จ
ภาพประกอบการทำวิจัย

การลงพื้นที่วิจัยเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2566
ตรวจสอบทรัพย์สินเกษตรกรที่เกี่ยว

การลงพื้นที่วิจัย เดือนกันยายน-ตุลาคม 2566

การลงพื้นที่วิจัย เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2566

การลงพื้นที่วิจัย เดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม 2566

การลงพื้นที่วิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนกุมภาพันธ์ 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนกุมภาพันธ์ 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนกุมภาพันธ์ 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนมีนาคม-เมษายน 2567

การเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนมีนาคม-เมษายน 2567

ประวัติผู้เขียน

